

Jaarbericht 2016

Enduris B.V.

Bijschrift cover:

Stoppelen

Bij stoppelen wordt een bypass aangelegd in een hoge druk gasleiding. Dit gebeurt gas- en druk loos. Tussen de zogenaamde stoppels wordt de leiding drukloos en kan de reparatie uitgevoerd worden zonder gevaar van ongecontroleerde gasuitstroom. Door de bypass blijft de gasvoorziening gehandhaafd.

Jaarbericht 2016

Enduris B.V.

Inhoudsopgave

Bestuursverslag

Voorwoord	4
1. Enduris B.V.	6
2. Corporate governance	10
3. Enduris in één oogopslag	12
4. Jaaroverzicht 2016	14
5. Veiligheid	18
6. Betrouwbaarheid van de netten	22
7. De medewerkers	26
8. Energietransitie	28
9. Slimme meter	32
10. Bureau Openbare Verlichting Zeeland	36
11. Aantoonbaar in control	38
12. Financiële gang van zaken	46
13. Verslag van de Ondernemingsraad	48
14. Bericht van de raad van commissarissen	52

Jaarrekening

15. Jaarrekening 2016	54
-----------------------	----

Overige gegevens

16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100
17. Verklaring ex artikel 18 Elektriciteitswet en ex artikel 10d Gaswet	104
18. Verklaring naleving gedragscode voor netbeheerders	106
19. Samenstelling raad van commissarissen	108

Voorwoord

2016 was een goed jaar voor Enduris. Op gebied van veiligheid en betrouwbaarheid van onze netwerken deden we het prima. De tevredenheid van klanten over onze dienstverlening steeg afgelopen jaar opnieuw; ook zijn we tevreden over ons financiële resultaat.

Een goede indicatie van de betrouwbaarheid van de netten is de jaarlijkse uitvalduur. Ook in 2016 realiseerde Enduris scores die onder het landelijke gemiddelde liggen. Zowel voor elektriciteit als gas.

Zeeland wordt steeds duurzamer. Nieuwe energiebronnen zoals wind, zon en biogas worden steeds belangrijker. Op daken van woonhuizen, schuren en bedrijfsgebouwen liggen zonnepanelen. Steeds meer huishoudens hebben een slimme meter. Enduris faciliteert de energietransitie in Zeeland. Dat doet Enduris ook door bij te dragen aan lokale initiatieven op het gebied van duurzame energie, door constructief samen te werken met gemeentes en provincie én door het delen van kennis en expertise.

De financiële resultaten van Enduris zijn zonder meer goed te noemen. Enduris blijft ruimschoots voldoen aan de ratio's van het Besluit Financieel Beheer Netbeheerder. In de jaren 2017 tot en met 2021 blijft de winstgevendheid op een stabiel niveau. Alle

(lange termijn) indicatoren geven het beeld van een financieel gezond en toekomstvast bedrijf.

2017 wordt voor Enduris een jaar met grote uitdagingen. Het allesoverheersende thema is de splitsing van DELTA N.V. en de verkoop van het bedrijf aan een andere partij. DELTA dient op 1 juli 2017 zijn netwerkgroep af te scheiden. De voorbereidingen op de splitsing zijn in volle gang en de bijbehorende transitieprocessen verlopen conform planning.

Ook in 2017 staan veiligheid en vakmanschap bij ons hoog in het vaandel. Een goede en persoonlijke service aan onze klanten staat voorop. Enduris blijft bijdragen aan efficiënte oplossingen voor de energievoorziening van de toekomst. Dat alles vanuit een financieel gezonde positie.

Erik Duim
Directeur

1. Enduris B.V.

Profiel

Enduris B.V. is de regionale netbeheerder voor elektriciteit en gas in de provincie Zeeland en is gehuisvest in Goes.

Als netbeheerder zorgt Enduris voor het transport van elektriciteit en gas van de energieleveranciers naar consumenten en zakelijke klanten binnen Zeeland. Dit wordt gerealiseerd door het aanleggen, onderhouden, beheren en ontwikkelen van de elektriciteits- en gasnetten en aansluitingen.

Enduris is een dochteronderneming van moedermaatschappij Zeeuwse Netwerkhouding N.V. (ZNH). ZNH handelt onder de naam DELTA Netwerkgroep. ZNH is een 100% dochteronderneming van DELTA N.V. Enduris heeft als onafhankelijk netbeheerder een eigen Raad van Commissarissen.

TeslaN B.V. is een deelneming van Enduris B.V. TeslaN is een strategische samenwerking op gebied van beheer, onderhoud en storingen van hoogspanningsinstallaties in Zeeland. Landelijke netbeheerder TenneT en regionale netbeheerder Enduris zijn beide 50% aandeelhouder.

Enduris beheert in Zeeland niet alleen de 10 kV-, 20 kV- en 50 kV-netten die dienen voor het transport en de aansluiting van de grootverbruikers, maar ook de laagspanningsnetten voor huishoudens, kleinzakelijke gebruikers en openbare verlichting. Voor gas is Enduris de beheerder van de regionale netten met een druk van 4 en 8 bar (voor transport en grootverbruikers) en 30-100 mbar voor huishoudens. Naast deze hogedruk- en lagedruknetten is er een extra hogedruknet waarmee gas wordt getransporteerd naar industriële afnemers en tuinders. Deze Midden-Zeeland-leiding is gekoppeld aan het gasnetwerk van ZEBRA Gasnetwerk B.V.

Missie

Enduris zorgt voor een optimale werking van de aan haar toevertrouwde infrastructuur.

Visie

Enduris zorgt voor een effectieve en efficiënte dienstverlening aan klanten. Dat doet Enduris door samenwerking. De multi-utility aanpak helpt daarbij. Enduris wil een bijdrage leveren aan lokale initiatieven op het gebied van duurzame energie. Enduris heeft veiligheid en vakmanschap hoog in het vaandel staan. Enduris is een open organisatie, gericht op leren en groeien.

Strategische doelstellingen

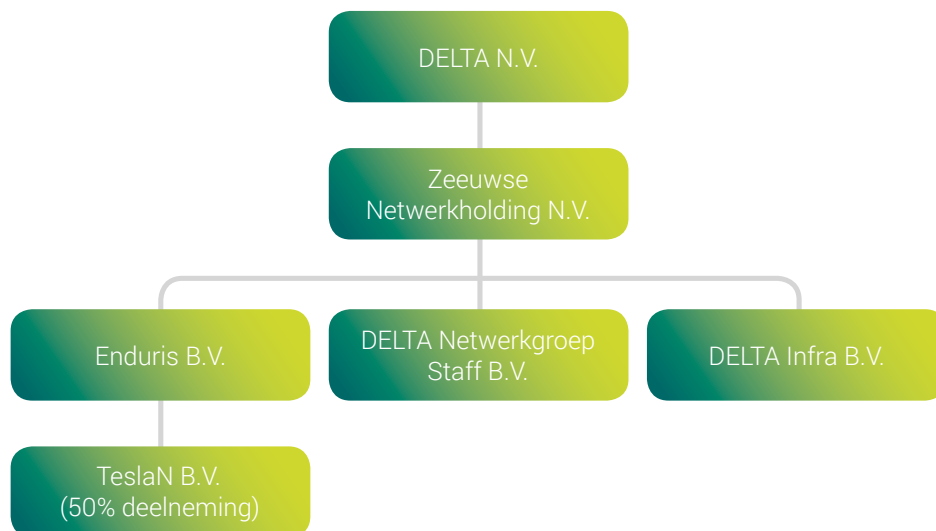
Om de missie en visie van Enduris met succes na te kunnen streven is een aantal lange termijn doelstellingen gedefinieerd:

1. Enduris zorgt voor een veilige en gezonde werkomgeving voor haar medewerkers en derden en garandeert veilige netten voor mens en omgeving. Zij streeft naar een brede, proactieve veiligheidscultuur;
2. Enduris bewaakt de prestaties, condities en risico's van de aan haar toevertrouwde netwerken;
3. Enduris realiseert een rendement voor de gereguleerde activiteiten dat beter is dan of gelijk is aan het marktgemiddelde;
4. Enduris streeft een hoge klanttevredenheid na;
5. Enduris staat bekend als een aantrekkelijke werkgever waar medewerkers met trots en plezier werken; zij draagt bij aan hoogwaardige werkgelegenheid en onderwijs in Zeeland;
6. Enduris streeft naar een cultuur van continu verbeteren (ketengericht).

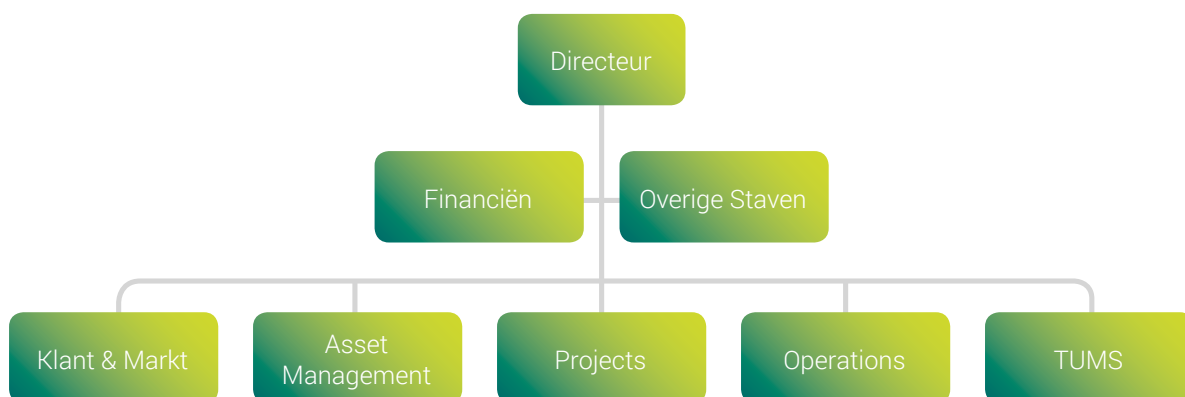
Splitsing en verkoop

Het allesoverheersende thema voor 2017 is de splitsing van DELTA N.V. DELTA dient voor 1 juli 2017 zijn netwerkgroep af te splitsen en heeft besloten om de netwerkgroep te verkopen. Het splitsingsplan is in september 2016 door toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM) goedgekeurd en vormt de basis waarop de netwerkgroep zal worden afgesplitst van DELTA. Begin 2017 is een addendum van dit splitsingsplan door ACM goedgekeurd; op basis van dit addendum zal de verkoop van het bedrijf plaatsvinden.

Juridische structuur

Organisatiestructuur

2. Corporate governance

Vennootschap

Enduris B.V. is een 100% dochteronderneming van Zeeuwse Netwerkhouding N.V., die op haar beurt een 100% dochterdeelneming is van DELTA N.V. (DELTA). Jaarlijks stelt de directie van Enduris een statutaire jaarrekening op, gebaseerd op IFRS en de Nederlandse wetgeving. Ook wordt jaarlijks de reguleringsdata opgesteld waarin verantwoording wordt afgelegd aan toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM). Elke twee jaar stuurt Enduris aan ACM een Kwaliteits- en Capaciteitsdocument, waarin onder andere de investeringsplanning met betrekking tot de netten voor de komende jaren wordt toegelicht. De statutaire jaarrekening wordt vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders.

Directie

De directie bestuurt de vennootschap. De directie is belast met de ontwikkeling en uitvoering van het strategisch beleid van de onderneming en de bijbehorende risicobeheersing. De directeur is de heer drs. ing. Erik J. Duim.

Raad van commissarissen

De raad van commissarissen van Enduris heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden ondernemingen. De raad staat de directie met advies ter zijde. Sinds 2012 is de raad van commissarissen als volgt samengesteld: de heer ir. drs. G.J.L. Zijl (voorzitter), mevrouw mr. M.A.W. Cremers-Wit en de heer drs. F. Verhagen RA.

Aandeelhouders

De algemene vergadering van aandeelhouders van Enduris benoemt de directie en de leden van de raad van commissarissen. De bezoldiging van de raad van commissarissen wordt vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders van Enduris. De aandeelhouder onthoudt zich van iedere bemoeiing met de uitvoering van de gereguleerde taken van de netbeheerder.

Toezichthouders

Autoriteit Consument en Markt (ACM) is belast met de uitvoering en het toezicht op de naleving van de Elektriciteits- en Gaswet. Daarnaast is de ACM verantwoordelijk voor de tarief- en kwaliteitsregulering van de energiemarkt. Het toezicht op de veiligheid van het gastransport is in handen van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Het Agentschap Telecom houdt toezicht op de naleving van de Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netten. De Onderzoeksraad voor de Veiligheid is belast met het onafhankelijk onderzoek naar oorzaken of vermoedelijke oorzaken van 'voorvallen'.

Externe accountant

Deloitte Accountants is de accountant van Enduris. Deloitte verricht de controle van zowel de statutaire jaarrekening als de reguleringsdata. Bij controle van de jaarrekening wordt een bevindingenrapport uitgebracht met daarin aanbevelingen ter verbetering. In de vergadering van de raad van commissarissen waarin de jaarrekening wordt besproken, is de externe accountant aanwezig om vragen te beantwoorden.

Ondernemingsraad

Enduris is een dochter van Zeeuwse Netwerkhouding N.V. (ZNH). De Ondernemingsraad behartigt de belangen van alle werknemers in (dochters) van ZNH, waaronder Enduris. Er vindt gestructureerd overleg plaats tussen de bestuurder en de raad.

Werknemersreglement

Het werknemersreglement geldt voor eigen en ingehuurd personeel, alsmede voor opdrachtnemers. In dit reglement is bepaald dat het op grond van de bepalingen in de Elektriciteits- en Gaswet, verboden is groepsmaatschappijen van DELTA te bevoordelen bij het uitoefenen van werkzaamheden ten behoeve van Enduris boven concurrenten in de markt. Eveneens voorziet het reglement erin dat er geen informatie wordt verstrekt over aansluitingen en afnemers van Enduris aan DELTA-groepsmaatschappijen en/of derden.

3. Enduris in één oogopslag

Kengetallen

	eenheid	2016	2015
Financiële kengetallen*			
Resultaat			
Totale omzet	mln. €	104,7	105,0
Omzet elektriciteit	mln. €	75,4	75,6
Omzet gas	mln. €	27,7	29,0
Overige omzet	mln. €	1,6	0,4
Bedrijfsresultaat (EBIT)	mln. €	27,5	25,1
Resultaat vóór belasting	mln. €	24,5	21,2
Resultaat na belasting	mln. €	20,2	19,7
Balans			
Nettowerkkapitaal (1)	mln. €	-5,6	-61,0
Vaste activa	mln. €	493,9	457,4
Geïnvesteed vermogen (2)	mln. €	488,4	396,4
Eigen vermogen	mln. €	250,6	240,3
Kasstroom uit operationele activiteiten	mln. €	48,2	62,0
Financiële ratio's			
Solvabiliteit (3)	%	48,5	49,8
Return on invested capital (4)	%	5,0	5,3
Return on equity (5)	%	9,8	8,8
	Norm	2016	2015
	werkelijk	werkelijk	
EBIT/rentedekking (6)	≥ 1,7	8,0	5,8
FFO (voor rente)/rentedekking (7)	≥ 2,5	13,2	11,4
FFO (na rente)/schuld (8)**	≥ 11%	22%	24%
Schuld/kapitalisatie (9)**	≤ 60%	44%	45%

Definities:

1. Nettowerkkapitaal: Totaal vlottende activa minus kortlopende verplichtingen
2. Geïnvesteed vermogen: Som van de vaste activa en netto werkkapitaal
3. Solvabiliteit: Eigen vermogen x 100% gedeeld door het balanstotaal
4. Return on invested capital: Resultaat vóór belasting x 100% gedeeld door het geïnvesteed vermogen
5. Return on equity: Resultaat vóór belasting x 100% gedeeld door het eigen vermogen
6. EBIT/rentedekking: (Bedrijfsresultaat voor rente en belasting + resultaat deelnemingen)/(bruto) rentelasten
7. FFO (voor rente)/rentedekking: (Resultaat in het jaar na belasting+afschrijvingen+amortisatie+mutaties in voorzieningen+mutaties in derivaten)/(bruto)rentelasten
8. FFO (na rente)/schuld: (Resultaat in het jaar na belasting+afschrijvingen+amortisatie+mutaties in voorzieningen+mutaties in derivaten)/(langlopende verplichtingen -/- vooruitontvangen bijdragen van derden + kortlopende verplichtingen)
9. Schuld/kapitalisatie: (langlopende verplichtingen -/- vooruitontvangen bijdragen van derden + kortlopende verplichtingen)/(balanstotaal -/- vooruitontvangen bijdragen van derden)

* De kengetallen zijn bepaald op basis van de geconsolideerde jaarrekening.

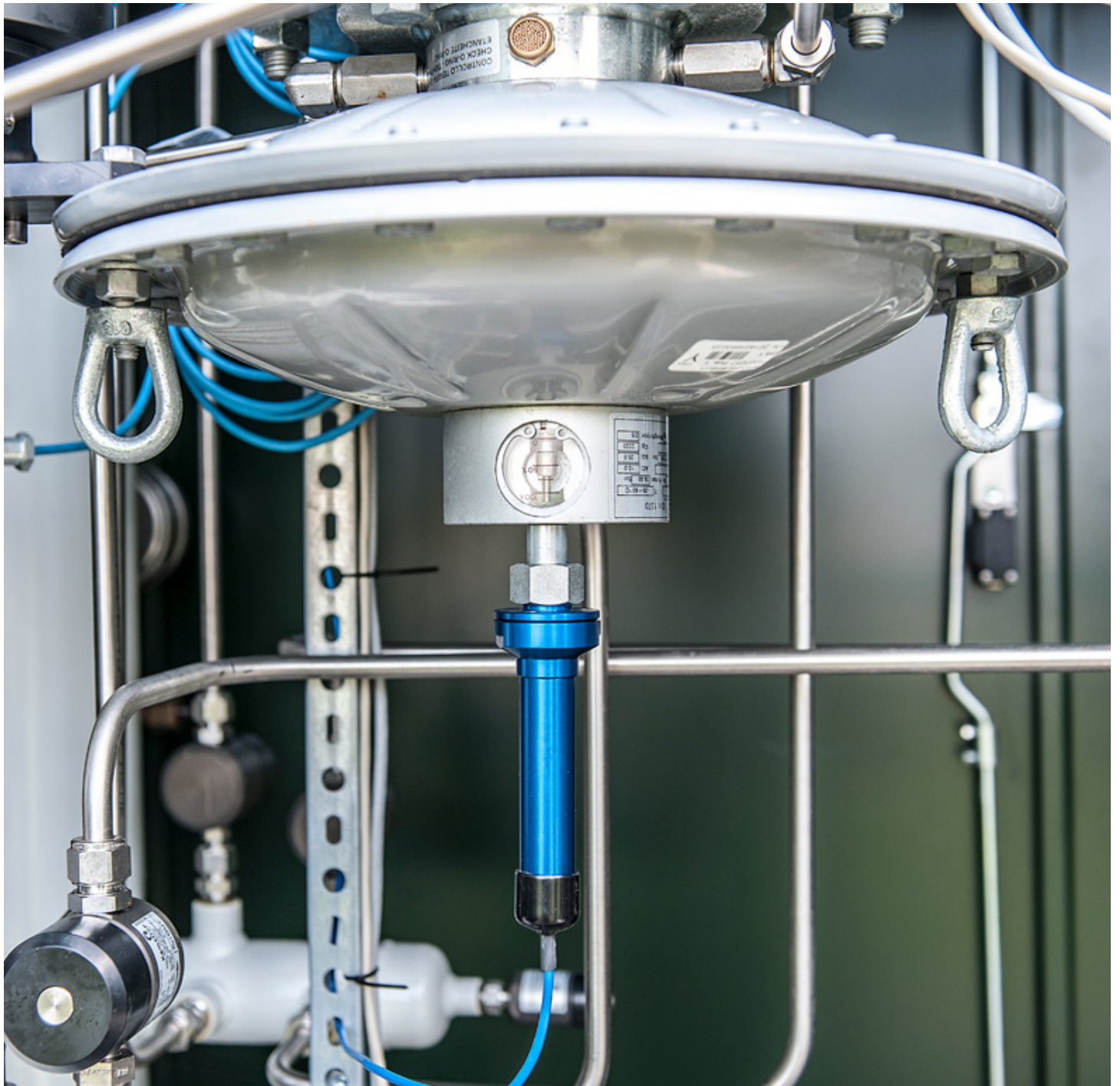
** De kengetallen zijn herzien voor het jaar 2015 als gevolg van het besluit van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 28 juni 2016 om een gedeelte van de winst als dividend uit te keren.

*** De definitie van het aantal aansluitingen zoals gepresenteerd in het jaarbericht is herzien. Aansluitingen die langere tijd (>18 maanden) uit bedrijf zijn genomen worden niet langer in de aantallen opgenomen. De aantallen voor het jaar 2015 zijn aangepast op basis van de herziene definitie.

**** Als gevolg van het in dienst treden van alle medewerkers bij DELTA Netwerkgroep Staff BV heeft Enduris geen eigen personeel in dienst.

	2016	2015
Elektriciteit		
Gemiddelde uitvalduur elektriciteit in minuten/aansluiting	14,6	15,6
Hoeveelheid storingen middenspanning met onderbreking	80	73
Getransporteerde hoeveelheid elektriciteit GWh	1.802	1.822
Aansluitingen elektriciteit grootverbruik***	2.430	2.360
Aansluitingen elektriciteit kleinverbruik***	211.376	209.895
Totale lengte in km. van alle netkabels van 50 kV, 30 kV, 20 kV, 10 kV en laagspanning, inclusief OV-kabels zoals ook in het vorige jaarbericht vermeld.	10.690	10.609
Gas		
Gemiddelde uitvalduur gas in seconden/aansluiting	17	17
Getransporteerde hoeveelheid gas mln. m ³	469,4	434,2
Aansluitingen gas grootverbruik***	729	727
Aansluitingen gas kleinverbruik***	191.194	189.987
Totale lengte in km. van alle gasleidingen	4.880	4.862
Aantal switches kleinverbruik		
Elektriciteit	15.817	13.046
Gas	15.308	12.884
Personeel****		
Personeelsleden	0	0
FTE	0,0	0,0
Verzuim % jaargemiddelde	n.v.t.	n.v.t.
Investerings		
Bruto investeringen	49,6	42,9

4. Jaaroverzicht 2016

Januari

Naamswijziging

In 2015 verzocht toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM) om de naam van DELTA Netwerkbedrijf te wijzigen. De naam Enduris staat voor energie, duurzaamheid en infrastructuur. Op 4 januari 2016 vindt de officiële naamswijziging plaats.

Onmisbare schakel

Sessies 'Onmisbare schakel' gaan van start: gesprekken met groepen medewerkers en leidinggevendenden over open cultuur en bevordering van goede communicatie.

Februari

Eerste accuopslag van Europa in Vlissingen

De eerste grootschalige accubatterij van AES gaat in bedrijf. Met het vermogen van de centrale kunnen 3000 huishoudens van groene stroom worden voorzien. De accubatterij is aangesloten op het 30kV net van Enduris. Het werk is gerealiseerd door DELTA Netwerkgroep.

50kV verbinding Terneuzen Zuid – Westdorpe

De aanleg van de nieuwe 50kV kabelverbinding tussen station Terneuzen-Zuid en hoofdverdeelstation Westdorpe is afgerond. Onderdeel van dit project is een gestuurde boring onder het kanaal van Gent naar Terneuzen.

Maart

Slimme meter op 25%

54.500 kleinverbruik aansluitingen hebben een slimme meter. Dat is 25% van de Zeeuwse huishoudens.

Zonvermogen in Zeeland passeert 50 MWp

Het geregistreerde zonvermogen dat is aangesloten op het Enduris net is de 50 MWp gepasseerd. Dit zijn ongeveer 200.000 panelen. Er is de laatste jaren sprake van een trend waarbij ieder jaar het fotovoltaïsch vermogen toeneemt.

April

Winnaar Customer Centric DNA award

Voor het tweede jaar op rij wint Enduris de Customer Centric DNA Award. Deze award staat voor de mate waarin Customer Centric (klantgerichtheid) in het DNA van de organisatie zit. Enduris wint in de categorie netbeheerders.

Samenwerking Openbare Verlichting (OV) in Zeeland

Enduris ondertekent de Samenwerkingsovereenkomst Openbare Verlichting Zeeland. De samenwerking tussen Enduris en beheerders van de openbare verlichting in Zeeland zorgt voor meer efficiëntie in het plaatsen en het onderhoud van openbare straatverlichting en is uniek in Nederland.

Mei

Tidal Technology Centre

Enduris is betrokken bij het Tidal Technology Centre, een onderzoeks- en testcentrum voor laag-verval getijdenenergie. Zie ook pagina 30.

Juni

Opening Techniekhuis

De opening van het Techniekhuis vindt plaats, een nieuw innovatief opleidingscentrum. In dit techniekhuis is veel ruimte voor opleiding en bijscholing van de monteurs. Dit gebeurt in samenspraak met diverse opleidingsinstituten.

Juli

Inspectie Staatstoezicht op de Mijnen

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) houdt een vervolgininspectie voor brosse materialen in het gasdistributienetwerk. Doel is om inzicht te krijgen in de voortgang van het vervangingsprogramma van brosse gasleidingen. Ook verkrijgt SodM goed inzicht in de gebruikte methodiek voor prioritering. Conclusie van SodM is dat Enduris goed op schema ligt en een goede prioriteitsaanpak hanteert.

Augustus

Veldtesten nieuwe slimme meters

Er vinden veldtesten plaats om de nieuwe generatie slimme meters (aangeduid met SMR5.0) te gaan gebruiken bij de grootschalige aanbidding van slimme meters. Met dit type meters komt nog meer functionaliteit beschikbaar.

September

Business transitie

De voorbereidingen voor de splitsing lopen gestaag door. Onderdeel daarvan is de zogenaamde business transitie. Diverse systemen en processen die nu nog gedeeld worden met DELTA NV (denk aan telefonie, SAP, reprografie) worden van elkaar gescheiden.

Oktober

Nacht van de Nacht

Enduris is paraat bij de Goese Nacht van de Nacht. Ze zorgt ervoor dat de openbare verlichting niet gaat branden en dat deze na afloop weer tijdig wordt ingeschakeld.

November

KIWA audit

KIWA voert een audit uit bij de belangrijkste dienstverlener van Enduris in het kader van ISO9001, CKB en VCA. KIWA kijkt naar de opzet van het managementsysteem, risicoregisters per ketenproces,

prioritering van ICT projecten en naar het verbeterregister zoals gehanteerd binnen Enduris B.V. en DELTA Infra B.V. Opvallende positieve zaken zijn de Management Review met het Maturity Model en de werkwijze bij de introductie van het gas stoppelen.

ISO27001 audit

Dekra voert een audit uit in het kader van ISO27001 informatie-beveiliging. De audit toont de effectiviteit van het management-systeem aan. Sterke punten zijn het risicomanagementproces en de inzet om het niveau van informatiebeveiliging continu te verbeteren.

December

Veiligheidsmarkt

Enduris organiseert een veiligheidsmarkt met als thema 'Veiligheid en je omgeving'. Verbeteren met betrekking tot veiligheid kan alleen in de keten, dus als alle handelingen die elkaar opvolgen goed op elkaar zijn afgestemd. Om deze reden zijn, naast leidinggevend, ook diverse aannemers waaraan werkzaamheden worden uitbesteed, uitgenodigd. De bijeenkomst is zeer leerzaam en is aanleiding om werkmethoden en voorschriften opnieuw kritisch te beschouwen.

Geen afsluitingen van gas en stroom tijdens de kerstperiode

Tijdens de kerstperiode sluit Enduris (net als andere netbeheerders) geen klanten af van stroom en gas. In de winter is Enduris sowieso terughoudend met het afsluiten van klanten: bij vorst worden er geen klanten afgesloten, behalve als er sprake is van bijzondere omstandigheden zoals energiediefstal, onveilige situaties of als klanten categorisch weigeren een energiecontract af te sluiten.

5. Veiligheid

Enduris B.V. stelt zich ten doel om op klantgerichte en maatschappelijk verantwoorde wijze de bedrijfsprestaties continu te verbeteren. Leiderschap en in acht te nemen waarden en normen op het gebied van veiligheid zijn hierbij de drijfveren. Verbeteringen op het gebied van Veiligheid, Gezondheid en Milieu zijn integraal onderdeel van de organisatiedoelstellingen. Directie, management en medewerkers zijn zich ten volle bewust van hun rol en verantwoordelijkheid op het gebied van Veiligheid, Gezondheid en Milieu.

Het uitgangspunt van 'veilig werken' geldt gedurende de gehele levenscyclus van de door Enduris beheerde infrastructuur, zowel die in eigendom als die waar Enduris vanuit klanten en opdrachtgevers verantwoordelijk voor is. Dit begint bij het ontwerp, de aanleg en ingebruikstelling van deze infrastructuur, bestrijkt de exploitatie waaronder het beheer en onderhoud tot uiteindelijk het buiten gebruik stellen van het bedrijfsmiddel. Het omvat de technische en organisatorische maatregelen die redelijkerwijs van Enduris als verantwoordelijke gevraagd kunnen worden om ongewenste gebeurtenissen te voorkomen. Als er desondanks gebeurtenissen plaatsvinden die impact hebben op de gezondheid van de mens en belasting van het milieu, dan worden deze zoveel mogelijk beperkt en beheerst.

Beleidsmatige ondersteuning HSE

De afdeling Health, Safety en Environment (HSE) heeft in 2016 een bijdrage geleverd aan de totstandkoming en actualisering van onder andere:

- Risico-inventarisatie en evaluatie;
- Werken in verontreinigde grond/herhaling bodemsaneringskeuringen;
- Zelfstandige aanbesteding OV-aansluitingen door gemeenten;
- Veiligheidskundige ondersteuning afdeling Projects;
- Opleiding asbestherkenning voor medewerkers in het kader van de inventarisatie van asbest in opstallen netbeheerder.

Veiligheidsmiddag

In december 2016 is een veiligheidsmiddag gehouden. Ditmaal stond de relatie met de aannemerij centraal; de aannemers waren dan ook uitgenodigd voor deze middag. De middag werd afgesloten met een digitale enquête waaruit bleek dat de aanwezigen deze middag bijzonder nuttig vonden.

Veiligheidscultuurscan

De resultaten en uitkomsten van de in het najaar van 2015 gehouden veiligheidscultuurscan zijn door onderzoeksbureau AdviSafe besproken met de MT-leden van de diverse Business Units. Met het MT zijn diverse acties afgesproken die door de MT-leden zijn opgevolgd. De eerder genoemde veiligheidsmiddag is daar een voorbeeld van.

Leermomenten 2016

In totaal zijn er in 2016 290 meldingen op het gebied van HSE ingediend, variërend van verbeterpunten tot ongevallen. Er heeft zich één voorval voorgedaan dat heeft geleid tot verzuim, twee voorvallen hebben geleid tot aangepast werk en er was één voorval waarbij medische behandeling noodzakelijk was. Alle leermomenten zijn zorgvuldig onderzocht en hebben waar nodig geleid tot maatregelen ter verbetering om herhaling te voorkomen.

Ongevalscijfers 2016

Over 2016 is de Lost Time Injury Rate (LTIR) en de Total Recordable Incident Rate (TRIR) uitgekomen op 1,02 (3,03 in 2015) respectievelijk 4,06 (6,07 in 2015).

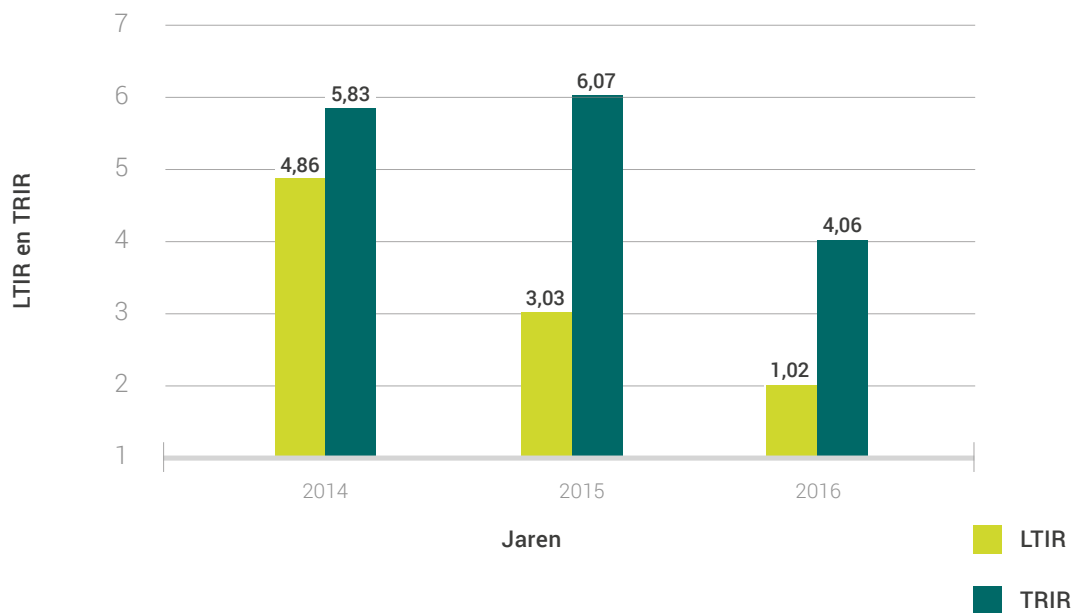
De begrippen zijn als volgt te definiëren:

LTIR = aantal dodelijke ongevallen en aantal voorvallen met verzuim per 1.000.000 gewerkte uren.

TRIR = aantal bij LTIR omschreven voorvallen plus het aantal voorvallen waaruit aangepast werk en/of medische behandeling noodzakelijk was per 1.000.000 gewerkte uren.

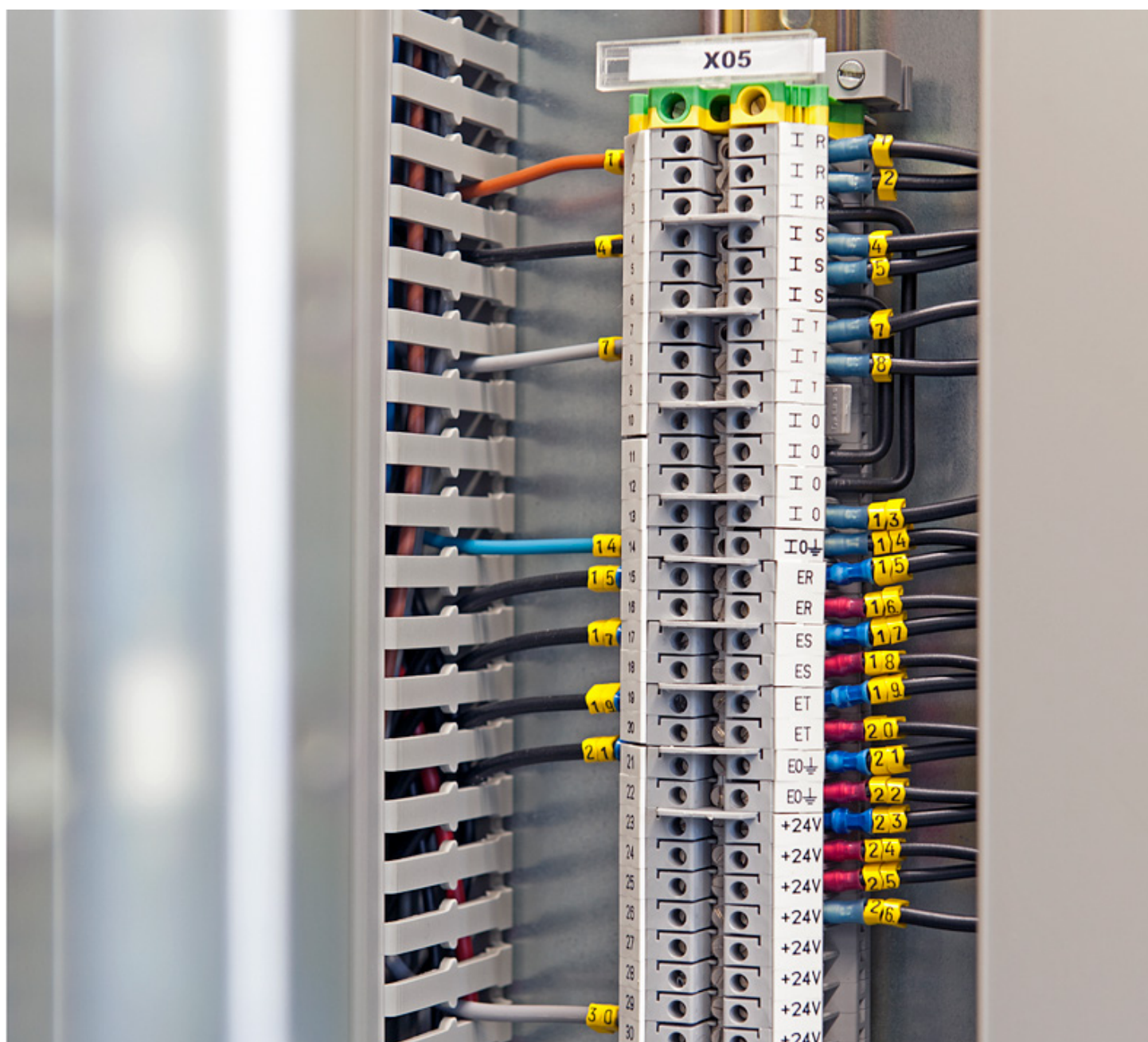
De organisatiebrede aandacht voor veiligheid ziet Enduris terug in de ongevalscijfers.

LTIR en TRIR 2014, 2015 en 2016

6. Betrouwbaarheid van de netten

Enduris B.V. zet zich in om het transport van elektriciteit en gas aan klanten optimaal te houden en om onderbrekingen in de voorziening zo snel mogelijk op te lossen. Het doel voor 2016 was om de jaarlijkse uitvalduur per klant te beperken tot niet meer dan 20 minuten voor elektriciteit en 30 seconden voor gas.

Een onderbreking van transport van elektriciteit of gas wordt vermeld op www.enduris.nl/storingen.

Jaarlijkse uitvalduur

Net als voorgaande jaren was de betrouwbaarheid van het elektriciteits- en gastransport goed. Het aantal storingsminuten lag ruim onder de vooraf gestelde norm en tevens onder het landelijk gemiddelde. Deze betrouwbaarheid heeft alles te maken met de kwaliteit van het netwerk en met een effectief onderhoudsbeleid.

Onderstaande tabel geeft de uitvalduur van de netten weer in 2016, afgezet tegen voorgaande jaren.

Jaarlijkse uitvalduur elektriciteit

	Enduris realisatie	Enduris norm	Landelijk
2016	14,6 minuten	20 minuten	21,0
2015	15,6 minuten	21 minuten	32,9*
2014	16,5 minuten	21 minuten	20,0

Jaarlijkse uitvalduur gas

	Enduris realisatie	Enduris norm	Landelijk
2016	17 seconden	30 seconden	58 seconden
2015	21 seconden	30 seconden	2 minuten, 9 seconden
2014	18 seconden	30 seconden	3 minuten, 14 seconden

* Deze uitvalduur van 32,9 minuten (in 2015) is voor een groot deel bepaald door een grote onderbreking in het landelijke net van TenneT. Zonder die onderbreking zou de score 20,7 minuten geweest zijn.

Betrouwbaarheid elektriciteitsnetten

De jaarlijkse uitvalduur is een internationale en veel gebruikte kwaliteitsindicator om de mate van betrouwbaarheid van de netten weer te geven. Het is het aantal minuten dat een gemiddelde klant uit het totale klantenbestand in een jaar geen elektriciteit heeft.

De jaarlijkse uitvalduur in 2016 was 14,6 minuten per aangeslotene.

Over het algemeen is het elektriciteitsnet sterk gestandaardiseerd, waardoor er efficiënter en beter onderhoud kan worden gepleegd. Enduris toetst de wat oudere componenten van het net regelmatig op hun bedrijfszekere werking; waar nodig vernieuwt of vervangt Enduris deze componenten.

De schakelapparatuur en het centrale besturingssysteem van het Zeeuwse elektriciteitsnetwerk zijn modern en up to date. Oudere typen schakelaars zijn door de jaren heen vervangen door nieuwere, op afstand bedienbare types. Hierdoor kan Enduris bij storingen korte hersteltijden bereiken, wat bijdraagt aan een hogere beschikbaarheid van het netwerk. Enduris heeft haar storingsproces efficiënt ingeregeld, waardoor snel duidelijk is waar de storing is. Monteurs zijn snel ter plaatse en dat 24 uur per dag. Ook storingsverkliekers op belangrijke punten in het netwerk maken een snelle storingsafhandeling mogelijk.

Betrouwbaarheid gasnetten

In 2016 hebben zich géén storingen voorgedaan die een grote impact hebben op de betrouwbaarheidscijfers.

Net zoals bij elektriciteit is de jaarlijkse uitvalduur het meest gebruikte kengetal.

De jaarlijkse uitvalduur in 2016 bedroeg 17 seconden per aangeslotene.

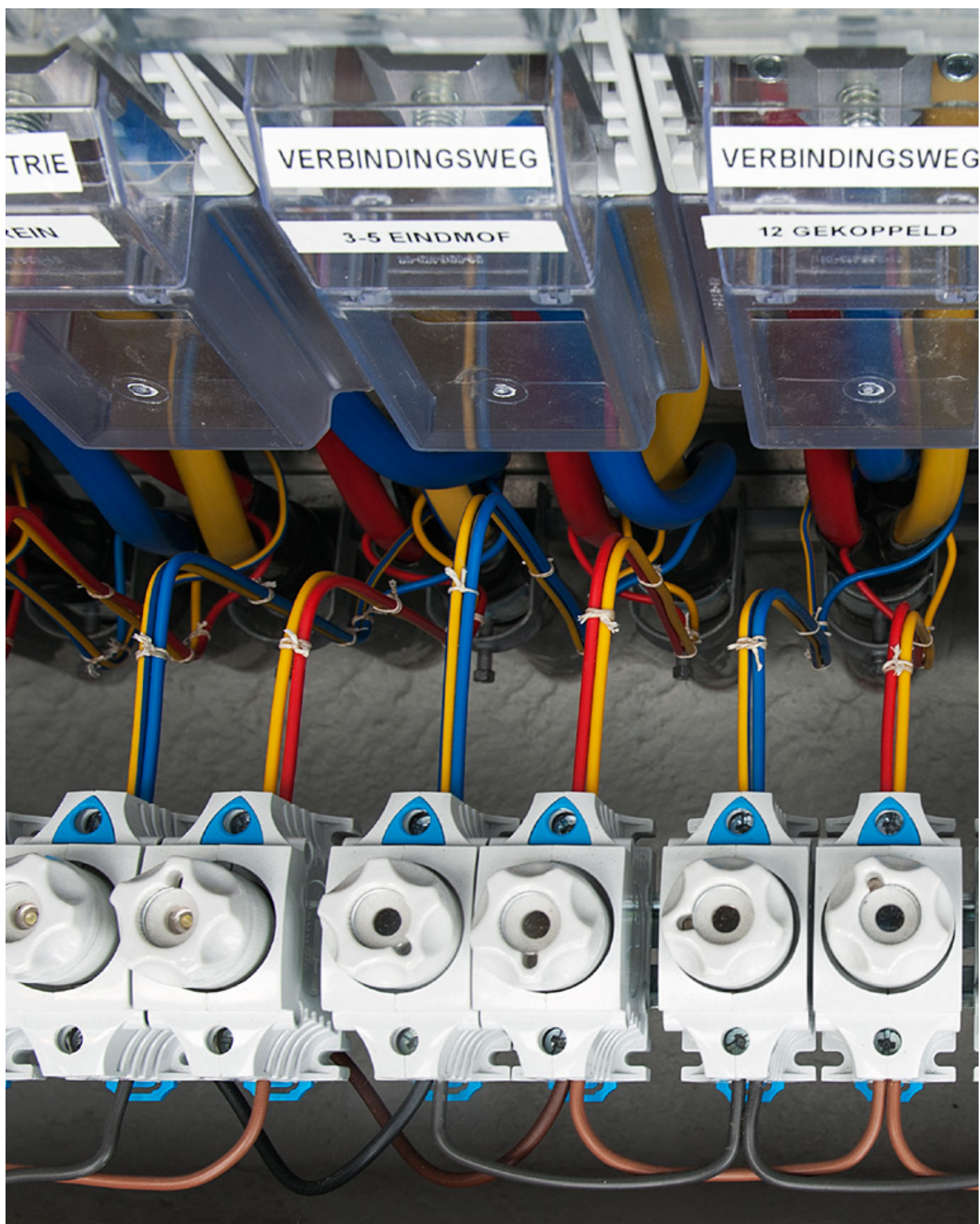
Enduris analyseert de processen rondom het oplossen van storingen zorgvuldig met als doel om het aantal en de duur verder te verminderen. Veiligheid is de belangrijkste bedrijfswaarde. Bij een gasluchtmelding wordt er direct en adequaat gereageerd. Samen met collega netbeheerders neemt Enduris initiatieven om die processen (en daarmee een veilig gasvoorzieningssysteem) verder te verbeteren.

Voorkomen van graafschade

De belangrijkste oorzaak van gas- en stroomstoringen zijn graafschades. Enduris heeft de afgelopen jaren veel maatregelen genomen om graafschades te voorkomen, onder andere door het aanstellen van een graafschade preventiemedewerker. Deze medewerker heeft veelvuldig contact met aannemers in de regio en gezamenlijk worden goede resultaten behaald. Dit heeft er toe geleid dat het aantal graafschades sinds 2012 is gedaald. In 2016 lijkt deze daling te zijn gestagneerd; daarom oriënteert Enduris zich op verdere maatregelen.

Calamiteitenoefening

Ondanks het feit dat calamiteiten (langdurige transportonderbrekingen) in de elektriciteits- en gasvoorziening slechts weinig voorkomen, is het van belang om daarop voorbereid te zijn. Vanzelfsprekend beschikt Enduris over up-to-date noodplannen en worden jaarlijks oefeningen georganiseerd waarin crisisscenario's worden gesimuleerd.

7. De medewerkers

Veranderen

Net als in 2015 stond ook 2016 in het teken van veranderingen. Belangrijk in 2016 was de inrichting van de organisatie als voorbereiding op de aankomende afsplitsing van DELTA in 2017. Een aantal staf-gerelateerde activiteiten dat door DELTA op holding niveau werd uitgevoerd, is vanwege de aankomende splitsing binnen de eigen organisatie ondergebracht. Dat heeft onder meer geleid tot een toename van het aantal mensen dat (direct) in dienst is. Maar er heeft ook een beweging de andere kant op plaatsgevonden: het MMI-team (Multi Media Infratechniek) is als gevolg van de aankomende splitsing naar DELTA overgegaan.

Andere in het oog springende ontwikkelingen en veranderingen in 2016:

- De start van een ontwikkelingstraject voor het technisch middenkader;
- De implementatie van een nieuw systeem voor de prestatie- en ontwikkelingscyclus;
- S&O 2.0 (organisatiewijziging bij de afdelingen Storingen & Onderhoud en Klant & Markt).

Aandacht voor splitsing

In 2016 is veel aandacht besteed aan de interne communicatie over de aankomende splitsing: het is immers een onderwerp dat mogelijk tot grote veranderingen en tot onzekerheid bij personeel kan leiden. Er vonden informatiebijeenkomsten plaats voor alle medewerkers en leidinggevendenden werden op regelmatige basis bijgepraat; ook was er veel aandacht voor het onderwerp op intranet en in de interne nieuwsbrief.

Ontwikkeling van medewerkers

De verwachte krimp van de bevolking en de verhoogde uitstroom van jongeren uit de regio veroorzaken een neerwaartse druk op de

beschikbare arbeidskrachten in Zeeland. Verder stelt de toenemende complexiteit op zowel technisch gebied als op het gebied van regulering en financiering nieuwe eisen aan opleidingsniveaus van medewerkers.

Enduris heeft gemotiveerde en goed presterende medewerkers nodig om haar doelen te kunnen bereiken. Daartoe is personeelsontwikkeling (HR Development) een belangrijk instrument. Investeren in personeel heeft een positieve impact op de dienstverlening. Strategische Personeelsplanning en de Prestatie- en Ontwikkelingscyclus zijn hierbij belangrijke instrumenten, die in 2016 integraal onderdeel van de planning & control cyclus vormen.

Management Development

Leidinggevendenden hebben een spilfunctie bij het behalen van de organisatiedoelstellingen en bij het zorgen voor gemotiveerde en goed presterende medewerkers. Het Management Development beleid draagt bij aan de organisatiedoelstellingen op korte en langere termijn en is afgestemd op de visie, missie en kernwaarden.

Het is van belang voor Enduris om op continue basis zeker te stellen dat zij leidinggevendenden in huis heeft die de benodigde competenties hebben om de strategische doelen van de organisatie te kunnen behalen. Het Management Development programma draagt daar aan bij. In 2016 is gestart met bijeenkomsten voor leidinggevendenden om rondom een bepaald managementthema zowel de theoretische als de praktische kant met elkaar te bespreken.

Veiligheid

De belangrijkste kernwaarde van Enduris is veiligheid. Veiligheid is stevig verankerd binnen de filosofie en bedrijfsvoering van Enduris. Er wordt veel geïnvesteerd in veiligheidsopleidingen voor medewerkers. Meer informatie over veiligheid is te vinden in Hoofdstuk 5 Veiligheid.

8. Energietransitie

Afgelopen jaar zijn er serieuze stappen gezet in de energietransitie. Het Energieakkoord bleef, ondanks diverse strubbelingen, door de deelnemers (netbeheerders, energiebedrijven, werkgevers en werknemers, duurzaamheidskoepels en overheden) gehandhaafd.

Ook is een principeakkoord gesloten over uitbreiding van het Energieakkoord voor wat betreft energiebesparing in de gebouwde omgeving. Daarmee worden de duurzaamheidsdoelstellingen voor 2020, zoals vermeld in dat akkoord, voorlopig geborgd.

Daarnaast heeft het Ministerie van Economische Zaken een Energieagenda gepubliceerd, waarin de contouren worden geschetst van de weg naar een CO₂-neutrale energievoorziening in 2050. Ook in Zeeland wordt dit zichtbaar:

- Woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars bouwen (bijna) energie-neutrale woningen;
- Huiseigenaren zeggen hun gasaansluiting op;
- Het aantal elektrische auto's neemt toe;
- Het aantal geïnstalleerde zonnepanelen blijft stijgen (zowel bij particuliere woningeigenaren als in grote parken);
- We zien andere initiatieven zoals groengas productie.

Hoewel nog niet duidelijk is hoe de energievoorziening er in 2050 precies uitziet, is het wel duidelijk dat gemeenten en andere stakeholders een belangrijke rol krijgen in de benutting van duurzame lokale en regionale mogelijkheden. Het gaat daarbij onder andere om ruimteverwarming, industrieel verbruik, benutting van restwarmte en lokale opwekking. In energieplannen moet meer duidelijkheid komen over de vormen van energievoorziening en over welke voorziening in een bepaalde regio of wijk de meeste kans van slagen heeft. Daarnaast is samenwerking tussen partijen in de energieketen (netbeheerders, gemeenten, woningbouwcorporaties, installateurs, leveranciers, producenten, coöperaties, financiers) nodig om burgers en bedrijven er bij te betrekken.

Enduris stelt zich daarbij dienstbaar op:

- Enduris zorgt dat de netten betrouwbaar (blijven) werken;
- Enduris ondersteunt beleidsmakers van stakeholders met kennis en data;

- Enduris ontplooit initiatieven (of sluit aan bij andere initiatieven) met als doel de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar te houden.

Ambitie Enduris

Enduris draagt in eerste instantie zorg voor een veilig, betrouwbaar en kostenefficiënt beheer van de gas- en de elektriciteitsnetten in Zeeland. Klanten kiezen zelf hoe zij energie willen produceren en/of verbruiken. Ook wil Enduris als onafhankelijk en deskundig netbeheerder een partner zijn om bewoners, bedrijven, overheden en alle andere stakeholders te helpen om goed onderbouwde en maatschappelijk verantwoorde keuzes te maken. Dat partnerschap uit zich bijvoorbeeld in:

- Gevraagd en ongevraagd advies;
- Deelnames aan ronde tafel gesprekken;
- Bewonersvoorlichting en starten en begeleiden van pilots;
- Experimenten.

Kortom, Enduris zoekt samen met stakeholders en collega-netbeheerders actief naar mogelijkheden om de kwaliteit van het energiesysteem te handhaven en te verbeteren.

Phasor Measurements

Om de bewaking en de betrouwbaarheid van het elektriciteitsnet te borgen heeft Enduris geïnvesteerd in innovatieve meetapparatuur. Deze apparatuur zorgt ervoor dat sneller en nauwkeuriger kan worden gemeten wat het effect is van decentrale opwekkers op de zogenaamde Power Quality (spanningskwaliteit). Samen met universiteiten en andere onderzoeksinstituten wordt gezocht naar methoden om de enorme hoeveelheid data ook op een zinvolle

manier te presenteren aan assetmanagers en bedrijfsvoerders van Enduris.

Door real-time meetdata te verzamelen en ter beschikking te stellen, kan Enduris onderzoekers en ontwikkelaars ondersteunen om methoden te vinden die de energievoorziening betrouwbaar en betaalbaar houden.

Goese Proeftuin

In de Goese Proeftuin heeft Enduris nauw samengewerkt met woningbouwcorporatie RWS en energieleverancier DELTA. RWS heeft woningen gebouwd met innovatieve energievoorzieningen zoals warmtepompen, het zogenoemde 'IJs van Columbus' en zonnepanelen. Ook ontvangen de bewoners informatie over hun energiegedrag. Dit leidt tot meer en ander gebruik van het elektriciteitsnet.

Enduris probeert dit zo kostenefficiënt mogelijk te faciliteren zonder in te boeten op betrouwbaarheid en veiligheid. Een innovatieve regelbare MS/LS-transformator is geïnstalleerd waar anders een bestaande transformator zou worden verzwaaard. De testen en analyses lopen en leveren een schat aan informatie en kennis op.

De samenwerking met de projectpartners wordt voortgezet. Deze samenwerking richt zich vooral op het samen zoeken naar natuurlijke investeringsmomenten in de netten en de woningen. Zo zorgt Enduris er voor dat er zo min mogelijk maatschappelijk kapitaalverlies optreedt bij het verminderen van het gasverbruik en bij het verzwaren van het elektriciteitsnet.

Tidal Technology Center: nieuwe vorm van elektriciteitsopwekking

In de Grevelingendam zal een test- en onderzoekscentrum worden opgezet voor laag-verval getijde turbines. Omdat dit een relatief nieuwe manier van elektriciteitsopwekking is, wordt samen met de initiatiefnemers en de Hogeschool Zeeland gezocht naar mogelijkheden om deze turbines zo goed mogelijk in te passen in het elektriciteitsnet.

Dat betekent dat energie (opgewekt in stromend water ten gevolge van het geringe hoogteverschil tussen de Oosterschelde en het Grevelingenmeer) kan worden opgeslagen en op het moment dat de markt daar behoefte aan heeft én de netbeheerder ruimte heeft in het net, kan worden vrijgegeven. Dat is een vorm van 'flexibiliteit' die ook toegepast wordt met waterkrachtcentrales in bijvoorbeeld Noorwegen en Zwitserland en kan een bijdrage leveren om energie in de toekomst 'betrouwbaar' en 'betaalbaar' te houden.

Gasloze wijken en andere initiatieven

Steeds meer gemeenten maken werk van het terugdringen van het gebruik van aardgas. Vooral in nieuwbouwwijken is dit relatief eenvoudig te realiseren. Omdat Zeeland weinig goede mogelijkheden kent met geothermie, groen gas en/of industriële restwarmte komt bij gemeenten (die hier het bevoegd gezag vormen) de vraag op: "Geen aardgas, maar wat dan wel?".

Enduris is in staat om met data en kennis beleidsmakers in de beantwoording van die vraag te ondersteunen. Samen met de gemeente Middelburg en de gemeente Veere wordt Enduris partner van de Green Deal Alternatieve Warmte die op 8 maart 2017 in Utrecht wordt gesloten. Het beheer en de instandhouding van nieuwe infrastructuur in Zeeland behoort tot de kerncompetenties van Enduris. Daarom treedt Enduris als partner toe in het Zeeuwse Energieakkoord. In dit akkoord spreken circa vijftientig organisaties af om via intensieve samenwerking maatregelen te ontwikkelen waarmee de energietransitie in Zeeland wordt aangejaagd en daarbij burgers en bedrijven actief te betrekken.

9. Slimme meter

Enduris B.V. is als eigenaar van de energiemeter(s) verantwoordelijk voor het aanbieden en installeren van de slimme meter. De slimme meter vervangt de traditionele energiemeter(s) en verstuurt meterstanden automatisch naar de netbeheerder. De slimme meter registreert alleen het totale verbruik, niet het verbruik per apparaat. Er kan wel apparatuur, energieverbruiksmanagers genoemd, op worden aangesloten die de gebruiker meer inzicht geeft.

Alle Zeeuwse huishoudens en kleinzakelijke aansluitingen krijgen voor 2021 een (set) slimme meters (voor elektriciteit en/of gas) aangeboden. Dit komt voort uit afspraken van de netbeheerders met de overheid in het Energieakkoord. Dat Energieakkoord heeft tot doel maatregelen te treffen om energiebesparing in Nederland in hoger tempo te realiseren. Zo wordt een bijdrage geleverd aan het verminderen van de effecten van de voorspelde klimaatverandering wereldwijd. Het verschaffen van inzicht in het energieverbruik aan klanten door periodieke meetdata uit slimme meters helpt daar bij.

Grootschalige Aanbieding

De regionale netbeheerders van Nederland hebben in 2015 een grote operatie gestart: het vervangen van de huidige energiemeters bij bijna 8 miljoen Nederlandse huishoudens door nieuwe, slimme meters. Huishoudens krijgen per postcodegebied slimme meters gratis aangeboden. Daarnaast zijn er in 2016, net zoals in voorgaande jaren, slimme meters geplaatst in nieuwbouw, bij grootschalige renovatie, bij reguliere vervanging én op speciaal verzoek.

Op www.enduris.nl/slimmemeter is een postcodechecker te vinden. Klanten kunnen online eenvoudig nagaan wanneer er in hun postcodegebied slimme meters worden aangeboden.

Plaatsingen 2016

Evenals in 2015 biedt Enduris in 2016 kavelgewijs aan, waarbij aangrenzende postcodegebieden worden geselecteerd. Met de gemeentes die door deze geografische planning worden geraakt, worden separate afspraken gemaakt over het verslimmen van de gemeentelijke aansluitingen zoals pompen, gemalen en overige gemeentelijke adressen. Woningcorporaties kunnen een bulkaanvraag doen via een versnelde procedure. Indien ze hier geen gebruik van maken, volgen deze adressen de reguliere wijze van aanbieden waarbij ieder adres separaat wordt benaderd met een brief.

Eind 2016 hebben bijna 72.000 Zeeuwse huishoudens al een slimme meter(set).

Vooruitblik 2017

De grootschalige aanbidding gaat ook in 2017 onverminderd door. Enduris is van plan om in 2017 aan circa 32.000 huishoudens slimme meters aan te bieden.

Landelijke campagne

In een Europese richtlijn is vastgelegd dat in 2021 minimaal 80% van de huishoudens een slimme meter geplaatst dient te zijn. Het aantal gerealiseerde meterwissels in 2016 ten opzichte van het aantal aanbiedingen in 2016 is 83,3% bij Enduris. Daarmee zijn we op weg naar de genoemde inspanningsverplichting.

Landelijk is sprake van een dalende tendens, hetgeen aanleiding is geweest om samen met de andere regionale netbeheerders een landelijke campagne te ontwikkelen, genaamd OnsEnergie.net. Deze campagne legt de nadruk op de context waarin de aanbieder van de slimme meter plaatsvindt, namelijk het Nederlandse energienet en de toekomstige veranderingen in het energiegebruik.

De campagne duurt tot 2021 en heeft als doel om draagvlak te krijgen voor de aanbieder van de slimme meter en om de acceptatie te bevorderen.

Klanttevredenheid

Periodiek wordt de klanttevredenheid over het plaatsingsproces van de slimme meter gemeten. Sinds de start van de Groot-schalige Aanbieder schommelt deze score rond de 8 op algemene tevredenheid. Daarmee scoort Enduris relatief hoog.

10. Bureau Openbare Verlichting Zeeland

Enduris B.V. werkt sinds 2016 intensief samen met beheerders van openbare verlichting in Zeeland. Enduris is eigenaar van het ondergrondse elektriciteitsnet tot en met de lichtmastaansluiting; gemeenten beheren het gedeelte vanaf de aansluiting, dus de bovengrondse openbare verlichting.

Deze samenwerking zorgt voor meer efficiëntie bij het plaatsen en onderhoud van openbare straatverlichting. Deze samenwerking is uniek in Nederland.

Samenwerkingsovereenkomst

In april 2016 ondertekende Enduris de Samenwerkingsovereenkomst Openbare Verlichting Zeeland. Enduris werkt samen met gemeenten in Zeeland (Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere), Zeeland Seaports, Provincie Zeeland en Waterschap Scheldestromen.

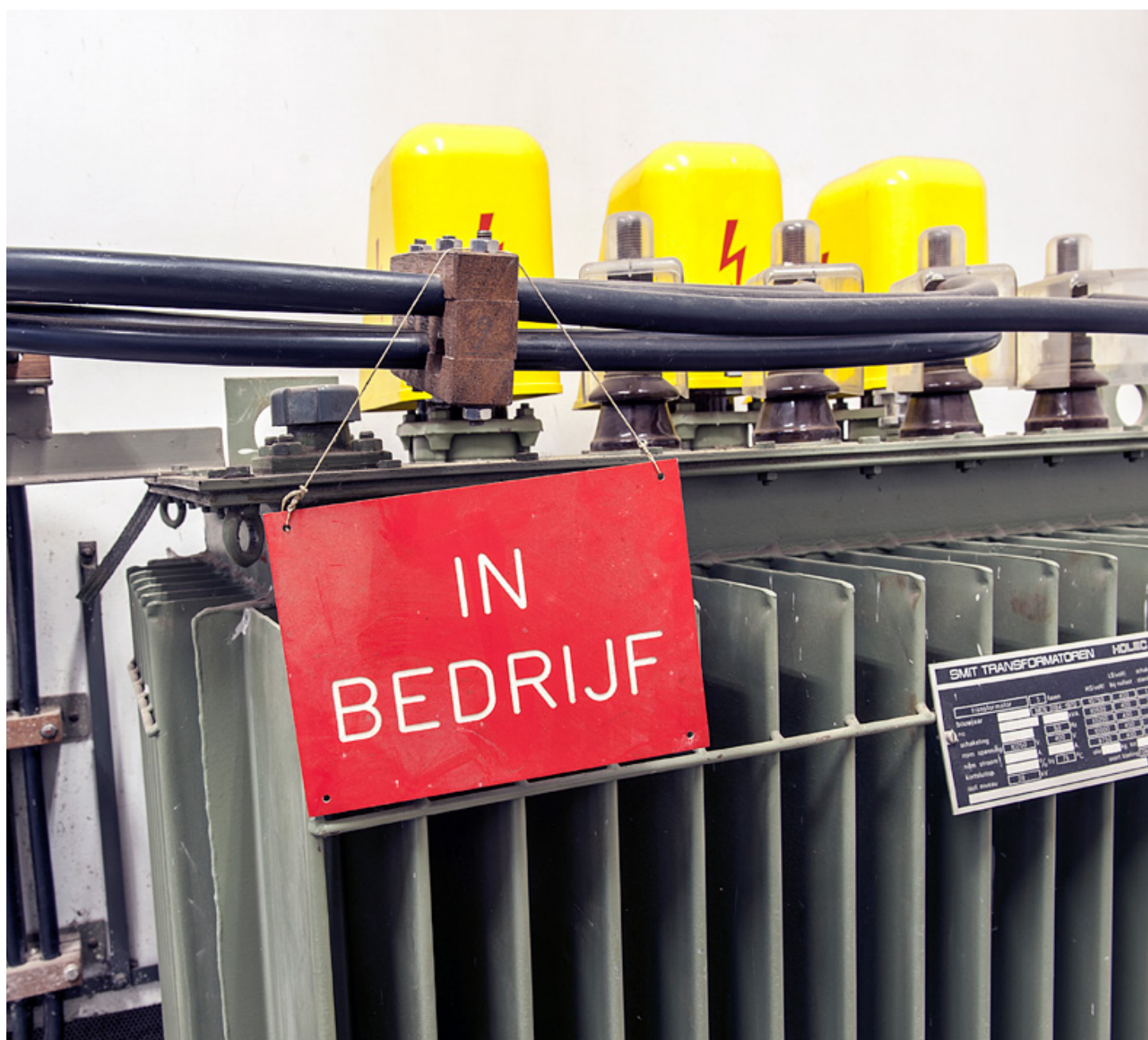
Efficiëntie

Voorheen moesten er bij het verwijderen en plaatsen van een lichtmast monteurs van meerdere organisaties aanwezig zijn: de wegbeheerder (als eigenaar van de lichtmast) en Enduris (als eigenaar van de lichtmastaansluitingen en van het ondergrondse kabelnetwerk). Door samen te werken kan dit door één partij gebeuren. Dit zorgt voor meer efficiëntie bij reparatiewerkzaamheden, maar biedt ook voordelen op het gebied van inkoop, beheer en onderhoud. De werkzaamheden worden gezamenlijk voorbereid, gecoördineerd en begeleid door medewerkers van de samenwerkende organisaties. Dit gebeurt onder de naam 'Bureau Openbare Verlichting Zeeland'.

Melden van storingen aan lichtmasten

Inwoners kunnen storingen of beschadigingen aan lichtmasten melden via de website www.vzg.slimmelden.nl.

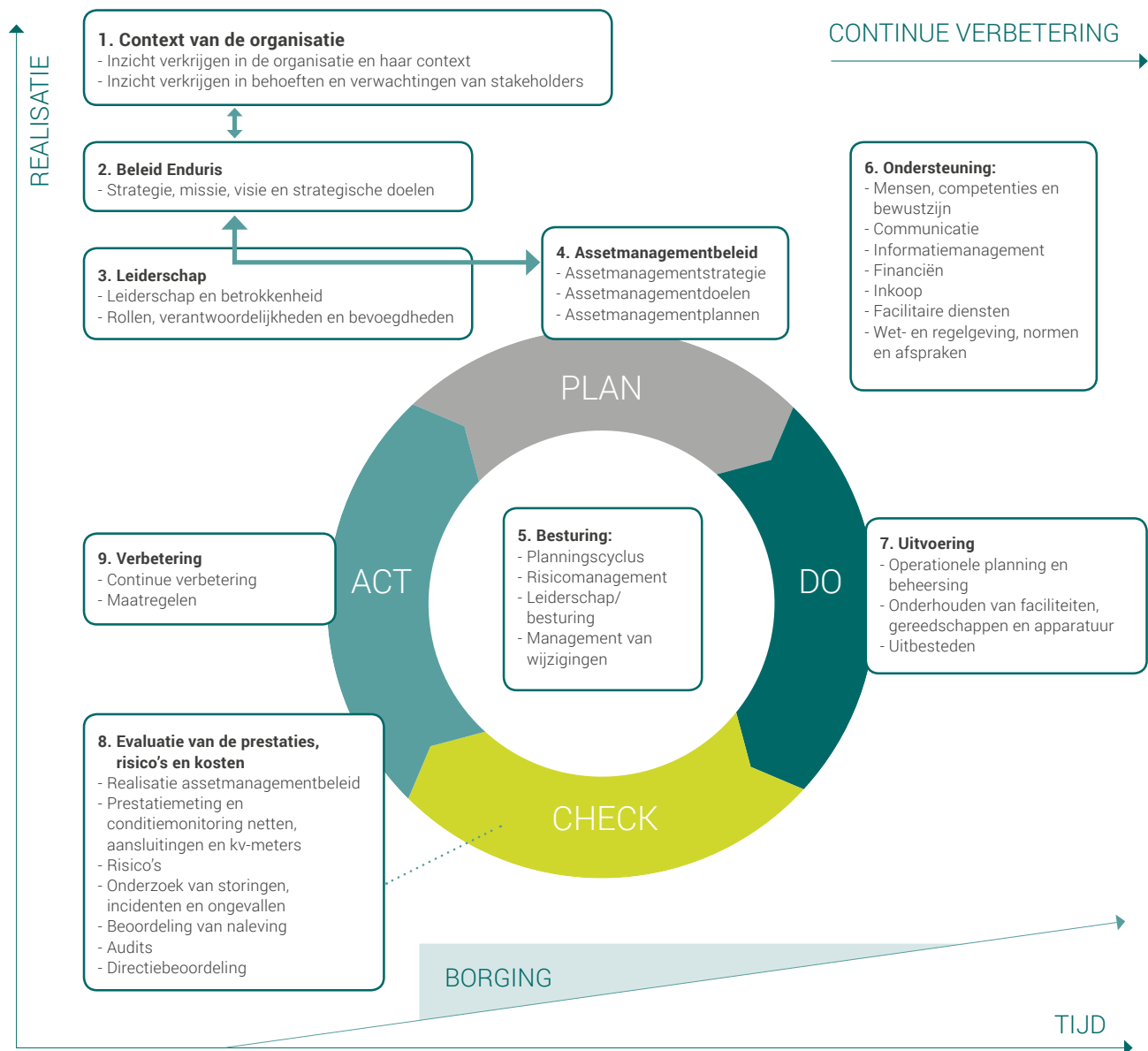
11. Aantoonbaar in control

Het management van Enduris B.V. is verantwoordelijk voor de inrichting en effectieve werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem. Dit systeem zorgt er voor dat strategische, operationele en financiële doelstellingen worden gehaald. Betrouwbare financiële en niet-financiële verslaglegging en het handelen in overeenstemming met de wet- en regelgeving zijn op alle organisatorische niveaus geïmplementeerd.

Integraal Management Systeem

Er worden hoge eisen gesteld aan de continuïteit van de elektriciteits- en gasnetten die Enduris beheert. De nadruk ligt daarbij op kwaliteit en veiligheid. Deze eisen zijn verwoord in diverse wetten en in regelgeving. Om aan deze eisen te voldoen, maakt Enduris gebruik van een Integraal Management Systeem, gebaseerd op de normeringen van NTA 8120 en ISO 9001. De werking van dit systeem is beschreven in het kwaliteitsbeleid van Enduris en is vastgelegd in zogenaamde Kwaliteits- en Capaciteitsdocumenten.

Belangrijke onderdelen om in control te blijven zijn:

- Het kwaliteitsmanagementsysteem en certificering (ISO 9001, NTA 8120, ISO 27001);
- Periodieke risicoanalyses en risicorapportages voor directie en managementteam;
- Project-risicomanagement;
- Audits op opzet, bestaan en werking van de ingerichte en beschreven processen door de toezichthouders;
- Extended Business Review en Management in Control Statement;
- Planning- en control cyclus en het proces voor maand-, kwartaal- en jaarafsluiting;
- Letter of Representation;
- Beschrijving van de administratieve organisatie en internal control voor de belangrijke financiële processen;
- Interne autorisatieregeling en externe procuratieregeling;
- Crisismanagementorganisatie en -procedure, -trainingen en -trainingsevaluaties;
- Regelmatige bewustwordingsacties voor de medewerkers op het gebied van veiligheid, waarbij Enduris streeft naar een proactieve veiligheidscultuur;
- Personeelsselectiebeleid;
- Verantwoording aan toezichthouders zoals Autoriteit Consument en Markt (ACM), Staattoezicht op de Mijnen (SodM) en de raad van commissarissen.

Integraal management systeem: prestatie-management en continu verbeteren

Prestatiemanagement is een systematiek waarbij Enduris op basis van financiële en niet-financiële informatie stuurt op de activiteiten binnen de organisatie. Vanuit de strategie werkte Enduris de operationele doelstellingen top-down uit in de Balanced Score Card. De operationele en financiële doelstellingen per afdeling zijn vervolgens verwerkt in resultaatgerichte afspraken per medewerker en dragen zo bij aan de uiteindelijke realisatie van de strategie. Ook continu verbeteren is een belangrijk onderdeel van de strategie. Hiervoor maakt Enduris gebruik van een integraal managementsysteem op basis van Plan, Do, Check en Act.

Kwaliteit

Het integrale managementsysteem is ook in 2016 vanuit diverse invalshoeken meerdere malen getoetst op inrichting en werking. Hierbij is onder andere de effectiviteit van verbetermaatregelen getoetst. Er zijn periodieke opvolgingsaudits geweest in het kader van ISO 9001, ISO 27001 en NTA8120. De betreffende certificaten zijn succesvol verlengd.

In 2016 zijn de inspanningen op het gebied van continu verbeteren gecontinueerd. Denk hierbij aan het opzetten van ketenprocesbesturing, toepassen van Lean Six Sigma en het doorvertalen van strategische doelstellingen naar afdelingsdoelstellingen en RGA. Daarnaast heeft omgevingsmanagement als speerpunt aandacht gekregen.

Het tijdig opvolgen van verbeteracties was in 2016 een aandachtspunt (met name de realisatie ten opzichte van de initiële plandatum). Er wordt gebruik gemaakt van een integraal verbeterregister waarin bevindingen en verbeteracties vanuit audits, managementletters, onderzoeken van SodM en ACM en mitigerende maatregelen naar aanleiding van risicoanalyses worden geregistreerd en opgevolgd door automatische workflows. Het percentage is verbeterd van circa 25% naar 52%.

In de Stuurgroep Management Systeem van september 2016 is de directiebeoordeling over het eerste half jaar behandeld en vastgesteld. In de opzet van het beoordelen van de effectiviteit van het integrale management systeem (IMS) wordt twee keer per jaar de maturity van het systeem gemeten middels een spinnenwebgrafiek met de relevante onderdelen.

In 2016 is verder gewerkt aan het verder integreren van de onderdelen risicomanagement, informatiebeveiliging en HSE in het kwaliteitsmanagementsysteem.

De documentatie ten behoeve van het IMS wordt beheerd in het kwaliteitsbeheersysteem (KBS). Het KBS is gevuld met relevante informatie en documenten ter ondersteuning van de algehele bedrijfsvoering: van strategie tot werkinstructie of van plan tot verbeteractie.

Processen

In 2016 zijn door de methodiek Lean Six Sigma procesoptimalisatie en procesverbetering professioneler opgepakt. Er is veel aandacht besteed aan het optimaliseren van de ketenprocessen. Het projectenproces is in 2016 verder geoptimaliseerd met 'Huis op Orde'. De doorlooptijd van projecten is beter in beeld gekomen en is op onderdelen verbeterd. Er is op dit gebied nog ruimte voor verdere verbetering.

Met Lean Six Sigma zijn diverse processen geoptimaliseerd zoals het meldingenproces bij Bedrijfsvoering, het proces rondom Asset Informatievoorziening en het onderhoudsproces meters Grootverbruik. Dit heeft geleid tot beter inzicht in de procesprestaties en verbeteringen qua efficiency en kwaliteit.

In 2016 zijn vijf kandidaten opgeleid en gecertificeerd als Green Belt na het met goed gevolg afleggen van het theorie-examen en het uitvoeren van een praktijkopdracht. In september 2016 is een

nieuwe groep van 6 kandidaten gestart met de derde GreenBelt opleiding.

In 2016 is het inrichten van ketenprocesbesturing voor de operationele hoofdprocessen ketenprocesbesturing voortgezet. Dit met als doel om de kwaliteit van de processen te verhogen op het gebied van de kwaliteit van de producten (betrouwbaarheid), dienstverlening (effectiviteit) en kosten (efficiency). Hiervoor worden stapsgewijs metingen ingericht ten aanzien van de volledigheid, juistheid en tijdigheid van de processtappen. Door het opzetten van deze besturing komen de processen verder 'in control'.

Risicomanagement

Het integraal managementsysteem van Enduris, waarin processen, procedures, rapportages en control(e)s zijn vastgelegd is er ook, en niet in het minst, om de risico's te beheersen. Door het bedrijfsbreed toepassen van risicomanagement wordt een zo compleet mogelijk inzicht in de (belangrijkste) risico's nagestreefd. Daarbij worden mitigerende maatregelen gedefinieerd of worden de risico's bewust geaccepteerd.

Er wordt onderscheid gemaakt in drie verdedigingslijnes ('Lines of defense') voor risicomanagement¹. De eerste verdedigingslijn wordt gevormd door de operationele afdelingen en het management. Zij zijn verantwoordelijk voor het identificeren, beoordelen, managen en evalueren van alle risico's binnen de eigen afdeling. De tweede verdedigingslijn wordt gevormd door de staffuncties, zoals HSE, Finance & Control en Risicomanagement. Zij ondersteunen en adviseren de eerste lijn bij de implementatie, borging en monitoring (integratie) van risicomanagement. Risicomanagement is verantwoordelijk voor het formuleren van het risicobeleid, het bewaken van het risicomanagementproces en het rapporteren aan het management van Enduris. De grootste risico's worden ieder kwartaal door het managementteam besproken tijdens de Stuurgroep Management Systeem. De derde verdedigingslijn wordt gevormd door Internal audit. Zij toetsen periodiek de opzet, het bestaan en de (effectieve) werking van de interne processen en beheersmaatregelen.

Sinds 2012 voert het management jaarlijks een Strategic Risk Assessment uit. Hierbij worden de belangrijkste risico's in kaart gebracht die het behalen van de strategische doelen potentieel bedreigen. Voor deze risico's worden de meest belangrijke, al getroffen beheersmaatregelen vastgelegd; vervolgens worden deze 'key controls' periodiek gevalideerd op effectiviteit van de werking. Waar nodig worden aanvullende maatregelen getroffen.

De risico's van de strategische doelstellingen zijn in 2016 herzien en qua formulering aangescherpt. Er heeft een vijftal proces-

risicoanalyses plaatsgevonden; ook vonden er validaties plaats om de effectiviteit van de diverse mitigerende maatregelen te toetsen. In 2016 zijn 23 beheersmaatregelen verbonden aan strategische risico's gevalideerd. Daarnaast zijn er 28 maatregelen voor proces- en thematische risico's gevalideerd. De resultaten van deze validaties zijn meegenomen in de Management in Control Statements.

In 2016 is een nieuwe opzet ten behoeve van het uitvoeren van risicoanalyses gerealiseerd. Hierbij is onder andere een nieuwe tool gemaakt voor het uitvoeren en vastleggen van risicoanalyses (SharePoint). Er is nu een integraal risicoregister beschikbaar, waarbij voor elk operationeel risico ook vastgelegd wordt bij welk proces het hoort. Op deze manier worden de risico's per proces in beeld gebracht zonder dat daar een aparte Proces Risico Analyse voor nodig is. Daarnaast is er een koppeling gemaakt met het integrale verbeterregister.

Over de onderdelen van het IMS communiceert Enduris regelmatig met de medewerkers via het intranet. Ten aanzien van de goede werking van de controlesystemen worden gedurende het jaar interne audits uitgevoerd. De conclusies en aanbevelingen die vanuit de bevindingen van de interne en externe audits worden gerapporteerd, worden opgevolgd door het nemen van passende maatregelen en het implementeren van verbeteringen. Dit wordt periodiek gemonitord door de Stuurgroep Management Systeem.

Risicobereidheid

Enduris beoordeelt de risicobereidheid tijdens verschillende risk assessments. Per risico worden de kans van optreden en de impact op de zes bedrijfswaarden bepaald. Is een van beide of zijn beiden te hoog, dan ontwikkelt en implementeert Enduris aanvullende maatregelen. In het risicomanagementbeleid is opgenomen dat er voor alle risico's die middelmatig of hoger zijn, maatregelen moeten genomen worden. Als het restrisico daarna nog te hoog blijft, wordt een vervolgstap overwogen.

De vervolgstap kan bestaan uit:

- het accepteren van het hoge restrisico met een verhoogde monitoring en mogelijke verbeteracties op het gebied van schadebeperking voor het geval het incident zich voordoet;
- het delen van het hoge restrisico met een derde partij in bijvoorbeeld een joint venture of het verzekeren van het restrisico.

Daarnaast bepaalt Enduris ook haar totale risicocapaciteit en -bereidheid op basis van de financiële ratio's. Per kwartaal wordt in de risicorapportage het totaal van de daadwerkelijke netto risico's vergeleken met deze capaciteit en bereidheid. Indien noodzakelijk wordt er bijgestuurd.

¹ Naast de drie genoemde interne verdedigingslijnes, wordt ook nog een tweetal externe verdedigingslijnes onderkend (i.c. lijn 4: de externe accountant en lijn 5: toezichhouders).

Management in Control Statements

Over 2016 verstrekten de business unit managers twee keer een Management in Control Statement (MiCS) aan de directeur van Enduris. Daarmee verklaarden zij dat zij daadwerkelijk 'in control' waren over 2016 over de wijze waarop het bedrijf wordt geleid, qua behalen van de doelstellingen, veiligheid, compliance, bedrijfsprocessen en financiën. De MiCS wordt onder andere onderbouwd door validatie van de belangrijkste beheersmaatregelen. Deze maatregelen zijn geïdentificeerd middels een jaarlijks Strategic Risk Assessment en meerdere Process Risk Assessments. De Management in Control Statements vormen de basis van de in Control verklaring van Enduris aan de Raad van Bestuur van DELTA N.V.

Ontwikkeling van de risico's in 2016

Bij de Strategische Risico Analyse worden de belangrijkste risico's in kaart gebracht die het behalen van de strategische doelen potentieel bedreigen. Voor deze risico's worden de meest belangrijke, al getroffen beheersmaatregelen vastgelegd; vervolgens worden deze beheersmaatregelen periodiek gevalideerd op effectiviteit van de werking. Waar nodig worden aanvullende maatregelen getroffen.

Overzicht van de belangrijkste risico's

Onderstaand zijn de belangrijkste risico's van Enduris over 2016 beschreven. Ook is per risico aangegeven op welke wijze de kans op en/of de impact van dat risico wordt verlaagd. Naast de 14 strategische risico's zijn er 101 grote en kleine operationele risico's genoteerd waarvoor 251 beheersmaatregelen zijn opgesteld. Een onderdeel hiervan zijn de 24 procesrisico's waarvoor 18 beheersmaatregelen zijn opgesteld en 9 thematische risico's met evenveel beheersmaatregelen.

• Strategisch

- Als gevolg van verandering van eigendom bestaat de kans dat Enduris haar zelfstandigheid verliest en er een vorm van integratie zal komen waardoor medewerkers hun baan verliezen. Dit is een zeer actueel risico aan het einde van 2016 waarop Enduris weinig invloed heeft. Daar waar mogelijk zal de directie zich sterk maken om hoogwaardige werkgelegenheid in stand te houden, eventueel in overleg met de nieuwe eigenaar.
- Als gevolg van onvoldoende borging van de kwaliteit van de infrastructuur bestaat de kans dat de onderbrekingsduur en onderbrekingsfrequentie toenemen. Hierdoor kan de betrouwbaarheid van de infrastructuur afnemen en het imago van de asset owners kan schade oplopen.
Om dit risico te mitigeren wordt ieder kwartaal de KPI-prestatiescore van de onderbrekingsduur en onderbrekings-

frequentie in beeld gebracht. Bij een achterblijvende score ten opzichte van de norm wordt er (passende) actie ondernomen.

- Als gevolg van onzorgvuldig (uitgevoerd) graafwerk in het beheersgebied van Enduris op het gebied van gas en elektriciteit bestaat de kans dat medewerkers en/of de omgeving (ongemerkt) worden blootgesteld aan werken en/of leven in onveilige situaties en/of 'levering' van energie verstoord raakt. Hierdoor bestaat de kans dat grote(re) groepen afnemers langere tijd zonder energie zitten en kostbare ad hoc reparaties moeten worden uitgevoerd.

Om graafschades te voorkomen houdt Enduris zoveel mogelijk toezicht op graafwerkzaamheden waarbij overtreders direct worden aangesproken en gecorrigeerd op hun gedrag. Grondroeders en aannemers worden vooraf geïnformeerd en gestimuleerd om vrijwillig graafschades te melden indien deze zich voordoen. Er wordt gerapporteerd op voorkomende schades en deze worden grondig geanalyseerd om herhaling te voorkomen. Waar nodig spreekt Enduris met de veroorzaker en stelt deze eventueel aansprakelijk.

• Operationeel

- Tot en met 1991 zijn in het MS-net massamoffen gebruikt voor het met elkaar verbinden van kabeldelen. Storingen in deze massamoffen maken al jaren een aanzienlijk deel uit van de oorzaken van storingen in het MS-net van Enduris. Om dit te voorkomen worden jaarlijks bij het uitvoeren van onderhoudsplannen zoveel mogelijk van deze massamoffen vervangen. Jaarlijks gaat het om circa 100 massamoffen.
- Als gevolg van ongeautoriseerde toegang tot gegevens of systemen door eigen personeel, bestaat de kans dat inbreuk gemaakt wordt op de integriteit of vertrouwelijkheid van gegevens, waardoor de vertrouwelijkheid en integriteit van gegevens niet gewaarborgd kan worden. Hiervoor heeft Enduris een Identity Management and Access (IAM) traject opgestart om zodoende het beheren en beheersen van rechten voor zowel ICT als gebruikers te versimpelen. Er is tevens een softwaretoepassing (GRC-tool: Governance, Risk & Compliance) geïmplementeerd voor het beheren en beheersen van de risico's met betrekking tot informatiebeveiliging.

• Compliance

- Als gevolg van het niet goed opvolgen van wijzigingen in de regelgeving, bestaat de kans dat Enduris niet goed op de hoogte is van de geldende regels waardoor Enduris niet compliant is en een Kritische Tekortkoming krijgt bij een audit en/of een boete krijgt van ACM.
Enduris zorgt ervoor dat er op elk niveau van het externe overleg over de regelgeving, gedurende het hele proces, vertegenwoordigers/meelezers aangehaakt zijn. Hierdoor blijft de organisatie op de hoogte van de wijzigingen en de voortgang. Daarnaast zijn er interne structuren opgezet (zoals

het sector-reguleringsoverleg) waarin deze informatie op structurele wijze gedeeld, geanalyseerd en besproken wordt.

• Financiële verslaggeving

- Als gevolg van het niet transparant kunnen splitsen van de stafkosten over DELTA Infra en Enduris, bestaat de kans dat de financiële resultaten niet conform de realiteit zijn. Dit risico is gemitigeerd door het periodiek opstellen en waar nodig herzien van de methodiek voor het doorbelasten van (staf) kosten voor Enduris. Vervolgens is de verwerking middels het vier-ogenprincipe gecontroleerd op juistheid en volledigheid.

• Financieel

- Renterisico

Het risicobeleid van Enduris met betrekking tot renterisico's is er op gericht om de invloed van renteschommelingen te beperken.

- Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat Enduris onvoldoende financiële middelen ter beschikking heeft om aan zijn korte termijn verplichtingen te voldoen.

Het ondernemingsplan vormt de basis voor het jaarlijks op te stellen financieringsplan. Dit geeft richting aan de activiteiten van de afdeling Treasury (onderdeel van Finance en Control). Daarnaast stuurt Enduris gericht op het in ruime mate voldoen aan bancaire ratio's, welke zijn afgeleid vanuit het Besluit financieel beheer netbeheerder.

Samenvattende tabel:

Risico	Beheersmaatregel	Risicogebied	Huidig Risico
1 Banenverlies door verlies aan zelfstandigheid.	Hoogwaardige werkgelegenheid in stand houden, ook in de onderhandelingen met eventuele nieuwe eigenaar.	Strategisch	Hoog
2 Onvoldoende borging van de kwaliteit van de infrastructuur.	Rapporteren, analyseren en bijsturen.	Strategisch	Middel
3 Onzorgvuldig graafwerk waardoor onveilige situaties ontstaan en/of de levering verstoord raakt.	Informeren van grondroeders, toezicht houden op graaf- werkzaamheden, stimuleren van melding van graafschades en aanspreken op gedrag en aansprakelijk stellen van de veroorzaker.	Strategisch	Middel
4 Storingen in massamoffen.	Preventief vervangen.	Operationeel	Hoog
5 Ongeautoriseerde toegang tot data en systemen.	IAM traject en GRC systeem geïmplementeerd.	Operationeel	Hoog
6 Niet compliant met wet- en regelgeving.	Vertegenwoordigers in de overleggen en intern communiceren.	Compliance	Laag
7 Niet transparant kunnen splitsen van de stafkosten.	Methodiek doorbelasten (staf) kosten Enduris ontwikkeld middels verdeelsleutel en toepassing vier-ogenprincipe.	Financiële verslag-legging	Laag
8 Renterisico	Gebruik van derivaten	Financieel	Laag
9 Liquiditeitsrisico	Financieringsplan en gebruik van financiële ratio's.	Financieel	Laag

Een drietal risico's zijn gewaardeerd op een risico "hoog". Geen van deze risico's is met inachtneming van de beheersmaatregelen een onaanvaardbaar risico.

Wet bescherming persoonsgegevens

Een risico wat hierboven niet is beschreven, maar wat zeer zeker aandacht heeft, is het risico om niet te kunnen voldoen aan de

verplichtingen Wet Bescherming Persoonsgegevens. In 2016 is de nieuwe Europese algemene verordening gegevensbescherming (hierna AVG) vastgesteld, welke de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) zal overrulen waardoor ook deze herzien zal moeten worden. Tot 25 mei 2018 krijgen alle publiek private organisaties de tijd om aan de AVG te voldoen. De hiermee gepaard gaande verandering zullen op diverse vlakken impact en implementatie vereisen binnen Enduris.

Risico's en beheersmaatregelen 2017

Ook in 2017 zullen de belangrijkste risico's gevolgd en gemitigeerd worden voor zover dat mogelijk en bedrijfseconomisch verantwoord is. Op basis van de doelstellingen van 2017 en de Strategische Risico Analyses van 2016 zijn de SRA's voor 2017 opgesteld waarbij opnieuw formulering een aandachtspunt was. Daarna zijn kans, impact en beheersmaatregelen bepaald.

Het integrale risicoregister is in 2016 in gebruik genomen en alle risico's zijn gemigreerd waardoor het integrale risicoregister gevuld is. In 2017 worden de formuleringen van de operationele risico's onder de loop genomen om een zo hoog mogelijke kwaliteit van het risicoregister te bereiken.

Controle jaarrekening

Ten behoeve van de controle van de jaarrekening beoordeelt de externe accountant, voor zover dit efficiënt is in het kader van diens controleaanpak, maatregelen van interne beheersing ten aanzien van de financiële verslaglegging. De externe accountant rapporteert de bevindingen aan de directeur en aan de raad van commissarissen. De accountant brengt aan de hand van haar bevindingen een managementletter uit waarin prioritering is aangebracht in de uitkomsten van bevindingen met de grootst mogelijke risico's die als eerste moeten worden opgelost. Eén bevinding heeft in 2016 een hoge prioriteit en vier bevindingen hebben een gemiddelde prioriteit.

De directie rapporteert en legt verantwoording af over de opzet en de effectieve werking van het systeem van interne risico-beheersing en -controle aan de raad van commissarissen. Op basis van de door haar uitgevoerde evaluatie met behulp van de Nederlandse Corporate Governance Code, is de directie van Enduris van oordeel dat het risicobeheersings- en controlesysteem ten aanzien van financiële verslagleggingsrisico's gedurende het verslagjaar naar behoren heeft gefunctioneerd en een redelijke mate van zekerheid verschaft dat de jaarrekening over het verslagjaar geen materiële onjuistheden bevat.

Ondanks zorgvuldig handelen en het structureel en systematisch ingerichte systeem van risicobeheersing en -controle valt de volledigheid hierbij niet te garanderen. Het is mogelijk dat Enduris bloot staat aan risico's die nog niet bekend zijn of die (nog) niet belangrijk worden geacht. Geen enkel systeem van interne risico-beheersing en -controle kan een absolute zekerheid bieden tegen het niet realiseren van ondernemingsdoelstellingen. Ook kan het niet geheel alle onjuistheden, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels voorkomen.

Het management van Enduris blijft zich ook in 2017 inzetten voor een verdere versterking en professionalisering van het interne risicobeheersing- en controlesysteem.

12. Financiële gang van zaken

Enduris heeft een financieel stabiel jaar achter de rug.

- De netto omzet van Enduris over 2016 bedraagt € 104,7 mln. Dat is bijna gelijk aan de omzet zoals gerealiseerd in 2015 (€ 105,0 mln.).
- De omzet Elektriciteit neemt met ongeveer € 0,2 mln. af ten opzichte van het jaar 2015 naar een bedrag van € 75,4 mln.
- De omzet Gas daalt met ongeveer 4,4% ten opzichte van het vorige jaar. De tarieven voor transportafhankelijke transportdiensten dalen met gemiddeld 7% ten opzichte van 2015, terwijl de tarieven van aansluitdiensten gemiddeld ongeveer gelijk blijven. De daling van de tarieven is een gevolg van het methodebesluit dat de ACM nam voor de reguleringsperiode 2014 - 2016.
- De omzet van TeslaN (50% geconsolideerd) bedraagt over 2016 een bedrag van € 1,6 mln.
- De inkoopwaarde van de omzet bestaat uit de in te kopen netverliezen en de inkoop van het transportvermogen bij TenneT.
- Door de gelijkblijvende omzet en de hogere inkoopwaarde van de omzet, daalt de bruto marge van Enduris naar € 92,6 mln.
- De bedrijfslasten blijven ook dit jaar goed onder controle door een continue focus op kostenbeheersing.
- In het verslagjaar zijn een aantal afwaarderingen uitgevoerd op ICT-middelen. De afschrijvingen stijgen in vergelijking met het vorige jaar met € 1,4 mln. vooral als gevolg van de investeringen in slimme meters.
- Ondanks de lagere brutomarge verbeterde het bedrijfsresultaat als gevolg van de lagere kosten naar een bedrag van € 27,5 mln. (2015: € 25,1 mln.).
- Het saldo van de financiële baten en lasten liggen duidelijk lager in vergelijking met het vorige jaar, vooral door de lagere rentetarieven die Enduris betaalt op de nieuwe leningen.
- De effectieve belastingdruk was in 2016 met 17,5% hoger dan in 2015.
- Het resultaat na belastingen steeg uiteindelijk naar € 20,2 mln.

Kasstroom en investeringen

De kasstroom uit operationele activiteiten bedroeg in 2016 € 48,2 mln. Deze kasstroom was voldoende om de investeringen in materiele en immateriële vaste activa (€ 47,8 mln.) te kunnen financieren.

Ook in 2016 is er dividend uitgekeerd aan het moederbedrijf. Deze uitkering bedroeg 50% van het netto resultaat 2015. De kasstroomontwikkeling in 2016 bedroeg € 9,5 mln. negatief.

Vermogenspositie en ratio's Besluit financieel beheer netbeheerder

Het eigen vermogen nam in 2016 toe tot € 250,6 mln. door de toevoeging van het resultaat na belasting ad € 20,2 mln. Ultimo 2016 voldeed Enduris zeer ruim aan alle ratio's uit het Besluit financieel beheer netbeheerder.

Vooruitzichten

De financiële vooruitzichten voor Enduris blijven goed. Als gevolg van enige correcties als gevolg van het nieuwe methodebesluit 2017 – 2021 zal de omzet voor Enduris in het jaar 2017 niet stijgen in vergelijking met 2016. Een belangrijke opdracht voor het bedrijf in de komende jaren is kostenbeheersing zeker gezien de splitsing waar Enduris zich op dit moment aan op het voorbereiden is. Het behoud van leveringszekerheid door kwalitatief goede netwerken blijft een van de belangrijkste aandachtspunten. Ook de aanbidding van slimme meters zal de komende jaren doorgaan. Als een gevolg hiervan in combinatie met het betalen van precario-belasting zal er een beperkte financieringsbehoefte ontstaan in 2017.

Enduris verwacht het jaar 2017 af te kunnen sluiten met een positief resultaat. Ook in 2017 zal Enduris ruimschoots voldoen aan alle ratio's uit het Besluit financieel beheer netbeheerder.

In 2017 wordt Enduris (en DELTA Netwerkgroep) verkocht aan een andere netbeheerder in Nederland. Dit brengt uiteraard onzekerheid met zich mee maar de verwachting is dat de financiële resultaten in 2017 niet zullen worden geraakt.

Gelijk de afgelopen jaren zal Enduris geen eigen personeel in dienst hebben, maar inhuren vanuit DNWG Staff B.V.

13. Verslag van de Ondernemingsraad

Enduris B.V. is een 100% dochter van Zeeuwse Netwerkhouding N.V. (ZNH). De Ondernemingsraad behartigt de belangen van alle werknemers in (dochters van) ZNH, waaronder Enduris.

Voorwoord

Graag presenteren wij het jaarverslag van de Ondernemingsraad (OR). Op beknopte wijze doen wij verslag van de belangrijkste zaken die dit jaar door de OR zijn behandeld. Een jaar waarin opnieuw veel is gebeurd. Dit jaar stond vooral in het teken van de splitsing. Vanuit de rijksoverheid is hierover duidelijkheid ontstaan: per 1 juli 2017 moet het netwerkbedrijf afgesplitst zijn van het moederbedrijf DELTA N.V. In het verlengde hiervan vinden er onderzoeken van de diverse scenario's plaats. Dit zal de nodige (personele) consequenties met zich meebrengen, waarbij DELTA in zijn huidige vorm zal ophouden te bestaan. Een en ander heeft aan het eind van 2016 geleid tot de voorgenomen verkoop van DELTA Retail; ook is het proces in gang gezet met betrekking tot de verkoop van het netwerkbedrijf. De splitsing, het splitsingsplan en de voorgenomen verkoop van het netwerkbedrijf hebben in dit verslagjaar dan ook een groot tijdsbeslag gelegd op de activiteiten van de medezeggenschap. De totale medezeggenschap binnen DELTA, waaronder deze OR, heeft zich hierbij uitgesproken voor het behoud van duurzame werkgelegenheid binnen Zeeland.

Naast dit complexe proces kwamen er ook nog andere zaken aan de orde zoals HR aangelegenheden, veiligheid, Arbeidstijdenwet (ATW) en de nodige advies- en instemmingsaanvragen. Kortom de OR heeft zich met een groot aantal zaken bezig gehouden. In deze bijzondere en hectische tijd is dan ook een woord van dank op zijn plaats aan al de collega's die de OR, op wat voor wijze dan ook, ondersteund hebben in het medezeggenschapswerk. Zonder hen zou het een stuk moeilijker worden om zowel de bedrijfs- alsmede de personele belangen te behartigen. Ook mag hierbij de goede en constructieve samenwerking met de bestuurder worden genoemd.

Ondernemingsraad

De samenstelling per 1 januari 2016 is als volgt:

Leen Boer (voorzitter); Yvonne Bauwens; Wim Drooger; Martijn Hofman (vicevoorzitter); Hans den Hollander*); Hans van Ieperen; Peter de Jonge; Sahin Kaya; Liesbeth Janssen; Toon Maas; Harrie Martens (secretaris); Aart van Mouwrik; Theo Nieuwburg (2e secretaris); Willy Polderman.

*) Hans den Hollander heeft de OR per 30 juni 2016 verlaten. Zijn plaats is ingenomen door Yvonne Bauwens.

De raad wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris (André van Os).

Vergaderingen

De OR is 15 maal bijeen geweest, waarvan:

- 8 vergaderingen van de OR
- 7 vergaderingen van de OR met de bestuurder (overlegvergadering)

Uit de punten die in 2016 zijn besproken worden er hieronder een aantal toegelicht.

Splitsing

Zoals al eerder in dit verslag aangegeven heeft de splitsingsproblematiek de nodige tijd opgeëist. De OR heeft hier veel aandacht aan besteed. Onder andere heeft de OR in een cursus nader geanticipeerd op de gevolgen en de inrichting van een zelfstandig netwerkbedrijf. Aan het eind van dit verslagjaar is het proces (Project Omega) in gang gezet met betrekking tot de verkoop van het netwerkbedrijf.

Andere onderwerpen

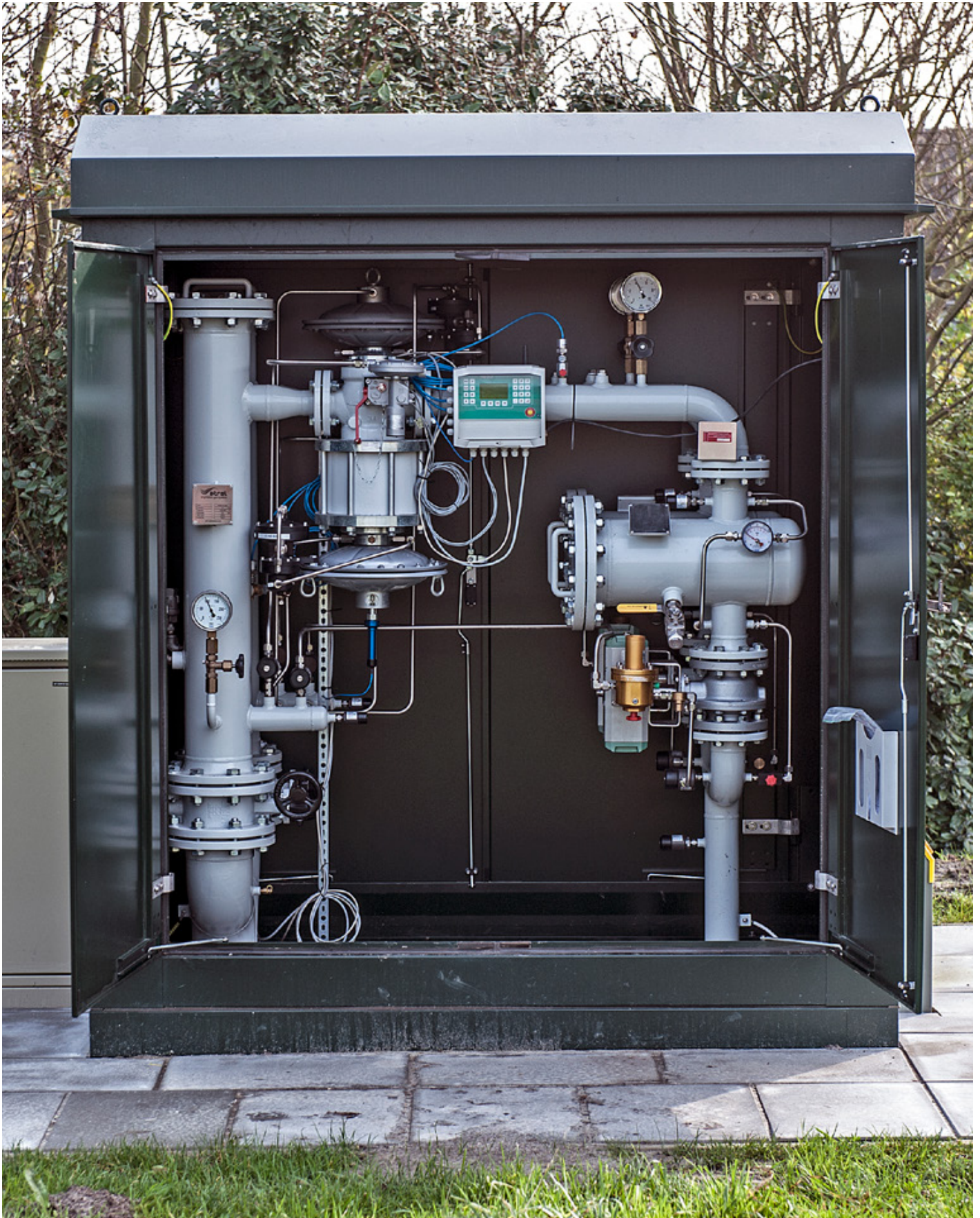
Daarnaast is er uitgebreid stilgestaan bij onderwerpen zoals Werken buiten de provincie; Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO), flexibele schil Front Office, agressieprotocol, artsenbezoek; inleenproblematiek; financiële stand van zaken; presentaties van Managers; huisvesting; storingswachtdienst; diverse reorganisaties zoals S&O 2.0 en Frontoffice; wijzigingen Business Unit Projects en aansturing Business Development & Projectbureau.

Vooruitblik

Het eerste half jaar van 2017 zal in verband met de splitsing spannend gaan worden, mede gezien het gestarte verkooptraject. Wat zal de toekomst gaan brengen? Wat zijn de gevolgen voor onze organisatie? Wat zijn de personele consequenties? In ieder geval moet de splitsing op 1 juli 2017 een feit zijn. Bij dit proces zijn veel partijen betrokken. Dit zal de nodige inspanningen gaan kosten om dit tot een goed einde te brengen. Om nog maar niet te spreken over de onzekerheid voor de hierbij betrokken medewerkers. Behoud van werkgelegenheid, belangenbehartiging van de organisatie en de medewerkers zijn voor de OR in dit gehele traject belangrijke speerpunten.

André van Os

Ambtelijk secretaris

14. Bericht van de raad van commissarissen

Met de goedkeuring van het door de directie van Enduris B.V. opgestelde jaarbericht waarin de jaarrekening over het boekjaar 2016 is opgenomen, spreekt de raad van commissarissen zijn waardering uit over de resultaten en de geleverde prestaties.

De jaarrekening is gecontroleerd en goedgekeurd door Deloitte Accountants. De goedkeurende verklaring is opgenomen op bladzijden 100 t/m 102. De jaarrekening is te vinden op bladzijde 54 tot en met 97 van dit jaarbericht.

De jaarrekening is door de raad van commissarissen in zijn vergadering van 29 maart 2017 uitvoerig besproken met de directie en de accountant. De winstbestemming die de directie voorstelt heeft onze instemming.

Aan de aandeelhouder is voorgesteld om de jaarrekening met daarin opgenomen voorstel tot winstverdeling, rekening houdend met wettelijke en statutaire bepalingen, ongewijzigd vast te stellen en de directie en de raad van commissarissen decharge te verlenen voor het gevoerde beleid, respectievelijk het gehouden toezicht op dit beleid over het boekjaar 2016.

Samenstelling raad van commissarissen

Gedurende het boekjaar 2016 was de samenstelling van de raad van commissarissen als volgt:

De heer ir. drs. G.J.L. Zijl, voorzitter

Mevrouw mr. M.A.W. Cremers-Wit

De heer drs. F. Verhagen RA

Persoonlijke informatie over de leden van de raad is opgenomen op bladzijde 108.

Samenstelling directie

De heer drs. ing. E.J. Duim is directeur van Enduris B.V.

Enduris B.V. is een dochtervennootschap van moedermaatschappij Zeeuwse Netwerkhouding N.V. DELTA Infra B.V. en personeelsvennootschap DELTA Netwerkgroep Staff B.V. zijn ook dochtervennootschappen van Zeeuwse Netwerkhouding N.V.

Binnen de groep is sprake van een personele unie van directie om een uniform beleid te waarborgen, hetgeen betekent dat de heer Duim bestuurder is van alle genoemde vennootschappen.

Bijeenkomsten raad van commissarissen

De raad van commissarissen kwam in 2016 vijf keer bijeen. Geen van de leden was frequent afwezig. Bij alle vergaderingen was de directie aanwezig.

Onafhankelijke commissarissen

De leden van de raad van commissarissen, met uitzondering van één persoon, zijn onafhankelijk in de zin van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet. De samenstelling van de raad van commissarissen is zodanig dat de leden ten opzichte van elkaar en de directie onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Invulling toezicht

Tijdens de vergaderingen en in de contacten met de directie heeft de raad van commissarissen gesproken over de strategie van Enduris, de behaalde resultaten, besluiten die de goedkeuring van de raad van commissarissen behoeften en alle overige relevante zaken die onder de aandacht werden gebracht. In de vergadering van 12 oktober 2016 is het Ondernemingsplan 2017 vastgesteld.

In de vergaderingen is veel aandacht besteed aan de splitsing en aan splitsing gerelateerde onderwerpen.

Waardering

De raad van commissarissen wil de directie en alle medewerkers bedanken voor het werk dat in het afgelopen jaar met zoveel enthousiasme en inzet werd verricht en voor de goede resultaten die werden behaald.

Drs. ir. G.J.L. Zijl

Voorzitter raad van commissarissen

15. Jaarrekening 2016

Geconsolideerde balans per 31 december 2016 (voor bestemming van het resultaat)

(bedragen x 1.000 euro)

	31-12-2016	31-12-2015
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa (1)	5.621	3.725
Materiële vaste activa (2)	471.639	446.885
Financiële vaste activa (3)		
- Deelnemingen	6.275	6.266
- Leningen u/g	647	573
- Uitgestelde belastingvorderingen	9.758	-
	493.940	457.449
Viottende activa		
Onderhanden werk (4)	156	
Debiteuren (5)	7.643	6.647
Vorderingen op verbonden partijen (6)	7.061	7.571
Overlopende activa (7)	7.599	1.105
Liquide middelen	304	9.807
	22.763	25.130
Totaal	516.703	482.579
Passiva		
Eigen vermogen		
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal	18	18
Agioreserve	140.149	140.149
Wettelijke reserves	2.164	2.154
Overige reserves	88.107	78.275
Te bestemmen resultaat	20.173	19.683
	250.611	240.279
Langlopende verplichtingen		
Leningen o/g (8)	149.857	89.773
Leningen o/g groep (8)	17.039	-
Voorzieningen (9)	2.050	4.717
Vooruit ontvangen bijdragen van derden (10)	68.805	61.676
	237.751	156.166
Kortlopende verplichtingen		
Belastingen (11)	5.340	4.207
Crediteuren (12)	3.526	2.453
Schulden aan verbonden partijen (13)	14.749	12.558
Kortlopend gedeelte leningen o/g	-	60.000
Kortlopend gedeelte voorzieningen	3.251	940
Overige schulden en passiva (14)	1.475	5.976
	28.341	86.134
Totaal	516.703	482.579

Geconsolideerde Winst- en Verliesrekening over 2016

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Opbrengsten		
Netto omzet (1)	104.664	104.970
Inkoopwaarde van de omzet (2)	15.488	13.213
Operationele bruto marge	89.176	91.757
Overige bedrijfsopbrengsten (3)	3.387	2.208
Brutomarge	92.563	93.965
Kosten		
Diensten van derden, materialen en andere externe kosten (4)	41.594	38.154
Afschrijvingen (5)	24.442	23.001
Overige bedrijfskosten (6)	-952	7.750
	65.084	68.905
Bedrijfsresultaat	27.479	25.060
Resultaat deelnemingen	659	681
Operationeel resultaat	28.138	25.741
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	13	15
Rentelasten en soortgelijke kosten (7)	3.697	4.551
Saldo van de financiële baten en lasten	3.684	4.536
Resultaat vóór belasting	24.454	21.205
Vennootschapsbelasting (8)	4.281	1.522
Resultaat in het jaar na belasting	20.173	19.683

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over 2016

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Resultaat in het jaar na belasting gerealiseerd	20.173	19.683
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-
Rentederivaten	-	-
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	20.173	19.683

Geconsolideerd Kasstroomoverzicht over 2016

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	27.479	25.060
Afschrijvingen	24.442	23.001
Ontvangen vooruitontvangen omzet	5.711	9.284
Amortisatie vooruitontvangen omzet	-1.861	-1.675
Mutatie voorzieningen	-356	3.515
Mutatie onderhanden werk	-156	-
Mutatie debiteuren	-996	1.644
Mutatie crediteuren	1.073	-1.504
Mutatie vorderingen/schulden aan verbonden partijen	7.982	12.583
Mutatie overige vorderingen/schulden	-8.855	381
Uit bedrijfsactiviteiten	54.463	72.289
Kasstroom voortvloeiend uit financiële baten en lasten	-4.607	-4.423
Kasstroom voortvloeiend uit ontvangen dividenden deelnemingen	650	654
Kasstroom voortvloeiend uit winstbelastingen	-2.281	-6.551
Kasstroom uit operationele activiteiten	48.225	61.969
Uit investeringsactiviteiten		
Investerings en desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	-47.813	-42.884
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-47.813	-42.884
Uit financieringsactiviteiten		
Uitgekeerde dividenden	-9.842	-11.601
Mutatie leningen u/g	-74	111
Investerings in financiële vaste activa	-	-2
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-9.916	-11.492
Kasstroomontwikkeling in het jaar	-9.503	7.593
Saldo liquide middelen begin boekjaar	9.807	2.214
Saldo liquide middelen ultimo boekjaar	304	9.807

Geconsolideerd mutatieoverzicht Eigen Vermogen over 2016

(bedragen x 1.000 euro)

	Gestort aandelen- kapitaal	Agioreserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Onverdeelde winst	Totaal
Stand per 1 januari 2015	18	140.149	2.127	63.257	26.646	232.197
Winstverdeling 2014	-	-	-	15.045	-15.045	-
Dividend uitkering	-	-	-	-	-11.601	-11.601
Resultaat deelneming	-	-	681	-681	-	-
Dividend uitkering deelneming	-	-	-654	654	-	-
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	19.683	19.683
Stand per 31 december 2015	18	140.149	2.154	78.275	19.683	240.279
Winstverdeling 2015	-	-	-	9.841	-9.841	-
Dividend uitkering	-	-	-	-	-9.842	-9.842
Resultaat deelneming	-	-	659	-659	-	-
Dividend uitkering deelneming	-	-	-650	650	-	-
Totaal van gerealiseerde en niet- gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	20.173	20.173
Stand per 31 december 2016	18	140.149	2.164	88.107	20.173	250.611

De wettelijke reserve betreft de niet uitgekeerde winst uit deelneming ZEBRA. Deze wettelijke reserve is niet vrij uitkeerbaar.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

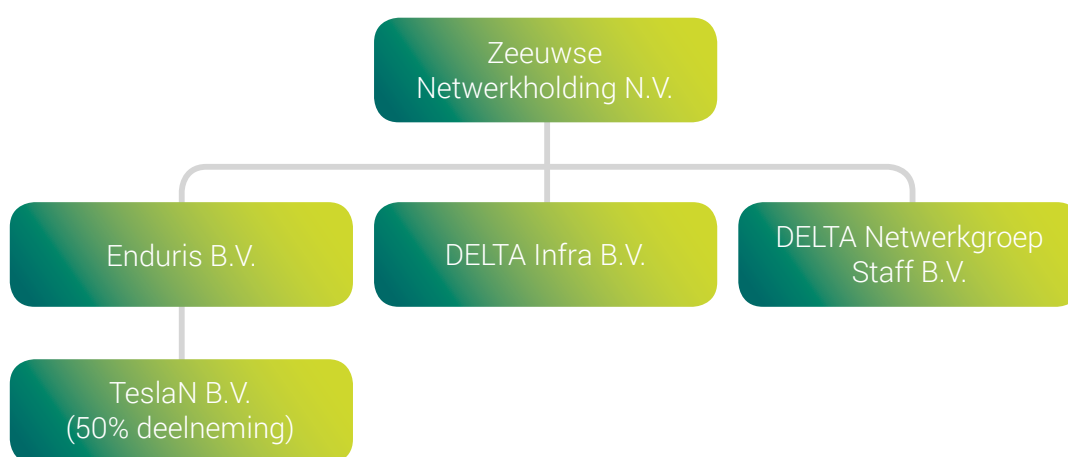
Algemeen

Enduris B.V. (KvK 22042932) maakt deel uit van het DELTA-concern en is opgericht op 22 oktober 1998. Aan het hoofd van deze groep staat DELTA N.V. in Middelburg (per 1 maart 2017 PZEM N.V. genaamd). Per 9 juli 2002 is DELTA Netwerkbedrijf Gas B.V. een juridische fusie aangegaan met DELTA Gas Grid B.V., waarna beide vennootschappen zijn opgegaan in Enduris. Enduris is statutair gevestigd in Middelburg. De activiteiten zijn gehuisvest in Goes.

De Zeeuwse Netwerkhouding N.V. (ZNH) is per 26 april 2010 opgericht als 100% dochter van DELTA N.V., die vanaf deze datum 100% van de aandelen van Enduris bezit. Voor de uitoefening van haar taken maakt Enduris gedeeltelijk gebruik van de diensten van andere entiteiten die onderdeel vormen van het DELTA-concern. Deze dienstverlening is vastgelegd in dienstverleningsovereenkomsten en jaaropdrachten. Op grond van artikel 43, lid 6 Elektriciteitswet 1998 en artikel 32 lid 7 Gaswet dient Enduris het aantal overeenkomsten per entiteit te vermelden voor zover deze een bedrag van € 4,5 mln. te boven gaan. Voor wat betreft het jaar 2016 zijn overeenkomsten afgesloten met de volgende tot het DELTA-concern behorende entiteiten: DELTA Energy B.V. (1), DELTA Infra B.V. (1) en DELTA Netwerkgroep Staff B.V. (1) Voor de hoogte van de bedragen van deze overeenkomsten kan de toelichting op de geconsolideerde balans geraadpleegd worden (Transacties met verbonden partijen).

Enduris is in 2009 ter voorbereiding op een mogelijk gedwongen splitsing als autonoom onderdeel binnen het DELTA-concern gepositioneerd. Destijds is ervoor gekozen om Enduris en DELTA Infra niet te integreren tot één organisatie. Andere netwerkbedrijven hebben dit vergelijkbaar ingericht of zijn overgegaan tot de vorming van een zogenaamd "vet netwerkbedrijf". Belangrijk argument voor de keuze van DELTA was de werkgelegenheid in Zeeland. Per 1 januari 2014 is overgegaan tot een hechtere band tussen de netbeheerder Enduris en serviceprovider DELTA Infra die ook voor andere klanten werkt (onder andere netbeheerders). Een efficiënte en effectieve uitvoering van de infrastructurele activiteiten (door de multi-utility benadering van DELTA Infra) leidt immers tot kostenvoordelen voor de netbeheerder en dus ook de eindgebruiker.

De juridische structuur van de Netwerkgroep wijkt nadrukkelijk af van de operationele structuur. Dit hangt samen met de bijzondere positie van de netbeheerder en de hieraan gerelateerde strikte wetgeving. Enduris heeft vanaf mei 2015 een aandeel van 50% in een nieuw gevormde joint venture, te weten TeslaN B.V. In deze strategische samenwerking met TenneT TSO B.V. worden werkzaamheden op het gebied van het beheer, instandhouding en onderhoud en oplossing van storingen van hoogspanning, tussen-spanning en complexe middenspanning in Zeeland gezamenlijk uitgevoerd. TeslaN B.V. wordt partieel geconsolideerd in de cijfers van Enduris.

- Zeeuwse Netwerkhouding N.V. (ZNH) is de holding van de DELTA Netwerkgroep.
- Enduris B.V. (Enduris) is de netbeheerder binnen de Netwerkgroep. Op deze manier worden de gereuleerde activiteiten binnen de Netwerkgroep gescheiden van de commerciële activiteiten. Enduris heeft een eigen Raad van Commissarissen. Omdat de mensen die de werkzaamheden uitvoeren niet in dienst zijn van de netbeheerder maar via DELTA Netwerkgroep Staff B.V. gedetacheerd worden bij de netbeheerder én bij DELTA Infra, kunnen dezelfde monteurs zowel de gas- als de waterwerkzaamheden uitvoeren waardoor de synergie in stand blijft.
- DELTA Infra B.V.: DELTA Infra is de serviceprovider binnen de netwerkgroep en verricht op commerciële basis infrastructureel gerelateerde diensten aan met name beheerders van netten.

Alle personeelsleden van Enduris (evenals alle medewerkers van DELTA Infra) zijn per 1 januari 2014 in dienst getreden bij DELTA Netwerkgroep Staff B.V. Door middel van detacheringsovereenkomsten worden de medewerkers of bij Enduris of bij DELTA Infra gedetacheerd.

1. Overeenstemmingsverklaring IFRS en samenvatting van wijzigingen in de waarderingsregels IFRS

De geconsolideerde jaarrekening van de vennootschap is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), uitgegeven door de International Accounting Standards Board (IASB), en de interpretaties uitgegeven door het IFRS Interpretations Committee (IFRS IC) van de IASB die door Europese Commissie (EC) zijn goedgekeurd tot en met 31 december 2016.

Ten opzichte van het voorgaande boekjaar zijn de volgende nieuwe standaarden en/of aanvullingen/verbeteringen door de IASB uitgegeven en door de EC goedgekeurd voor gebruik binnen de Europese Unie. De nog niet door de EC goedgekeurde wijzigingen zijn niet in onderstaand opsomming meegenomen.

1.1. De volgende richtlijnen zijn door Enduris toegepast in de jaarrekening 2016:

1) Jaarlijkse verbeteringen IFRS cyclus 2010 – 2012 (oorspronkelijk door IASB gepubliceerd op 12 december 2013)

Toe te passen vanaf de aanvangsdatum van het eerste boekjaar dat op of na 1 februari 2015 van start gaat, voor Enduris met ingang van het boekjaar 2016.

- **IAS 24, Informatieverschaffing over verbonden partijen.**

De wijzigingen hebben betrekking op "managers op sleutelposities". Geconstateerd is dat IAS 24 onduidelijk is over welke informatie verschaft moet worden over managers op sleutelposities, wanneer die personen geen werknemers zijn van de rapporterende eenheid.

De definitie van verbonden partijen is uitgebreid. Een verbonden partij van de verslaggevende entiteit is ook: de entiteit, of een lid van een groep waarvan zij deel uit maakt, verleent met diensten van managers op sleutelposities gelijk te stellen diensten aan de verslaggevende entiteit of aan de moedermaatschappij van de verslaggevende entiteit.

De verplichtingen van de rapporterende entiteit met betrekking tot de te verschaffen gedetailleerde informatie met betrekking tot componenten van de beloning voor managers op sleutelposities zijn verlicht, in die situaties waarin de vergoeding wordt betaald aan een afzonderlijke "management-entiteit" (een entiteit die met diensten van managers op sleutelposities gelijk te stellen diensten verleent). In plaats daarvan moeten de door de (rapporterende) entiteit gemaakte kosten met betrekking tot met diensten van managers op sleutelposities gelijk te stellen diensten die door een afzonderlijke "management-entiteit" zijn verleend, worden vermeld.

2) Jaarlijkse verbeteringen IFRS cyclus 2012 – 2014 (oorspronkelijk door IASB gepubliceerd op 24 september 2014)

Betreft wijzigingen in:

- **IFRS 5, Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten.**

Deze wijzigingen betreffen wijzigingen in een plan tot verkoop of in een plan tot uitkering aan eigenaars. Indien een entiteit een actief (of groep activa die wordt afgestoten) geclassificeerd heeft als aangehouden voor verkoop of als aangehouden voor uitkering aan eigenaars, maar niet langer aan de criteria vermeld in IFRS 5 wordt voldaan, mag de entiteit het actief (of groep activa die wordt afgestoten) niet langer classificeren als (respectievelijk) aangehouden voor verkoop of als aangehouden voor uitkering aan eigenaars. De wijzigingen beschrijven de administratieve verwerking in dergelijke gevallen.

- **IAS 34, Tussentijdse financiële verslaggeving.**

Betreft samenhang en verwijzingen tussen tussentijdse financiële overzichten / verslag en een ander verslag (zoals een management commentaar of een risicoverslag) dat onder dezelfde voorwaarden en op hetzelfde tijdstip beschikbaar is. Wordt er niet aan voldaan dan is het tussentijds financiële verslag onvolledig.

3) Wijzigingen in IAS 1, Presentatie van de jaarrekening: Initiatief op het gebied van de informatieverschaffing

Met de wijzigingen wordt beoogd tot een doeltreffende informatieverschaffing te komen en ondernemingen ertoe aan te moedigen zich door professionele oordeelsvorming te laten leiden bij het uitmaken welke informatie in hun jaarrekening moet worden verschaft wanneer zij IAS 1 toepassen.

Deze wijzigingen betreffen:

- **Materialiteit en aggregatie.** Deze verduidelijkt dat de entiteit nuttige informatie niet moet verbergen door het samenvoegen of afzonderlijk presenteren van informatie. Materialiteitsoverwegingen zijn van toepassing op de primaire overzichten, toelichtingen en elke specifieke toelichtingsvereisten in IFRS. Een entiteit hoeft specifieke, door een IFRS vereiste informatie niet

te verschaffen als die informatie niet van materieel belang is.

- Informatie die in het overzicht financiële positie (balans) moet worden opgenomen. Additionele posten (o.a. door opsplitsing van de in IAS 1 genoemde posten), kopjes en subtotalen moeten worden gepresenteerd indien die presentatie relevant is voor een goed inzicht in de financiële positie van de entiteit.
- Informatie die in het overzicht niet-gerealiseerde resultaten moet worden opgenomen. Het aandeel in de niet-gerealiseerde resultaten van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief verwerkt worden volgens de "equity"-methode moeten als afzonderlijke post (gescheiden van de andere posten van de niet-gerealiseerde resultaten) worden opgenomen, uitgesplitst in i) posten die daarna niet naar winst of verlies zullen worden overgeboekt en ii) posten die daarna naar winst of verlies zullen worden overgeboekt wanneer aan specifieke voorwaarden is voldaan.
- Toelichting. Verduidelijkt dat entiteiten de flexibiliteit hebben bij het ontwerpen van de structuur van de toelichting en geeft leidraden voor het vaststellen van een systematische ordening of groepering van de toelichting.

4) Wijzigingen in IAS 27, Enkelvoudige jaarrekening;

De "equity"-methode in de enkelvoudige jaarrekening.

Doel van de wijzigingen is entiteiten toe te staan gebruik te maken van de "equity"-methode, zoals beschreven in IAS 28, Investerings in geassocieerde deelnemingen en joint ventures, voor de administratieve verwerking in hun enkelvoudige jaarrekening van investeringen, respectievelijk beleggingen, in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde deelnemingen.

Rekening houdend met deze wijziging moet, op grond van IAS 27, een entiteit wanneer die een enkelvoudige jaarrekening opstelt investeringen in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde deelnemingen administratief verwerken

- a) ofwel tegen kostprijs,
- b) ofwel in overeenstemming met IFRS 9, Financiële instrumenten, zolang IFRS 9 nog niet door de EU goedgekeurd is: IAS 39, Financiële instrumenten: opname en waardering,
- c) ofwel volgens de "equity"-methode zoals beschreven in IAS 28.

1.2. De volgende richtlijnen en verbeteringen zijn door Enduris nog niet toegepast in de jaarrekening 2016. Deze zijn officieel van toepassing vanaf het boekjaar dat start op 1 januari 2018

1) IFRS 15, Opbrengsten van contracten met klanten.

- Deze standaard beoogt de financiële rapportage van opbrengsten te verbeteren en de vergelijkbaarheid van jaarrekeningen wereldwijd te verbeteren.

2) IFRS 9, Financiële instrumenten.

- Deze standaard beoogt de financiële rapportage van financiële instrumenten te verbeteren door het aanpakken van punten van zorg die zich op dit gebied tijdens de financiële crisis hebben aangediend. IFRS 9 beantwoordt met name aan de G 20-oproep

om tot een meer toekomstgericht model voor de opname van verwachte verliezen op financiële activa te komen.

2. Algemene grondslagen

2.1 Schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van een jaarrekening brengt met zich mee dat gebruik wordt gemaakt van schattingen en veronderstellingen die zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en op factoren die naar het oordeel van het management aanvaardbaar zijn. Deze schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de jaarrekeninggegevens en kunnen afwijken van de werkelijke gegevens. De effecten van schattingswijzigingen worden verwerkt in de winst- en verliesrekening. Schattingswijzigingen kunnen eveneens leiden tot wijzigingen in activa en verplichtingen of in een component van het eigen vermogen. Dergelijke schattingswijzigingen worden verwerkt in de periode waarin een dergelijke schattingswijziging heeft plaatsgevonden door de boekwaarde van het betreffende actief, verplichting of component van het eigen vermogen te wijzigen. Bij de toelichtingen van de balans en winst- en verliesrekening zijn eventuele bijzonderheden met betrekking tot schattingen en veronderstellingen apart vermeld. In 2016 hebben zich geen noemenswaardige schattingswijzigingen voorgedaan.

2.2 Bijzondere waardevermindering van activa

Gedurende het verslagjaar wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering van activa. Indien dit het geval is, wordt een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het actief. Voor de activa is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten (fair value less costs to sell) of de bedrijfswaarde (value in use). De bedrijfswaarde wordt bepaald door de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen. Voor de discontering van de kasstromen wordt gebruik gemaakt van een discontovoet vóór belastingen, die zowel de actuele marktrente, als de specifieke risico's met betrekking tot het actief weergeeft. Ten aanzien van verantwoorde goodwill wordt jaarlijks een impairmentberekening opgemaakt. Een bijzondere waardevermindering wordt verwerkt indien de boekwaarde van een actief of de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort, hoger is dan de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen van aan kasstroomgenererende eenheden toegewezen activa worden eerst in mindering gebracht op de boekwaarde van eventueel aan kasstroomgenererende eenheden (of groepen van eenheden) toegerekende goodwill en vervolgens naar rato in mindering gebracht op de boekwaarde van de overige activa van de eenheid (groep van eenheden). De betreffende activa worden niet lager gewaardeerd dan de eigen (individuele) realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt eventueel teruggenomen indien vastgesteld wordt dat de uitgangspunten zijn veranderd op basis waarvan in het verleden de realiseerbare waarde is bepaald. Een bijzondere waardevermindering wordt alleen teruggenomen voor zover de resterende boekwaarde

van het actief niet hoger is dan de boekwaarde die zou zijn bepaald, na aftrek van afschrijvingen, in de veronderstelling dat geen bijzondere waardevermindering had plaatsgevonden. In 2016 hebben er geen bijzondere waardeverminderingen plaatsgevonden.

3. Grondslagen voor de consolidatie

De geconsolideerde verantwoording omvat de financiële gegevens van Enduris B.V. en zijn groepsmaatschappijen. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin zeggenschap terzake van het bestuur en het operationele en financiële beleid wordt uitgeoefend. Volgens IFRS 10 wordt zeggenschap uitgeoefend als de investeerder blootgesteld is aan of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van zijn betrokkenheid bij de deelneming en over de mogelijkheid beschikt deze opbrengsten via zijn macht over de deelneming te beïnvloeden. Bij de bepaling of er sprake is van zeggenschap worden de bestaande en potentiële stemrechten, die op balansdatum uitoefenbaar of converteerbaar zijn, meegewogen. Daarnaast wordt hierbij beoordeeld in hoeverre andere overeenkomsten aanwezig zijn die Enduris B.V. de mogelijkheid bieden het operationele en financiële beleid te bepalen.

Groepsmaatschappijen worden in de consolidatie betrokken vanaf het moment waarop van zeggenschap sprake is. Anderzijds wordt vanaf de datum waarop van zeggenschap geen sprake meer is, de consolidatie beëindigd. De groepsmaatschappijen zijn geconsolideerd volgens de integrale methode, waarbij vermogen en resultaat voor 100% in de consolidatie worden opgenomen.

Gezamenlijke overeenkomsten (Joint arrangements) worden verantwoord voor het aandeel dat Enduris B.V. (of een van zijn groepsmaatschappijen) heeft in de overeenkomst indien het gezamenlijke bedrijfsactiviteiten betreft. Ze worden betrokken in de consolidatie vanaf het moment waarop de overeenkomst tot stand gekomen is. Anderzijds wordt de consolidatie beëindigd vanaf de datum waarop de overeenkomst tot beëindiging is gekomen. Gezamenlijke overeenkomsten die in de vorm van 'gezamenlijke bedrijfsactiviteiten' worden gevoerd, worden geconsolideerd volgens de partiële methode.

4. Grondslagen voor de waardering

4.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa hebben betrekking op geactiveerde software en gebruiksrechten. De geactiveerde software zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs onder aftrek van afschrijvingen. Zij worden over een periode van vijf jaar lineair afgeschreven. De resterende levensduur wordt jaarlijks beoordeeld. Eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt. De geactiveerde gebruikersrechten zijn eveneens gewaardeerd tegen historische kostprijs. Zij worden over een periode van 40 jaar lineair afgeschreven.

4.2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van gecumuleerde lineaire afschrijvingen op basis van geschatte levensduur, welke op technisch-economische maatstaven wordt bepaald, rekening houdend met een geschatte restwaarde en onder aftrek van (eventuele) gecumuleerde bijzondere waardeverminderingen. Als een actief uit meerdere componenten met verschillende afschrijvingstermijnen en restwaarden bestaat, worden deze componenten afzonderlijk verantwoord. De geschatte levensduur wordt jaarlijks beoordeeld; indien op basis van impairment-berekeningen sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt de waardering aangepast. De materiële vaste activa in aanbouw zijn in de balans opgenomen tegen de per balansdatum daaraan bestede kosten van materiaal en diensten, kosten van directe manuren en de direct toerekenbare overheadkosten.

4.3. Deelnemingen

Deelnemingen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin zeggenschap ter zake van het bestuur en het operationele en financiële beleid wordt uitgeoefend. Volgens IFRS 10 wordt zeggenschap uitgeoefend als de investeerder blootgesteld is aan of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van zijn betrokkenheid bij de deelneming, en over de mogelijkheid beschikt deze opbrengsten via zijn macht over de deelneming te beïnvloeden. Bij de bepaling of er sprake is van zeggenschap worden de bestaande en potentiële stemrechten, die op balansdatum uitoefenbaar of converteerbaar zijn, meegewogen. Daarnaast wordt hierbij beoordeeld in hoeverre andere overeenkomsten aanwezig zijn die Enduris de mogelijkheid bieden het operationele en financiële beleid te bepalen. De deelnemingen waarin Enduris een belang van 20% of meer heeft, zijn opgenomen op basis van de equity methode. Volgens deze methode vindt de initiële waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs waarna de boekwaarde wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel van Enduris in het resultaat van de deelneming. Dividenduitkeringen worden op de waardering in mindering gebracht. Eventuele rechtstreekse eigen vermogen mutaties worden bij Enduris evenzo verwerkt. Waardestijgingen van deelnemingen waarvan Enduris uitkering niet kan afdwingen, worden onder de wettelijke reserve verantwoord. Onder overige deelnemingen worden ook de deelnemingen geclassificeerd waarin Enduris een belang heeft dat kleiner is dan 20%. Deze deelneming zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

4.4 Leningen uitgeleend geld (leningen u/g)

De leningen u/g worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

4.5 Derivaten

Enduris maakte gebruik van renteopties in de vorm van caps en swaptions. Deze derivaten zijn in de loop van 2016 beëindigd.

4.6 Uitgestelde belastingvorderingen

Uitgestelde belastingen worden toegepast op de relevante verschillen die bestaan tussen de boekwaarde en de fiscale waarde

van activa en verplichtingen. Uitgestelde belastingen worden gewaardeerd op basis van de belastingtarieven die naar verwachting van kracht zullen zijn wanneer de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld uitgaande van de geldende belastingwetgeving en -tarieven. Uitgestelde belastingen worden opgenomen tegen nominale waarde. Uitgestelde belastingvorderingen worden slechts opgenomen indien en voor zover het waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst en/of andere tijdelijke verschillen aanwezig zijn waarmee de uitgestelde belastingvordering verrekenend kan worden.

4.7 Onderhanden werk

Enduris hanteert de methode 'percentage of completion' voor de onderhanden projecten in opdracht van derden. Onderhanden projecten in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van reeds gefactureerde termijnen en eventueel een voorziening voor waarschijnlijke verliezen.

4.8 Vorderingen

Vorderingen op debiteuren en vorderingen op verbonden partijen worden de eerste maal gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen ter zake van eventuele oninbaarheid. Bijzondere waardevermindervingsverliezen worden in het resultaat verwerkt, indien objectief is vast te stellen dat bedragen oninbaar zijn.

4.9 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden niet alleen de geldmiddelen opgenomen, maar ook kasequivalenten, die zonder materieel risico van waardeverandering in liquide middelen kunnen worden omgezet. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

4.10 Eigen vermogen

In het mutatieoverzicht eigen vermogen is het verloop van het eigen vermogen toegelicht. Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt € 18.000 verdeeld in 180 aandelen met een nominale waarde van elk € 100. Per 31 december 2016 is € 18.000 geplaatst en volgestort. Gedurende 2016 is hierin geen wijziging opgetreden.

4.11 Leningen opgenomen geld (leningen o/g en leningen o/g groep)

De leningen o/g worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende verplichtingen worden opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

4.12 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare feitelijke verplichtingen welke samenhangen met de bedrijfsactiviteiten. De voorziening administratieve netverliezen betreft de mogelijke claims van marktpartijen als gevolg van allocatie-, reconciliatie-, en meetfouten in het allocatie- en reconciliatieproces over de jaren

2015 tot en met 2016. Deze claims zijn gebaseerd op actuele berekeningen en worden niet gediscoteerd. In de voorziening voor claims is een bedrag opgenomen vanwege de restitutie van mogelijk onterecht in rekening gebrachte periodieke aansluitvergoedingen. De voorziening voor amovering is gevormd vanwege de verplichting om een 50 kV kabel verwijderen, die is gelegen in de Westerschelde.

4.13 Vooruit ontvangen bijdragen van derden

De van derden vooruit ontvangen bijdragen worden bij activering van het bijbehorende project (sinds 1 januari 2009) als langlopende verplichting gepassiveerd. De amortisering vindt plaats volgens de lineaire methode waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte gebruiksduur van het actief.

4.14 Overige posten

De niet hiervoor genoemde balansposten zijn opgenomen tegen reële waarde zijnde veelal de nominale waarde.

5. Grondslagen voor de resultaatbepaling

5.1 Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de omzet verkregen uit de in het kalenderjaar verrichte netwerk- en meetdiensten die conform artikel 16 lid 1 van de Elektriciteitswet, respectievelijk artikel 14 van de Gaswet, door de toezichthouder ACM worden gereguleerd. Onder de netto-omzet zijn ook begrepen de opbrengsten van diensten die bedoeld worden in artikel 17 van de Elektriciteitswet, de opbrengsten van periodieke aansluitvergoedingen gas en de opbrengsten van diensten zoals benoemd in artikel 10 van de Gaswet lid 5. Laatstgenoemde diensten vallen niet onder de regulering van de toezichthouder.

5.2 Netto bedrijfslasten

De kosten worden bepaald op basis van gerealiseerde verplichtingen. De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden genomen in het jaar waarin zij voorzienbaar zijn.

5.3 Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben volgens de effectieve rente methode.

5.4 Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting over het resultaat wordt berekend door toepassing van het nominaal geldende tarief op het in de jaarrekening getoonde resultaat voor belasting, rekening houdend met permanente en tijdelijke verschillen in dit resultaat.

6. Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Onderscheid is aangebracht tussen de operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Immateriële vaste activa (1)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Software	Gebruikersrechten	AIA
Boekwaarde per 1 januari 2015	2.253	2.253	-	-
Activeringen	-	2.436	-	-2.436
Investerings	2.436	-	-	2.436
Afschrijvingen	-964	-964		
Boekwaarde per 31 december 2015	3.725	3.725	-	-
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	17.443	17.443	-	-
Aanschafwaarde per 31 december 2015	21.168	21.168	-	-
Boekwaarde per 1 januari 2016	3.725	3.725	-	-
Activeringen	-	2.974	520	-3.494
Investerings	3.494	-	-	3.494
Afschrijvingen	-1.598	-1.598	-	-
Boekwaarde per 31 december 2016	5.621	5.101	520	-
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	19.041	19.041	-	-
Aanschafwaarde per 31 december 2016	24.662	24.142	520	-
Afschrijvingstermijn in jaren		5	40	n.v.t.

In 2016 is geïnvesteerd om de marktprocessen, aansluitprocessen, het blindstandsproces, het klantcontact en het facturatieproces over te brengen in nieuwe systemen voor een bedrag van € 3,0 mln. Daarnaast is een bedrag van € 0,5 mln. geïnvesteerd vanwege een gebruiksrecht op het 150kV net van TenneT.

In 2016 is voor een bedrag van circa € 0,3 mln. (2015: € 0,3 mln.) versneld afgeschreven op software aangezien de systemen niet meer in gebruik waren bij Enduris.

Materiele vaste activa (2)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties (incl. FV)	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Activa in aanbouw	Bijdrage van derden
Boekwaarde per 1 januari 2015	430.173	21.687	478.775	504	39.106	-109.899
Activeringen	-	983	41.724	-	-42.707	-
Investeringsen	39.310	-	-	-	39.310	-
Afschrijvingen	-22.037	-1.058	-26.577	-196	-	5.794
Overige mutaties	-561	-	-	-26	-	-535
Boekwaarde per 31 december 2015	446.885	21.612	493.922	282	35.709	-104.640
Boekwaarde voor aftrek bijdragen	551.525	21.612	493.922	282	35.709	
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	220.023	8.738	210.329	956	-	
Aanschafwaarde per 31 december 2015	771.548	30.350	704.251	1.238	35.709	
Boekwaarde per 1 januari 2016	446.885	21.612	493.922	282	35.709	-104.640
Activeringen	-	2.239	49.426	-	-51.665	-
Investeringsen	49.042	-	-	-	49.042	-
Desinvesteringen	-1.811	-	-1.800	-11	-	-
Afschrijvingen	-22.844	-1.081	-27.236	-188	-	5.661
Overige mutaties	368	-	-	-	-	368
Boekwaarde per 31 december 2016	471.639	22.770	514.312	83	33.086	-98.611
Boekwaarde voor aftrek bijdragen	570.251	22.770	514.312	83	33.086	
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	248.528	9.819	237.565	1.144	-	
Aanschafwaarde per 31 december 2016	818.779	32.589	751.877	1.227	33.086	
Afschrijvingstermijn in jaren		10-40	10-40	5	n.v.t.	

De investeringen in 2016 betroffen nieuwe investeringen in het elektriciteits- en gasnet en investeringen in (slimme) meters. De desinvestering van € 1,8 mln. betreft de verkoop van een kabelgoot in de Oosterschelde.

Financiële vaste activa (3)

(bedragen x 1.000 euro)

Geassocieerde deelnemingen en overige deelnemingen

Enduris heeft een 33,33% belang in ZEBRA Gasnetwerk B.V., de netbeheerder van de hoofdtransportleiding voor hoogcalorisch gas van Zelzate naar Moerdijk. De deelneming in ZEBRA is aangemerkt als geassocieerde deelneming. De post overige deelnemingen betreft een verworven belang (2,47%) in Energie Data Services Nederland B.V. (EDSN).

	Totaal	Geassocieerde deelnemingen	Overige deelnemingen
Stand per 1 januari 2015	6.237	6.225	12
Aankoop aandelen EDSN B.V.	2	-	2
Resultaat	682	682	-
Dividend	-654	-654	-
Stand per 31 december 2015	6.266	6.252	14
Resultaat	659	659	-
Dividend	-650	-650	-
Stand per 31 december 2016	6.275	6.261	14

Samenvattende informatie met betrekking tot ZEBRA

(bedragen x 1.000 euro)

Balans	31-12-2016	31-12-2015
Immateriële vaste activa	47	102
Materiële vaste activa	21.953	24.854
Financiële vaste activa	12.000	12.000
Vlottende activa	440	417
Liquide middelen	4.622	4.259
	39.062	41.632
Eigen vermogen	18.784	18.756
Langlopende schulden	17.036	19.484
Kortlopende schulden	3.242	3.392
	39.062	41.632
Resultaat		
Totaal lasten	9.780	9.484
Totaal lasten	7.141	6.945
Resultaat voor belasting	2.639	2.539

Overige Financiële vaste activa

(bedragen x 1.000 euro)

	Leningen u/g	Uitgestelde belasting vorderingen
Stand per 1 januari 2015	684	-
Nieuwe vordering	82	-
Aflossing	-193	-
Stand per 31 december 2015	573	-
Nieuwe vordering	307	-
Overname latentie DELTA N.V.	-	9.758
Aflossing	-233	-
Stand per 31 december 2016	647	9.758

De post leningen u/g betreft diverse leningen u/g aan EDSN B.V. De lening is gewaardeerd op nominale waarde. De gewogen gemiddelde rentevoet bedraagt over 2016: 2,2%. (2015 2,6%).

De belastinglatentie is overgenomen van DELTA N.V. en is per balansdatum gewaardeerd op € 9,8 mln. Deze latentie vindt zijn oorsprong in de verschillen tussen de fiscale en de bedrijfs-economische boekwaarden van de materiële vaste activa op de openingsbalans per 1 januari 1998. Deze latentie heeft een looptijd tussen 1 en 5 jaar.

Derivaten

Renterisico's

Het risicobeleid van Enduris met betrekking tot renterisico's was er op gericht om renteschommelingen te beperken. Voor het afdekken van de risico's maakte Enduris hierbij gebruik van derivaten zoals caps en swaptions. Per mei 2016 zijn deze derivaten beëindigd.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Enduris onvoldoende financiële middelen ter beschikking heeft om aan zijn korte termijn betalingsverplichtingen te voldoen. Het beleid van Enduris op het gebied van kapitaalbeheer is verwoord in het treasurybeleid. Op basis van het ondernemingsplan wordt jaarlijks het financieringsplan opgesteld dat richting geeft aan de activiteiten van de afdeling Treasury. De afdeling Treasury stelt periodiek kasstroomprognoses op om een inschatting te maken of Enduris voldoende financiële middelen heeft voor een periode van ten minste 12 maanden. Eind 2016 had Enduris een positief kassaldo van € 0,3 mln. (2015 € 9,8 mln.). In 2016 is Enduris een intercompany lening aangegaan met DELTA N.V. Enduris stuurt strak op de kengetallen zoals opgesteld vanuit het financieel beheer netbeheerder en op het optimaliseren van werkkapitaalbeheer.

Om te kunnen voorzien in zijn werkkapitaalbehoefte, beschikt Enduris over een gecommiteerde kredietfaciliteit bij een externe financier. Enduris kan hiermee tot maximaal € 25 mln. aan middelen inlenen. Daarnaast kan Enduris fluctuaties in de werkkapitaalbehoefte opvangen door middelen in te lenen bij DELTA N.V. Tot slot heeft Enduris een additionele kredietfaciliteit van € 5 mln. bij een externe financier.

Op dit moment heeft Enduris langlopende leningen uitstaan voor een bedrag van € 150 mln. In 2016 heeft er een herfinanciering plaatsgevonden van € 60 mln. Een lening van € 60 mln. is per 27 mei 2016 afgelost. Hiervoor zijn twee nieuwe leningen afgesloten in mei 2016 voor in totaal € 60 mln. Van het openstaande saldo aan langlopende leningen heeft € 90 mln. een looptijd tussen 1 en 5 jaar en € 60 mln. een looptijd langer dan 5 jaar.

Mutaties

De reële waarde van de financiële instrumenten, die zijn toegevoegd als commodity cashflow hedging instrumenten, bedroeg per 31 december 2015 € 0,0 mln. In mei 2016 zijn de laatste derivaten beëindigd.

Onderhanden werk (4)

Deze post bestaat uit de voorraad onderhanden werk per 31 december 2016 van TeslaN B.V.

Debiteuren (5)

De openstaande vorderingen van joint venture TeslaN B.V. zijn voor een bedrag van € 0,3 mln. opgenomen in de categorie <30 dagen. In 2016 was er sprake van een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren ad € 0,2 mln. De voornaamste oorzaak hiervoor is dat het voor illegale afname voorziene bedrag met € 0,2 mln. is afgenomen. In 2016 is er circa € 0,1 mln. aan oninbare vorderingen afgeboekt ten laste van de voorziening. In 2015 was er sprake van een dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren (€ 0,5) voornamelijk als gevolg van disputen met een tweetal grote klanten en afboekingen oninbare vorderingen voor een bedrag van € 0,2 mln. De gemiddelde looptijd van de vorderingen op debiteuren per 31 december 2016 bedraagt minder dan een jaar. Er zijn geen zekerheden voor de debiteuren ontvangen.

Ouderdom (dagen)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
<30	7.240	6.499
31-60	170	120
61-90	26	57
91-120	-	-
>120	1.007	1.131
Operationele debiteuren (bruto)	8.443	7.807
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-800	-1.160
Operationele debiteuren (netto)	7.643	6.647

Mutaties in voorziening voor dubieuze debiteuren

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 1 januari 2015		800
Dotatie		526
Afboeking		-166
Boekwaarde per 31 december 2015		1.160
Vrijval		-229
Afboeking		-131
Boekwaarde per 31 december 2016		800

Vorderingen op verbonden partijen (6)

Deze post heeft voornamelijk betrekking op vorderingen (voornamelijk omzet december) inzake netwerk- en meetdiensten elektriciteit en gas voor een bedrag van circa € 6,0 mln. (2015 € 6,2 mln.) De gemiddelde looptijd van de vorderingen op verbonden partijen inzake netwerk- en meetdiensten is minder dan een jaar. In 2012 is een overeenkomst afgesloten met DELTA Infra tot voorfinanciering voor een bedrag van € 1,0 mln. Deze overeenkomst dient om de kosten van materialen en uitbestede diensten aan derden voor door Enduris in opdracht gegeven werkzaamheden te compenseren. Deze overeenkomst heeft een verwachte looptijd van meer dan een jaar.

Overlopende activa (7)

Deze post heeft hoofdzakelijk betrekking op de vooruitbetaalde precariobelasting voor een bedrag van € 7,4 mln. (2015 € 1,0 mln.) Enduris ontvangt voor deze post vergoeding in de tarieven 2017 voor een bedrag van circa € 0,8 mln. In 2018 is de verwachte vergoeding circa € 6,6 mln.

Leningen o/g (8)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Stand per 1 januari	89.773	149.655
Naar kortlopend	-	-60.000
Subtotaal	89.773	89.655
Opname nieuwe lening	60.000	-
Geactiveerde financieringskosten	84	118
Stand per 31 december	149.857	89.773

De langlopende schulden betreffen schulden aan banken en institutionele beleggers. De gemiddelde rentevoet van de schuld over 2016 was 2,4% (2015 3,0%). Van het openstaande saldo aan langlopende leningen heeft € 90 mln. een looptijd tussen 1 en 5 jaar en € 60 mln. een looptijd langer dan 5 jaar. De geamortiseerde kosten betreffen de kosten om de leningen aan te trekken.

Deze kosten worden gedurende de looptijd van de leningen afgeschreven. In 2016 is € 60 mln. afgelost en geherfinancierd. Voor het aantrekken van de nieuwe leningen zijn geen kosten gemaakt.

Leningen o/g groep (8)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Stand per 1 januari	-	-
Opname nieuwe lening	17.039	-
Stand per 31 december	17.039	-

Deze post representeert het saldo van de langlopende schulden aan in de DELTA-concern verbonden partijen. De lening is per 31 december 2016 ontstaan door het overnemen van de belastinglatentie, de te betalen vennootschapsbelasting en een financieringstekort. Derhalve is er in 2016 geen rente betaald over deze lening. De looptijd van deze lening is tussen de 1 en 5 jaar. Het te betalen rentepercentage bedraagt 2.45%.

Voorzieningen (9)

Voorzieningen voor claims

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 1 januari 2015		-
Dotaties		723
Boekwaarde per 31 december 2015		723
Dotaties		-
Onttrekkingen		-723
Boekwaarde per 31 december 2016		-

In deze post is in 2015 een bedrag voorzien vanwege de restitutie van mogelijk onterecht in rekening gebrachte periodieke aansluitvergoeding en transportvergoeding. Een klant heeft een verzoek gericht aan Enduris om de periodieke aansluitvergoeding en transportvergoedingen over de periode juli 2008 tot en met 1 januari 2014 te restitueren. De hoogte van het bedrag is gebaseerd op de door de klant betaalde vergoedingen. In 2016 is er sprake van gewijzigd inzicht als gevolg van literatuur- en jurisprudentie onderzoek.

Op 1 december 2016 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) geoordeeld dat in een soortgelijke zaak de verbinding tussen het twee netten met een gelijk spanningsniveau wel een aansluiting is zoals bedoeld in de Elektriciteitswet 1998. Op grond van deze uitspraak van het CBb is er dus voortschrijdend inzicht dat het niet aannemelijk is dat de vorderingen in rechte zullen worden toegekend.

Voorzieningen voor amoveringen

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 1 januari 2015		-
Dotaties		3.250
Kortlopend gedeelte		-537
Boekwaarde per 31 december 2015		2.713
Terugboeking kortlopend gedeelte		537
Dotaties		-
Onttrekkingen		-
Kortlopend gedeelte		-3.250
Boekwaarde per 31 december 2016		-

Deze voorziening is gevormd vanwege de verplichting opgelegd door Rijkswaterstaat om een 50 kV kabel in de Westerschelde te amoveren. De verwachte kosten zijn gebaseerd op een kosten-calcuatie. Bij deze kosten-calcuatie is deels gebruik gemaakt van een referentieproject. Het gaat hierbij om een project waarbij verlaten 150 kV-oliedrukverbindingen door de Westerschelde deels zijn geruimd. Beide projecten zijn gesitueerd in de Westerschelde

met zandbanken, eb en vloedstromen, drukke scheepvaart, vaargeulen. Dit betekent dat er sprake is van dezelfde omstandigheden. Het referentieproject is destijds door dezelfde aannemer uitgevoerd. De indicatieve restwaarde van de geruimde kabels is beperkt. De verwachte kosten zijn ongeveer € 3,3 mln. Dit bedrag is volledig kortlopend, naar verwachting zullen de werkzaamheden in 2017 zijn afgerond.

Voorzieningen voor administratieve netverliezen

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 1 januari 2015		1.202
Dotaties		482
Kortlopend gedeelte		-403
Boekwaarde per 31 december 2015		1.281
Terugboeking kortlopend gedeelte		403
Dotaties		888
Onttrekkingen		-522
Kortlopend gedeelte		-
Boekwaarde per 31 december 2016		2.050

In haar beleidsdocument (IC011) heeft de Nederlandse Energie Data Uitwisseling (hierna NEDU) beschreven hoe zij de processen van optimalisatie, allocatie en reconciliatie Elektriciteit meer transparant wil maken voor marktpartijen. Daarbij streven de marktpartijen er naar dat in de gehele keten aan de juiste partij, het juiste volume, op het juiste moment wordt toegewezen. Alle betrokken marktpartijen binnen de vereniging NEDU hebben voor het opsporen en corrigeren van afwijkingen sectorafspraken gemaakt (IC011). Deze afspraken zijn vervolgens vertaald in een aantal codewijzigingen. In de codes is een aantal zaken geregeld ten aanzien van het vaststellen van het standaardverbruik, het aanleveren van verbruiken ter reconciliatie en de wachttijd om correcties voorafgaand aan de reconciliatie uit te voeren. Enduris heeft in haar jaarcijfers een voorziening getroffen ter compensatie van de administratieve netverliezen veroorzaakt door een onjuiste

energie-uitwisseling en toekenning. Hierbij is een inschatting gemaakt op basis van de registratie in haar aanwezige IT-systemen rond het proces van allocatie en reconciliatie van de administratieve netverliezen. Het saldo ultimo 2016 (€ 2,1 mln.) heeft betrekking op mogelijke claims van marktpartijen als gevolg van allocatie-, reconciliatie- en meetfouten in het allocatie- en reconciliatieproces over de jaren 2015 en 2016. Als gevolg van de correctie van een softwarematige fout is in 2016 € 0,2 mln. extra gedoteerd aan de voorziening. De onttrekking ad € 0,5 mln. wordt verklaard door de afrekening met de voornaamste PV partij in het netgebied van Enduris. Deze onttrekking houdt verband met afrekening over de periode 2009-2014 als gevolg van de beleidsdocumentatie IC011B en IC011C. Deze bedragen zijn veelal gebaseerd op schattingen. Het saldo ultimo 2015 hield verband met mogelijke claims over de periode 2010 tot en met 2015.

Vooruit ontvangen bijdragen van derden (10)

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 31 december 2014	55.766
--	---------------

Gepassiveerde vooruit ontvangen omzet	7.585
Afschrijvingen	-1.675

Boekwaarde per 31 december 2015	61.676
--	---------------

Gepassiveerde vooruit ontvangen omzet	8.990
Afschrijvingen	-1.861

Boekwaarde per 31 december 2016	68.805
--	---------------

Belastingen (11)

Deze post bestaat volledig uit nog af te dragen BTW (€ 5,3 mln.) en de looptijd is minder dan een jaar.

Crediteuren (12)

De post crediteuren eind 2016 bestaat voor een belangrijk gedeelte uit ontvangen facturen en nog te ontvangen facturen vanwege afgenomen diensten van TenneT voor een bedrag van € 2,3 mln. Het restant saldo betreft onder meer ontvangen facturen met betrekking op kosten CTS (Centraal Toegang Server) Slimme meter € 0,2 mln. De gemiddelde looptijd van de post crediteuren is minder dan een jaar.

Schulden aan verbonden partijen (13)

Deze post representeert het saldo van de schulden aan in de DELTA-concern verbonden partijen. Naar verwachting zullen de bedragen die zijn opgenomen in de schulden aan verbonden partijen binnen een jaar worden afgewikkeld.

Overige schulden en passiva (14)

Deze post is opgebouwd uit de nog verschuldigde interest op langlopende schulden per balansdatum voor een bedrag van € 1,4 mln. (2015: € 2,4 mln.). De resterende looptijd van de schulden en overige passiva is minder dan een jaar. Voor de schulden zijn geen zekerheden gesteld. De claim van een windpark welke vorig jaar onder overige schulden en passiva was opgenomen (€ 3,3 mln.) is uitbetaald.

Transacties met verbonden partijen

(bedragen x 1.000 euro)

	Ingekochte goederen en diensten		Verkochte goederen en diensten		Vorderingen (debiteuren)		Schulden (crediteuren en leningen o/g)	
	2016	2015	2016	2015	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015
DELTA N.V.	169	182		15			17.053	2.362
DNWG Staff B.V.	13.906	4.988					3.909	
DELTA Infra B.V.	20.556	27.682			1.000	1.000	10.276	9.848
DELTA Comfort B.V.	114	119	57.275	60.573	5.840	6.147		
Zeelandnet Zakelijk B.V.	751	821						5
ZEBRA Gasnetwerk B.V.	369	351					10	17
DELTA Energy B.V./EPZ	4.293	3.907	2.288	3.501	221	424	540	326
Totaal	40.158	38.050	59.563	64.089	7.061	7.571	31.788	12.558

De exploitatiekosten die door groepsmaatschappijen bij Enduris in rekening zijn gebracht, liggen circa 5,0% hoger dan de kosten in 2015. De stijging wordt onder meer veroorzaakt door hogere kosten voor stafdiensten (€ 1,3 mln.), welke door DELTA Infra B.V. en DNWG Staff B.V. in rekening worden gebracht. De exploitatiekosten van ingekochte diensten bij DNWG Staff B.V. bestaan uit de kosten van gedetacheerd personeel bij Enduris. In 2015 is een groot gedeelte van het gedetacheerde personeel nog indirect via DELTA Infra B.V. ingehuurd, terwijl in 2016 het aandeel van gedetacheerd personeel dat rechtsreeks bij DNWG Staff B.V. is ingehuurd sterk is toegenomen. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van 2015 betreffen hogere kosten voor ICT (€ 0,4 mln.) vanwege activiteiten op het gebied van de splitsing op het gebied van ICT en overige stafdiensten vanwege onder meer hogere kosten voor gedetacheerd personeel € 0,4 mln. Daarnaast is sprake van kosten die in 2016 doorbelast worden via de kosten voor stafdiensten en in 2015 nog direct aan Enduris zijn gefactureerd voor een bedrag van circa € 0,5 mln. Tevens is sprake van hogere kosten voor uitbestede werkzaamheden voor onderhoud en beheer van de netwerken € 0,5 mln.

Een belangrijk deel van deze hogere kosten wordt veroorzaakt door bijdragen op de DVO en huisaansluitingen (€ 0,9 mln.), welke in 2015 gesaldeerd zijn opgenomen in de kosten. Daarentegen dalen de exploitatiekosten voor projecten (onder andere saneringen) en de kosten voor het exploitatiedeel van de slimme meter uitrol met in totaal ongeveer € 0,4 mln. De exploitatiekosten die door DELTA Energy B.V. in rekening zijn gebracht stijgen met ongeveer € 0,4 mln. onder meer vanwege incidentele fees voor de jaren 2015 en 2016 voor een bedrag van € 0,3 mln. Het restant van deze stijging (€ 0,1 mln.) is een gevolg van lagere prijzen (-/-€ 0,3 mln.) en hogere inkoopvolumes (€ 0,4 mln.).

De post verkochte diensten aan DELTA Comfort B.V. en DELTA Energy B.V. betreffen in rekening gebrachte netwerk- en meetdiensten elektriciteit en gas.

De kosten voor ingekochte diensten bij de overige verbonden partijen liggen in lijn met 2015.

De post vorderingen met DELTA Infra bestaat uit een in 2012 afgesloten overeenkomst met DELTA Infra tot voorfinanciering voor een bedrag van € 1,0 mln. Deze overeenkomst dient om de

kosten van materialen en uitbestede diensten aan derden voor door Enduris in opdracht gegeven werkzaamheden te compenseren.

De post vorderingen met DELTA Comfort B.V. bestaat uit de vorderingen inzake netwerk- en meetdiensten elektriciteit en gas.

De post vorderingen bestaat uit vorderingen inzake netwerk- en meetdiensten elektriciteit en gas. De exploitatiekosten van ingekochte diensten bij DNWG Staff B.V. bestaan uit de kosten van gedetacheerd personeel bij Enduris.

De post schulden met DELTA N.V. bestaat uit nog te betalen vanwege de overname van een fiscale latentie voor een bedrag van ongeveer € 9,7 mln., te betalen vennootschapsbelasting (€ 4,3 mln.) over het resultaat 2016 en overig (€ 3,0 mln.)

De post schulden met DNWG Staff B.V. bestaat uit nog te betalen kosten van gedetacheerd personeel bij Enduris. De nog te ontvangen facturen voor de inkoop van netverliezen over december 2016 zijn opgenomen in de post schulden met DELTA Energy B.V.

Niet uit de balans blijken de rechten en verplichtingen

Margebesluiten

In april 2014 heeft de ACM zogenaamde margebesluiten voor het meetdomein elektriciteit genomen (over de jaren 2011 en 2012) en voor het meetdomein gas over het jaar 2012.

Met deze besluiten geeft de ACM uitvoering aan artikel 4a, eerste lid, van de Regeling meettarieven door vaststelling van het verschil tussen de tariefinkomsten en de kosten (hierna: de marge) voor meetactiviteiten bij kleinverbruikers met een aansluiting op het net van Enduris. De meetactiviteiten waarop dit besluit betrekking heeft, betreffen de wettelijke taken op grond van artikel 16, eerste lid, onderdeel o, van de Elektriciteitswet 1998 (hierna: E-wet) om zorg te dragen voor het beheer en onderhoud van de meetinrichtingen voor de kleinverbruikers. De Elektriciteitswet en de daarop gebaseerde Regeling meettarieven verplichten ACM tot het vaststellen van meettarieven voor kleinverbruikers van elektriciteit. Deze tarieven worden vanaf 2008 jaarlijks door de ACM vastgesteld op basis van de tarieven in het voorgaande jaar, met een correctie voor inflatie. Als artikel 3 van de Regeling meettarieven in werking treedt, start een nieuwe methode van vaststelling van de meettarieven. Deze nieuwe methode houdt in dat de meettarieven worden berekend op basis van de kosten die een netbeheerder heeft gemaakt in het voorgaande kalenderjaar. ACM is dan tevens bevoegd de tarieven te corrigeren voor zover er vanaf het jaar 2011 verschillen zijn opgetreden tussen de kosten en opbrengsten in de meetdomeinen. Het is nog onduidelijk op welke wijze de ACM de opgetreden verschillen in toekomstige meettarieven zal verwerken. De ACM verwijst in de jaarlijkse tarievenbesluiten met betrekking tot de meetdomeinen elektriciteit en gas naar de Regeling meettarieven. In het besluit is tevens opgenomen dat enerzijds onder andere wordt gestreefd naar per saldo kostendekkende meettarieven (inclusief een redelijk rendement) voor de netbeheerders en om de tarieven zo stabiel mogelijk te houden ook tijdens de uitrol van de op afstand uitleesbare meters ('slimme meters').

Impact nacalculatie op netto omzet 2017

Het verwerken van negatieve nacalculaties in de toegestane inkomsten van 2017 heeft een neerwaartse impact op de netto omzet van Enduris in 2017 van circa € 5,0 mln. Deze nacalculaties zijn voornamelijk het gevolg van een verschil tussen de werkelijke inkoopkosten TenneT in 2015 en de door de ACM geschatte inkoopkosten met betrekking tot het jaar 2015.

Investeringsverplichtingen

Uit 2016 zijn financiële verplichtingen aangegaan voor een bedrag van circa € 38,6 mln. (2015: € 30,4 mln.) met betrekking tot nog uit te voeren investeringen.

Asbestcement leidingen

In Middelburg ligt nog circa 31,5 km (2015: 37,0 km) aan asbestcement leidingen. Het is de bedoeling dat dit materiaal voor 2026

planmatig wordt vervangen. Dit betreft een verplichting waarvoor geen voorziening behoeft te worden gevormd, want deze vervanging is onderdeel van de normale vervangingscyclus. Er is geen sprake van een acute verplichting, omdat er geen sprake is van milieurisico's, die directe vervanging noodzakelijk maken. De werkzaamheden worden zoveel mogelijk gecombineerd met reconstructiewerken en/of bestratingswerkzaamheden van de gemeente om overlast waar mogelijk te beperken en zo kostenefficiënt mogelijk te opereren. Het projectmatig vervangen van dit type gasleidingen is een van 2010 t/m 2025 doorlopend project. De geschatte kosten over de resterende looptijd van het project bedragen € 9,4 mln.

Splitsing

De Hoge Raad heeft op 26 juni 2015 uitspraak gedaan inzake de splitsingswet. Eerder had het gerechtshof in 's-Gravenhage op 22 juni 2010 de splitsingswet op onderdelen, waaronder het groepsverbod, onverbindend verklaard. Tegen deze is cassatie ingesteld door de Staat bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft de Staat in het gelijk gesteld door te bepalen dat de WON niet in strijd is met het EU-recht. Het arrest van het Gerechtshof Den Haag, waarbij het groepsverbod en het verbod op nevenactiviteiten onverbindend waren verklaard wegens strijd met het EU-recht, is vernietigd. Over de bescherming van het eigendomsrecht heeft de Hoge Raad geen uitspraak gedaan. Het gerechtshof in 's-Gravenhage heeft zich hierover niet uitgelaten. De Hoge Raad heeft voor het beroep op het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens terug verwezen naar het Gerechtshof in Amsterdam. De Rechtbank Den Haag heeft eerder in zijn vonnissen geen strijdigheid van het groepsverbod met het Europees Recht vastgesteld. De uitspraak van het gerechtshof in Amsterdam wordt verwacht in 2017. Op 3 december 2015 heeft de ACM een handhavingsbesluit genomen inzake de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Met dit besluit wordt DELTA opgedragen te voldoen aan de Wet onafhankelijk netbeheer, in het bijzonder het groepsverbod. DELTA moet uiterlijk op 30 juni 2017 haar netbeheer hebben gesplitst van haar productie-, leverings- en handelsactiviteiten. Wanneer DELTA haar netbeheerder niet vóór 1 juli 2017 heeft afgesplitst, gaat er een dwangsom lopen. Deze bedraagt € 1,5 mln. per week, met een maximum van € 30 mln. Eventuele boetes voor het niet voldoen aan de gestelde eisen, komen volledig voor rekening van DELTA. Door DELTA is in het najaar van 2016 een verkooptraject opgestart om te komen tot een verkoop van de aandelen in ZNH N.V. per uiterlijk 30 juni 2017. DELTA heeft hiertoe financiële, juridische en overige adviseurs in de arm genomen en een due diligence traject gestart om het verkooptraject te faciliteren en uiteindelijk tot verkoop over te gaan. Volgens de huidige planning zal de verkoop begin juni 2017 in een algemene vergadering van aandeelhouders van DELTA bekrachtigd worden. Met de levering van de aandelen ZNH aan de koper voldoet DELTA aan het gestelde in het groepsverbod zoals

opgenomen in de WON. De verwachting is op dit moment dat gestelde deadline gehaald wordt.

Huurcontract Stationspark 28, Goes

Inzake de bedrijfshuisvesting is in november 2010 het huurcontract getekend voor een periode van zes jaar en een maand. Met de verhuurder is overeengekomen dat het huurcontract telkenmale met één jaar kan worden verlengd. De verplichting die hieruit op balansdatum volgt voor het jaar 2017 bedraagt circa € 0,3 mln. Dit is gebaseerd op het prijspeil (december) 2016. De huurprijs wordt via indexering jaarlijks aangepast op aanwijzing van de verhuurder.

Toelichting op de geconsolideerde winst en verliesrekening

Netto omzet (1)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Netbeheer Elektriciteit		
Omzet transportafhankelijke transportdiensten	56.537	56.630
Omzet transportonafhankelijke transportdiensten	4.823	4.801
Omzet meterhuur	5.848	5.772
Omzet voorgaande boekjaren	-	84
Omzet aansluitdiensten	6.756	6.794
Nacalculatie en overige reguleringseffecten	-	-
Omzet huur transformatoren en overige bedrijfsopbrengsten	1.438	1.490
	75.402	75.571
Netbeheer Gas		
Omzet transportafhankelijke transportdiensten	16.552	17.794
Omzet transportonafhankelijke transportdiensten	3.501	3.489
Omzet aansluitdiensten	3.457	3.546
Omzet meterhuur	4.096	4.049
Nacalculatie en overige reguleringseffecten	-	-
Omzet voorgaande boekjaren	-	-
Overige bedrijfsopbrengsten	71	81
	27.677	28.959
Omzet TeslaN	1.585	440
Totaal	104.664	104.970

De omzet Elektriciteit laat een beperkte daling zien ten opzichte van het jaar 2015. Op basis van het wijzigingsbesluit moeten de door ACM vastgestelde tarieven met ongeveer 4,4% (exclusief inflatiecorrectie) dalen. Vanwege inflatiecorrectie van de tarieven (+0,8%), lagere nacalculaties en correcties en overige verschillen in de toegestane inkomsten ten opzichte van 2015 (+2,3%) daalt de omzet met ongeveer € 0,8 mln. Volumegroei bij nieuwe en bestaande klanten leidt tot circa € 0,8 mln. hogere omzet. De omzet huur transformatoren en overige bedrijfsopbrengsten daalt met ongeveer 0,1 mln. De post omzet voorgaande boekjaren in 2015 bestaat uit beperkte afloopverschillen (€ 0,1 mln.) met betrekking tot de omzet 2014. In 2016 zijn de afloopverschillen nihil.

De omzet Gas daalt met ongeveer 4,4% ten opzichte van de omzet 2015. De tarieven voor transportafhankelijke transportdiensten en aansluitdiensten dalen met gemiddeld 3,7% ten opzichte van 2015, terwijl de tarieven van aansluitdiensten gemiddeld ongeveer gelijk blijven. Per saldo daalt de omzet vanwege (dalende) tarieven met ongeveer € 0,8 mln. De volumeverschillen bij nieuwe en bestaande klanten leiden per saldo tot circa € 0,5 mln. lagere omzet.

De overige omzet betreft de omzet van joint venture TeslaN. In deze strategische samenwerking met TenneT TSO B.V. worden werkzaamheden op het gebied van het beheer, instandhouding en onderhoud en oplossing van storingen van hoogspanning, tussenspanning en complexe middenspanning in Zeeland gezamenlijk uitgevoerd. Deze samenwerking is in mei 2015 gestart en gedurende 2016 zijn de activiteiten van de joint venture verder gegroeid.

Inkoopwaarde van de omzet Elektriciteit (2)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Inkoop transport TenneT	10.326	8.790
Inkoop energie ter compensatie van technische netverliezen	4.293	3.927
Inkoop energie ter compensatie van administratieve netverliezen	888	482
Af te dragen vergoeding voor systeemdiensten	-20	13
Totaal	15.488	13.213

De post Inkoop transport TenneT stijgt vanwege onder meer hogere volumes (€ 0,7 mln.) en hogere prijzen (0,4 mln.) ten opzichte van 2015. Daarnaast zorgen afloopverschillen tot ongeveer € 0,4 mln. hogere kosten. De hogere inkoop van de technische netverliezen (€ 0,5 mln.) is een gevolg van hogere volumes. De administratieve verliezen bestaan uit nog mogelijke claims van marktpartijen als gevolg van allocatie-, reconciliatie- en meetfouten in het allocatie- en reconciliatieproces. In 2016 is € 0,9 mln. (2015: € 0,5 mln.)

toegevoegd aan de voorziening administratieve netverliezen.

De systeemdiensten betreffen verschillen met betrekking tussen de aan afnemers in rekening gebrachte systeemdiensten en de aan TenneT af te dragen vergoedingen voor systeemdiensten. Enduris heeft de systeemdiensten tot en met het jaar 2014 namens TenneT bij haar klanten in rekening gebracht. In 2016 en 2015 is nog sprake van beperkte afloopverschillen.

Overige bedrijfsopbrengsten (3)

De post overige bedrijfsopbrengsten betreft voornamelijk de amortisatie van de vooruit ontvangen bijdragen van derden voor een bedrag van € 1,9 mln. (2015 € 1,7 mln.) Dit hangt samen met het feit dat sinds 1 januari 2009 de van derden vooruit ontvangen bijdragen bij activering als langlopende verplichting worden gepassiveerd. Deze post worden parallel aan de afschrijving van de betreffende activa geamortiseerd. Ook zijn in deze post de ontvangen vergoedingen begrepen vanwege gedetacheerd personeel bij verbonden partijen voor een bedrag van € 0,4 mln. Tevens zijn in deze post de bijdragen derden op exploitatie projecten verantwoord voor een bedrag van € 1,2 mln. In het vorige boekjaar zijn deze opbrengsten gesaldeerd met de kosten, waardoor nu een forse stijging van de overige opbrengsten zichtbaar is.

Diensten van derden, materiaal en andere externe kosten (4)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Door groepsmaatschappijen in rekening gebrachte bedragen:		
Exploitatiekosten	35.614	33.792
Overige exploitatiekosten	5.944	4.326
Bezoldiging leden Raad van Commissarissen	36	36
Totaal	41.594	38.154

De exploitatiekosten die door groepsmaatschappijen bij Enduris in rekening zijn gebracht, liggen circa 5,0% hoger dan de kosten in 2015.

De stijging wordt onder meer veroorzaakt door hogere kosten voor stafdiensten (€ 1,3 mln.), welke door DELTA Infra B.V. en DNWG Staff B.V. in rekening worden gebracht. De exploitatiekosten van ingekochte diensten bij DNWG Staff B.V. bestaan uit de kosten van gedetacheerd personeel bij Enduris. In 2015 is een groot gedeelte van het gedetacheerde personeel nog indirect via DELTA Infra B.V. ingehuurd, terwijl in 2016 het aandeel van gedetacheerd personeel dat rechtstreeks bij DNWG Staff B.V. is ingehuurd sterk is toegenomen.

De directeur van Enduris wordt ingehuurd via DNWG Staff B.V. Hij wordt voor 50% van zijn tijd toegerekend aan Enduris. De kosten (50%) bedragen in 2016 ongeveer € 0,15 mln.

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van 2015 betreffen hogere kosten voor ICT € 0,4 mln. vanwege activiteiten op het gebied van de splitsing op het gebied van ICT en overige stafdiensten vanwege onder meer hogere kosten voor gedetacheerd personeel € 0,4 mln. Daarnaast is sprake van kosten die in 2016 doorbelast worden via de kosten voor stafdiensten en in 2015 nog direct aan Enduris zijn gefactureerd voor een bedrag van circa € 0,5 mln. Tevens is sprake van hogere kosten voor uitbestede werkzaamheden voor onderhoud en beheer van de netwerken € 0,5 mln. Een belangrijk deel van deze hogere kosten wordt veroorzaakt door bijdragen op de DVO en huisaansluitingen (0,9 mln.), welke in 2015 gesaldeerd zijn opgenomen in de kosten. Daarentegen dalen de exploitatiekosten voor projecten (onder andere saneringen) en de kosten voor het exploitatiedeel van de slimme meter uitrol met in totaal ongeveer € 0,4 mln.

De overige exploitatie kosten stijgen met ongeveer € 1,6 mln. voornamelijk als gevolg van de uitbreiding van de activiteiten van TeslaN en de stijging van de kosten voor het centrale toegangs-server (CTS) vanwege de uitrol van de slimme meter.

Afschrijvingen (5)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Immateriële vaste activa		
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	1.598	964
Materiële vaste activa		
Afschrijvingen op materiële vaste activa	22.844	22.037
Totaal	24.442	23.001

De afschrijvingen op immateriële vaste activa zijn in 2016 toegenomen door activeringen in 2015 en 2016 met betrekking tot nieuwe systemen voor marktprocessen, aansluitprocessen, het blindstandsproces, het klantcontact en het facturatieproces. In 2016 is voor een bedrag van circa € 0,3 mln. (2015 € 0,3 mln.) versneld afgeschreven op software aangezien de systemen niet meer in gebruik waren bij Enduris.

Overige bedrijfskosten (6)

Deze post daalt in 2016 vanwege een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren van € 0,2 mln. In 2015 is € 0,5 mln. gedoteerd aan deze voorziening.

In 2015 was een bedrag van € 4,0 mln. meegenomen vanwege een schikking met een windpark naar aanleiding van een ontvangen vordering en vanwege de restitutie van mogelijk onterecht in rekening gebrachte periodieke aansluitvergoedingen. In 2016 is € 0,7 mln. vrijgevallen vanwege gewijzigd inzicht van het College van Beroep voor het bedrijfsleven ('CBp').

Daarnaast was in 2015 een bedrag van € 3,3 mln. voorzien vanwege de verplichting opgelegd door Rijkswaterstaat om een 50 kV kabel in de Westerschelde te amoveren.

Financiële baten en lasten (7)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Rentelasten	-3.533	-4.423
Afschrijving geamortiseerde kosten	-84	-118
Mutatie rentederivaten	-	-3
Rentebaten	13	18
Overige financiële baten en lasten	-80	-10
Totaal	-3.684	-4.536

De lagere rentelasten in 2016 wordt veroorzaakt door een lagere rente van de nieuwe leningen en de lagere rente op het variabel rentende gedeelte van de lening portefeuille.

De mutaties in zowel de rentederivaten als de afschrijving op de geamortiseerde kosten zijn non-cash mutaties en zullen derhalve ook niet worden gepresenteerd in het kasstroomoverzicht.

Vennootschapsbelasting (8)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Vennootschapsbelasting		
Vennootschapsbelasting over boekjaar	-4.281	-1.522
Mutatie uitgestelde belastingvordering/verplichting		
Belastingen gerapporteerd in de winst- en verliesrekening	-4.281	-1.522
Effectieve belastingdruk	17,5%	7,2%
Actueel verschuldigde vennootschapsbelasting:		
De aansluiting tussen het resultaat voor belastingen en het feitelijk belastbaar bedrag met de hieruit voortvloeiende belastinglast is als volgt:		
Resultaat voor belastingen	24.454	21.205
Overige verschillen	-	-
Deelnemingsvrijstelling	-691	-696
Verschillen als gevolg van verschillen tussen fiscale en commerciële waardering	-6.639	-14.422
Belastbaar bedrag	17.124	6.087
Vigerende belastingtarief Nederland	25,00%	25,00%
Belasting	-4.281	-1.522
Verschuldigde belasting over jaar	-4.281	-1.522
Effectieve belastingdruk jaar	17,5%	7,2%

In het kader van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) zijn begin 2008 activa gekocht van DELTA N.V. Door de wettelijke regeling zijn verschillen ontstaan tussen de commerciële en fiscale afschrijvingen. Deze verschillen zijn van tijdelijke aard. Over het resultaat vóór belasting 2016 bedraagt de te betalen vennootschapsbelasting € 4,3 mln. Het feitelijke belastingtarief (17,5%) is lager dan het nominale tarief (25,0%) vanwege permanente verschillen ten gevolge van het resultaat uit deelnemingen en de hierboven toe-

gelichte verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering. Enduris vormt met DELTA N.V. een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en is uit dien hoofde aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel. De vennootschapsbelasting wordt doorberekend aan Enduris op basis van de fiscale grondslag gecorrigeerd voor de gevolgen van de step-up door DELTA N.V.

Toelichting op het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Het resultaat uit deelnemingen in de winst- en verliesrekening leidt niet tot directe kasstromen, daarom is dit bestandsdeel in de kasstromen geneutraliseerd. Het resultaat uit deelnemingen wordt niet volledig uitgekeerd in de vorm van dividend. Het niet-uitgekeerde deel van het resultaat leidt tot een toename van het eigen vermogen bij deze deelneming en daarmee tot een balansmutatie van de financiële vaste activa bij Enduris. Daarom is gekozen om slechts de werkelijke dividendontvangsten in de kasstroom te verwerken. De ontvangen vooruit ontvangen omzet in 2016 daalt met circa € 3,6 mln. In 2015 was sprake van

hogere bijdragen vanwege de realisatie van diverse grote infrastructurele projecten (NKL regeling), grote aansluitingen en diverse kleinere projecten waarvoor bijdragen zijn ontvangen.

De post voorzieningen daalt voornamelijk vanwege de voorziening voor amoveringen die van langlopend naar kortlopend gaat.

De mutatie in de post overige vorderingen en schulden is onder meer een gevolg van het opnemen van circa € 6,4 mln. vooruit-betaalde precariobelasting. Verder is het kortlopende deel van de voorzieningen hierin opgenomen.

Gebeurtenissen na balansdatum

In het kader van de wettelijke splitsing van Enduris van DELTA N.V. zal DNWG worden verkocht aan een andere netbeheerder in Nederland. Deze verkoop zal, net zoals de splitsing, uiterlijk op 30 juni 2017 plaatsvinden.

Enkelvoudige jaarrekening per 31 december 2016

Enkelvoudige balans per 31 december 2016 (voor bestemming van het resultaat)

(bedragen x 1.000 euro)

	31-12-2016	31-12-2015
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa (1)	5.621	3.725
Materiële vaste activa (2)	471.639	446.885
Financiële vaste activa (3)		
- Groepsvennootschappen	56	24
- Deelnemingen	6.275	6.266
- Leningen u/g	647	573
- Uitgestelde belastingvorderingen	9.758	-
	493.996	457.473
Vlottende activa		
Vorderingen op verbonden partijen	7.461	7.971
Overige vorderingen (4)	14.903	16.932
	22.364	24.903
Totaal	516.360	482.376
Passiva		
Eigen vermogen (5)		
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal	18	18
Agioreserve	140.149	140.149
Wettelijke reserves	2.164	2.154
Overige reserves	88.107	78.275
Te bestemmen resultaat	20.173	19.683
	250.611	240.279
Langlopende verplichtingen		
Leningen o/g (6)	149.857	89.773
Leningen o/g groep (6)	17.039	-
Voorzieningen (7)	2.050	4.717
Vooruit ontvangen bijdragen van derden (8)	68.805	61.676
	237.751	156.166
Kortlopende verplichtingen		
Schulden aan verbonden partijen	14.898	12.629
Overige schulden (9)	13.100	73.302
	27.998	85.931
Totaal	516.360	482.376

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2016

	2016	2015
Resultaat uit eigen bedrijfsvoering	19.482	18.987
Resultaat deelnemingen	691	696
Resultaat	20.173	19.683

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Enduris is netbeheerder voor de elektriciteits- en gasnetten in de provincie Zeeland. Enduris verzorgt dagelijks de door afnemers, producenten en leveranciers gevraagde diensten voor transport van elektriciteit en gas. Ook realiseert Enduris op verzoek nieuwe aansluitingen, wijzigt bestaande aansluitingen en stelt desgewenst meters en gasdrukregelstations beschikbaar.

De functionele valuta is de Euro. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in duizenden Euro's.

Enduris heeft gebruik gemaakt van de optie in Titel 9 Boek 2 BW om de enkelvoudige jaarrekening op te stellen volgens de IFRS grondslagen die worden gehanteerd in de geconsolideerde jaarrekening, inclusief de uitzondering dat de groepsmaatschappijen en deelnemingen worden gewaardeerd op equity methode. De enkelvoudige winst- en verliesrekening is op basis van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW in beknopte vorm weergegeven.

Waarderingsgrondslagen en grondslagen voor de Resultaatbepaling

De deelnemingen waarin Enduris een belang van 20% of meer heeft, zijn opgenomen op basis van de equity methode. Volgens deze methode vindt de initiële waardering plaats tegen kostprijs waarna de boekwaarde wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel van Enduris in het resultaat van de deelneming. Dividend-uitkeringen worden op de waardering in mindering gebracht. Eventuele rechtstreekse eigen vermogen mutaties worden bij Enduris evenzo verwerkt. Waardestijgingen van deelnemingen waarvan Enduris uitkering niet kan afdwingen, worden onder de wettelijke reserve verantwoord. Onder financiële vaste activa worden ook de deelnemingen geclassificeerd waarin Enduris een belang heeft dat kleiner is dan 20%. Deze deelneming is gewaardeerd tegen kostprijs.

Voor de overige grondslagen wordt verwezen naar de toelichtingen bij de geconsolideerde jaarrekening.

Immateriële vaste activa (1)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Software	Gebruikersrechten	AIA
Boekwaarde per 1 januari 2015	2.253	2.253	-	-
Activeringen	-	2.436	-	-2.436
Investerings	2.436	-	-	2.436
Afschrijvingen	-964	-964	-	-
Boekwaarde per 31 december 2015	3.725	3.725	-	-
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	17.443	17.443	-	-
Aanschafwaarde per 31 december 2015	21.168	21.168	-	-
Boekwaarde per 1 januari 2016	3.725	3.725	-	-
Activeringen	-	2.974	520	-3.494
Investerings	3.494	-	-	3.494
Afschrijvingen	-1.598	-1.598	-	-
Boekwaarde per 31 december 2016	5.621	5.101	520	-
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	19.041	19.041	-	-
Aanschafwaarde per 31 december 2016	24.662	24.142	520	-
Afschrijvingstermijn in jaren		5	40	n.v.t.

Materiele vaste activa (2)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties (incl. FV)	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Activa in aanbouw	Bijdrage van derden
Boekwaarde per 1 januari 2015	430.173	21.687	478.775	504	39.106	-109.899
Activeringen	-	983	41.724	-	-42.707	-
Investeringsen	39.310	-	-	-	39.310	-
Afschrijvingen	-22.037	-1.058	-26.577	-196	-	5.794
Overige mutaties	-561	-	-	-26	-	-535
Boekwaarde per 31 december 2015	446.885	21.612	493.922	282	35.709	-104.640
Boekwaarde voor aftrek bijdragen	551.525	21.612	493.922	282	35.709	
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	220.023	8.738	210.329	956	-	
Aanschafwaarde per 31 december 2015	771.548	30.350	704.251	1.238	35.709	
Boekwaarde per 1 januari 2016	446.885	21.612	493.922	282	35.709	-104.640
Activeringen	-	2.239	49.426	-	-51.665	-
Investeringsen	49.042	-	-	-	49.042	-
Desinvestering	-1.811	-	-1.800	-11	-	-
Afschrijvingen	-22.844	-1.081	-27.236	-188	-	5.661
Overige mutaties	368	-	-	-	-	368
Boekwaarde per 31 december 2016	471.639	22.770	514.312	83	33.086	-98.611
Boekwaarde voor aftrek bijdragen	570.251	22.770	514.312	83	33.086	
Cumulatieve afschrijvingen en impairment	248.528	9.819	237.565	1.144	-	
Aanschafwaarde per 31 december 2016	818.779	32.589	751.877	1.277	33.086	
Afschrijvingstermijn in jaren		10-40	10-40	5	n.v.t.	

Financiële vaste activa (3)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Groeps- vennoot- schappen	Geassocieerde deelnemingen	Overige deelnemingen	Leningen u/g	Uitgestelde belasting- vorderingen
Stand per 1 januari 2015	6.921	-	6.225	12	684	-
Nieuwe vordering	82	-	-	-	82	-
Aflossing	-193	-	-	-	-193	-
Investeringsen	11	9	-	2	-	-
Resultaat	696	15	681	-	-	-
Dividend	-654	-	-654	-	-	-
Stand per 31 december 2015	6.863	24	6.252	14	573	-
Nieuwe vordering	307	-	-	-	307	-
Aflossing	-233	-	-	-	-233	-
Investeringsen	9.758	-	-	-	-	9.758
Resultaat	691	32	659	-	-	-
Dividend	-650	-	-650	-	-	-
Stand per 31 december 2016	16.736	56	6.261	14	647	9.758

TeslaN B.V. is aangemerkt als groepsvennootschap.

De deelneming in ZEBRA is aangemerkt als geassocieerde deelneming.

De deelneming in EDSN B.V. is gekwalificeerd als overige deelneming.

De post leningen u/g betreft diverse leningen u/g aan EDSN B.V.

De lening is gewaardeerd op nominale waarde. De gewogen gemiddelde rentevoet bedraagt over 2016: 2,2%. (2015 2,6%).

De uitgestelde belastingvordering is overgenomen van DELTA N.V.

Overige vorderingen (4)

	31-12-2016	31-12-2015
Debiteuren	7.332	6.406
Overlopende activa	7.428	1.065
Liquide middelen	143	9.461
Totaal	14.903	16.932

De post debiteuren bestaat uit vorderingen vanwege in rekening gebrachte netwerk- en meetdiensten elektriciteit en gas.

De overlopende activa bestaan volledig uit vooruitbetaalde precario-belastingen.

Enkelvoudig mutatieoverzicht Eigen Vermogen (5)

(bedragen x 1.000 euro)

	Gestort aandelen- kapitaal	Agioreserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Onverdeelde winst	Totaal
Stand per 31 december 2014	18	140.149	2.127	63.257	26.646	232.197
Winstverdeling 2014	-	-	-	15.045	-15.045	-
Dividend uitkering	-	-	-	-	-11.601	-11.601
Resultaat deelneming	-	-	681	-681	-	-
Dividend uitkering deelneming	-	-	-654	654	-	-
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	19.683	19.683
Stand per 31 december 2015	18	140.149	2.154	78.275	19.683	240.279
Winstverdeling 2015	-	-	-	9.841	-9.841	-
Dividend uitkering	-	-	-	-	-9.842	-9.842
Resultaat deelneming	-	-	659	-659	-	-
Dividend uitkering deelneming	-	-	-650	650	-	-
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	20.173	20.173
Stand per 31 december 2016	18	140.149	2.164	88.107	20.173	250.611

Winstbestemming 2015

De algemene vergadering heeft op 28 juni 2016 besloten van de vrij beschikbare winst over 2015 € 9.842k. uit te keren als dividend en het restant (€ 9.841k.), zoals blijkt uit de door de algemene vergadering vastgestelde winst- en verliesrekening, toe te voegen aan de overige reserves.

Voorstel winstbestemming 2016

Het resultaat 2016 staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering.

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Resultaat na belasting	20.173	19.683
Interim dividend	-	-
Te bestemmen resultaat	20.173	19.683
Voor winstbestemming beschikbare winst	20.173	19.683
Dividend		9.842
Toevoeging aan overige reserves	20.173	9.841

Leningen o/g (6)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Stand per 1 januari	89.773	149.655
Naar kortlopend	-	-60.000
Subtotaal	89.773	89.655
Opname nieuwe lening	60.000	-
geactiveerde financieringskosten	84	118
Stand per 31 december	149.857	89.773

Leningen o/g groep (6)

(bedragen x 1.000 euro)

	2016	2015
Stand per 1 januari	-	-
Opname nieuwe lening	17.039	-
Stand per 31 december	17.039	-

Voorzieningen (7)

(bedragen x 1.000 euro)

	Totaal	Voorzieningen voor claims	Voorzieningen voor amoveringen	Voorzieningen voor administratieve netverliezen
Boekwaarde per 1 januari 2015	1.202	-	-	1.202
Dotaties	4.455	723	3.250	482
Kortlopend gedeelte	-940		-537	-403
Boekwaarde per 31 december 2015	4.717	723	2.713	1.281
Terugboeking kortlopend gedeelte	940	-	537	403
Dotaties	888	-	-	888
Onttrekkingen	-1.245	-723	-	-522
Kortlopend gedeelte	-3.250	-	-3.250	-
Boekwaarde per 31 december 2016	2.050	-	-	2.050

Vooruit ontvangen bijdragen van derden (8)

(bedragen x 1.000 euro)

Boekwaarde per 31 december 2014	55.766
Gepassiveerde vooruit ontvangen omzet	7.585
Afschrijvingen	-1.675
Boekwaarde per 31 december 2015	61.676
Gepassiveerde vooruit ontvangen omzet	8.990
Afschrijvingen	-1.861
Boekwaarde per 31 december 2016	68.805

Overige schulden (9)

(bedragen x 1.000 euro)

	31-12-2016	31-12-2015
Belastingen	5.245	4.102
Crediteuren	3.128	2.436
Kortlopend gedeelte leningen o/g	-	60.000
Kortlopend gedeelte voorzieningen	3.251	940
Overlopende passiva	1.476	5.824
Totaal	13.100	73.302

Onder overige schulden zijn onder andere het kortlopend gedeelte van de voorzieningen, het kortlopende gedeelte van de opgenomen gelden en de uitstaande crediteurenpositie verantwoord. Onder de post belastingen is de te betalen omzetbelasting opgenomen.

Transacties met verbonden partijen

(bedragen x 1.000 euro)

	Ingekochte goederen en diensten		Verkochte goederen en diensten		Vorderingen			Schulden
	2016	2015	2016	2015	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015
DELTA N.V.	169	182	-	15	-	-	17.053	2.362
DNWG Staff B.V.	12.652	4.988	-	-	-	-	3.909	-
DELTA Infra B.V.	19.884	26.926	-	-	1.000	1.000	9.765	9.617
DELTA Comfort B.V.	114	119	57.275	60.573	5.840	6.147	-	-
Zeelandnet Zakelijk B.V.	751	821	-	-	-	-	-	5
ZEBRA Gasnetwerk B.V.	369	351	-	-	-	-	10	17
TeslaN B.V.	1.996	1.213	-	-	400	400	660	302
DELTA Energy B.V.	4.293	3.907	2.288	3.501	221	424	540	325
Totaal	40.227	38.507	59.563	64.089	7.461	7.971	31.937	12.629

De ingekochte diensten van TeslaN B.V. betreffen werkzaamheden op het gebied van het beheer, instandhouding en onderhoud en oplossing van storingen van hoogspanning, tussenspanning en complexe middenspanning in Zeeland.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Voor de niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Gebeurtenissen na balansdatum

Voor de gebeurtenissen na balansdatum wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Voor akkoord:

Statutair bestuur
Drs. ing. E.J. Duim, directeur

Raad van Commissarissen
Ir. drs. G.J.L. Zijl, voorzitter
Mr. M.A.W. Cremers-Wit
Drs. F. Verhagen RA

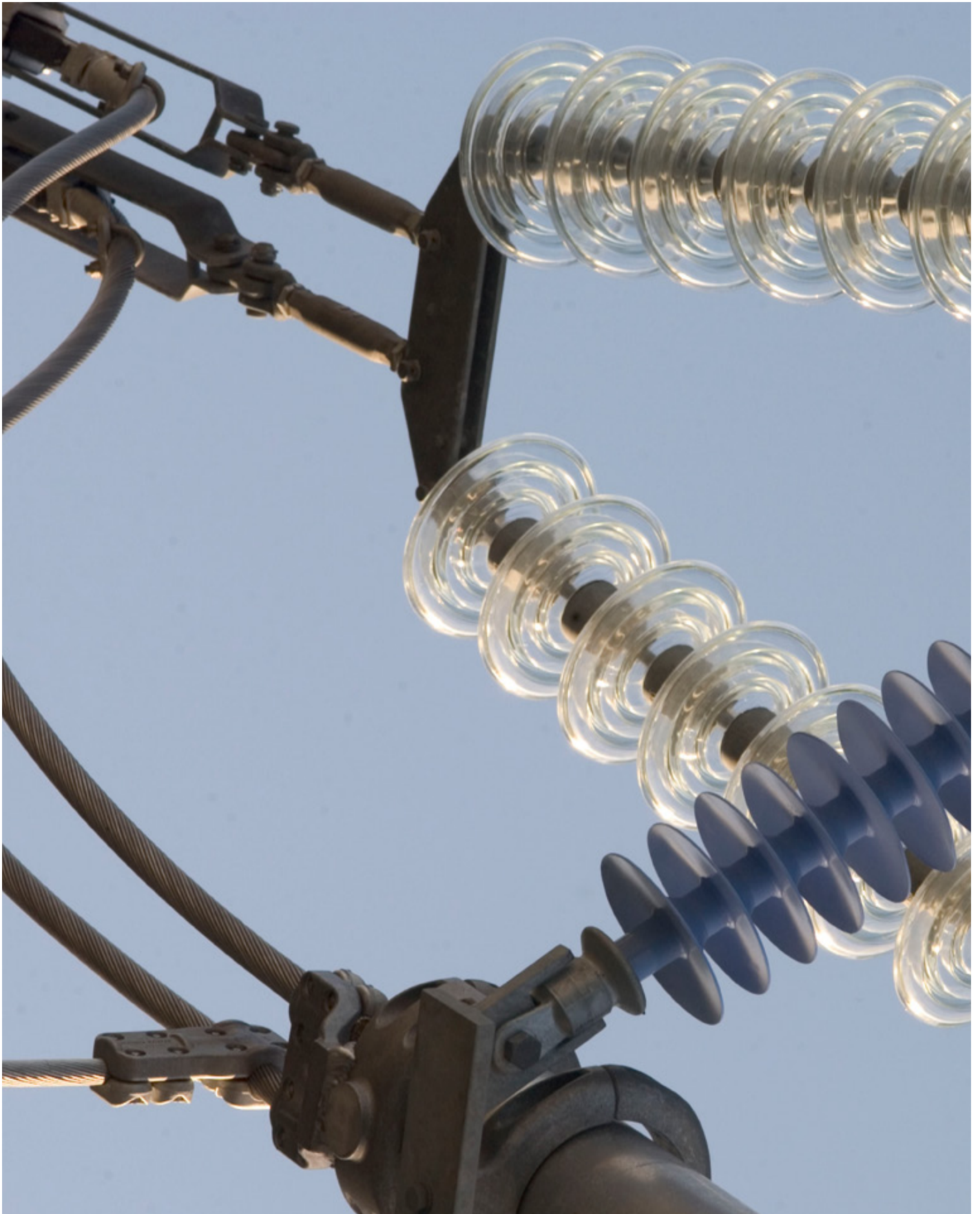
Was getekend
Goes, 29 maart 2017

Overige gegevens

Statutaire bepalingen inzake de winstbestemming

In artikel 31 van de statuten zijn de volgende bepalingen inzake de winstbestemming opgenomen:

1. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte kapitaal van de vennootschap, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
2. De winst blijvende uit de door de algemene vergadering vastgestelde winst- en verliesrekening staat ter beschikking van de algemene vergadering.
3. De directie kan besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen, indien aan het vereiste van lid 1 is voldaan en mits na voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen.
4. Op de door de vennootschap verkregen aandelen in zijn kapitaal en op aandelen waarvan de vennootschap certificaten houdt vindt geen uitkering ten behoeve van de vennootschap plaats.
5. Bij de berekening van de winstverdeling tellen de aandelen, waarop ingevolge het in lid 4 bepaalde geen uitkering ten behoeve van de vennootschap plaatsvindt, niet mee.
6. De vordering tot uitkering vervalt door een tijdsverloop van vijf jaren te rekenen vanaf de dag van betaalbaarstelling.

16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de aandeelhouder van Enduris B.V.

Verklaring over de in het jaarbericht opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Enduris B.V. te Middelburg gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarbericht opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Enduris B.V. op 31 december 2016 en van het resultaat en de kasstromen over 2016 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016.
2. De volgende overzichten over 2016: de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerd en enkelvoudige mutatieoverzicht eigen vermogen en het geconsolideerd kasstroomoverzicht.
3. De toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Enduris B.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarbericht opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarbericht andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- De overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk

acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk

nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 29 maart 2017
Deloitte Accountants B.V.

Was getekend:
W.A. de Leeuw RA

17. Verklaring

Verklaring ex artikel 18, derde lid Elektriciteitswet 1998 en ex artikel 10d, derde lid Gaswet

Ondergetekende,

Drs. Ing. E.J. Duim,

verklaart hierbij in zijn hoedanigheid van statutair directeur van Enduris B.V. dat:

De financiële verhouding tussen Enduris B.V. en een via DELTA N.V. met Enduris B.V. verbonden groepsmaatschappij die activiteiten verricht die de netbeheerder op grond van artikel 17 van de Elektriciteitswet 1998 en artikel 10b van de Gaswet niet zelf mag verrichten, in het jaar 2016 voldoet aan de eisen die gesteld worden in artikel 18, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 en artikel 10d, eerste lid, van de Gaswet, hetgeen betekent dat Enduris B.V. in het jaar 2016 een dergelijke groepsmaatschappij niet heeft bevoordeeld boven andere ondernemingen waarmee een dergelijke groepsmaatschappij in concurrentie treedt, of anderszins voordelen heeft toegekend die verder gaan dan in normaal handelsverkeer gebruikelijk is.

Als bevoordelen van een groepsmaatschappij of het toekennen van voordelen die verder gaan dan in normaal handelsverkeer gebruikelijk is, worden in ieder geval aangemerkt:

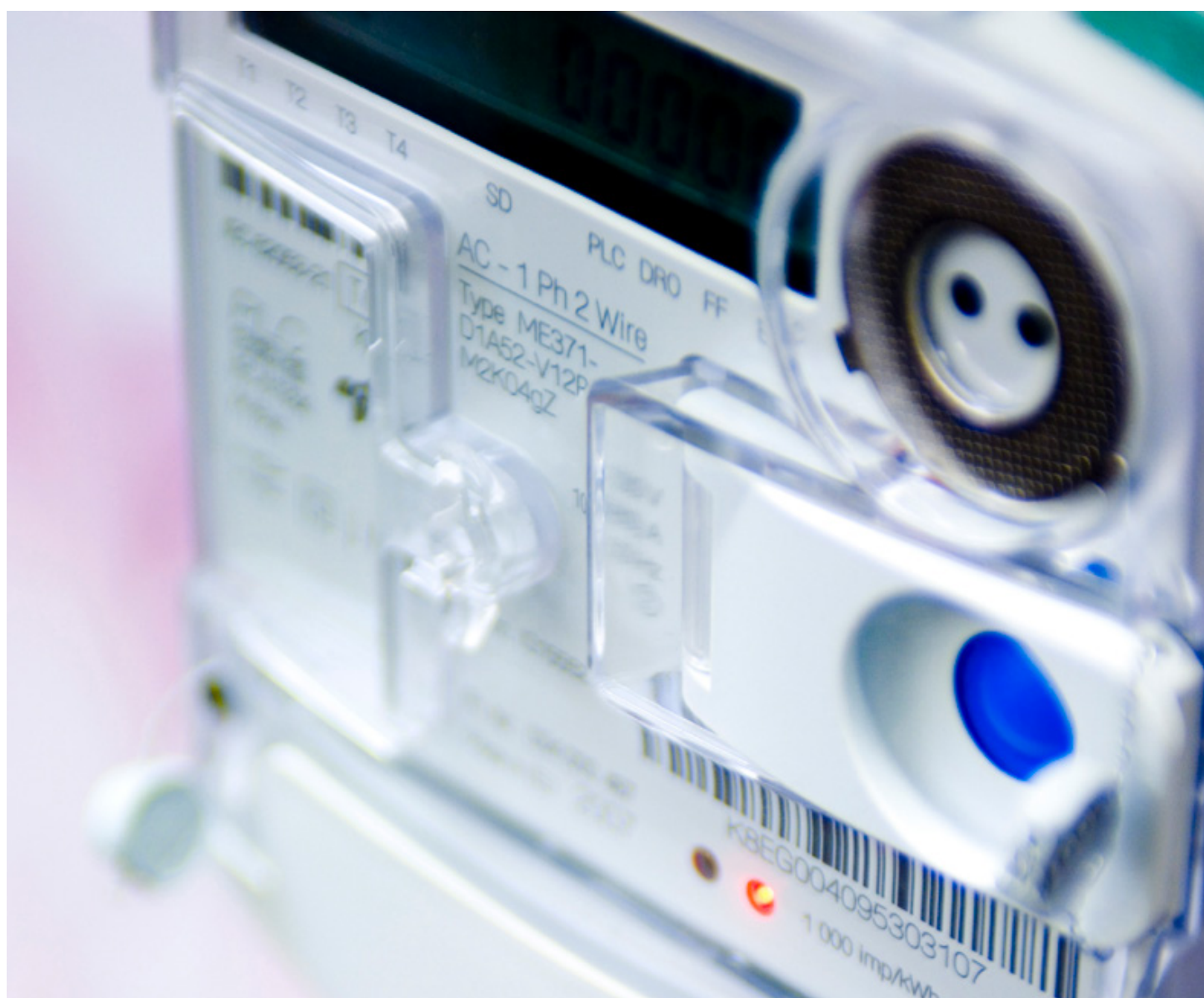
- Het verstrekken van gegevens aan een groepsmaatschappij over afnemers, niet zijnde afnemers als bedoeld in artikel 95a, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 en afnemers, niet zijnde afnemers als bedoeld in artikel 43, eerste lid, van de Gaswet, die een verzoek hebben gedaan als bedoeld in artikel 23 of 24 van de Elektriciteitswet 1998 respectievelijk een verzoek als bedoeld in hoofdstuk 2 van de Gaswet;
- Het leveren van goederen of diensten aan een groepsmaatschappij tegen een vergoeding die lager is dan de redelijkerwijs daaraan tot te rekenen kosten;
- Het toestaan van het gebruik door een groepsmaatschappij van de naam of het beeldmerk van de netbeheerder op een wijze waardoor verwarring bij het publiek te duchten is over de herkomst van goederen of diensten.

Goes, 29 maart 2017

Was getekend

Drs. Ing. E.J. Duim
Directeur

18. Verklaring naleving gedragscode voor netbeheerders

Verklaring naleving Gedragscode voor Netbeheerders aangaande gegevens uit kleinverbruikmeetinrichtingen die op afstand uitleesbaar zijn.

Enduris B.V. te Goes maakt voor het goed kunnen uitvoeren van haar diensten gebruik van meetgegevens die zijn verkregen uit kleinverbruikmeetinrichtingen die op afstand uitleesbaar zijn. In aanvulling op de Wet Bescherming Persoonsgegevens hebben netbeheerders in de Nederlandse energiebranche een gedragscode opgesteld ten aanzien van het gebruik, het vastleggen, het uitwisselen en het bewaren van gegevens die zijn verkregen uit een kleinverbruikmeetinrichting die op afstand uitleesbaar is.

Het College Bescherming Persoonsgegevens heeft deze gedragscode 'Verwerking van persoonsgegevens door netbeheerders in het kader van installatie en beheer van slimme meters bij kleinverbruikers' goedgekeurd met als datum inwerkingtreding 19 mei 2012. Hierbij verklaart Enduris zich gedurende 2016 te hebben gehouden aan het gestelde in de regels en verplichtingen, genoemd in deze gedragscode.

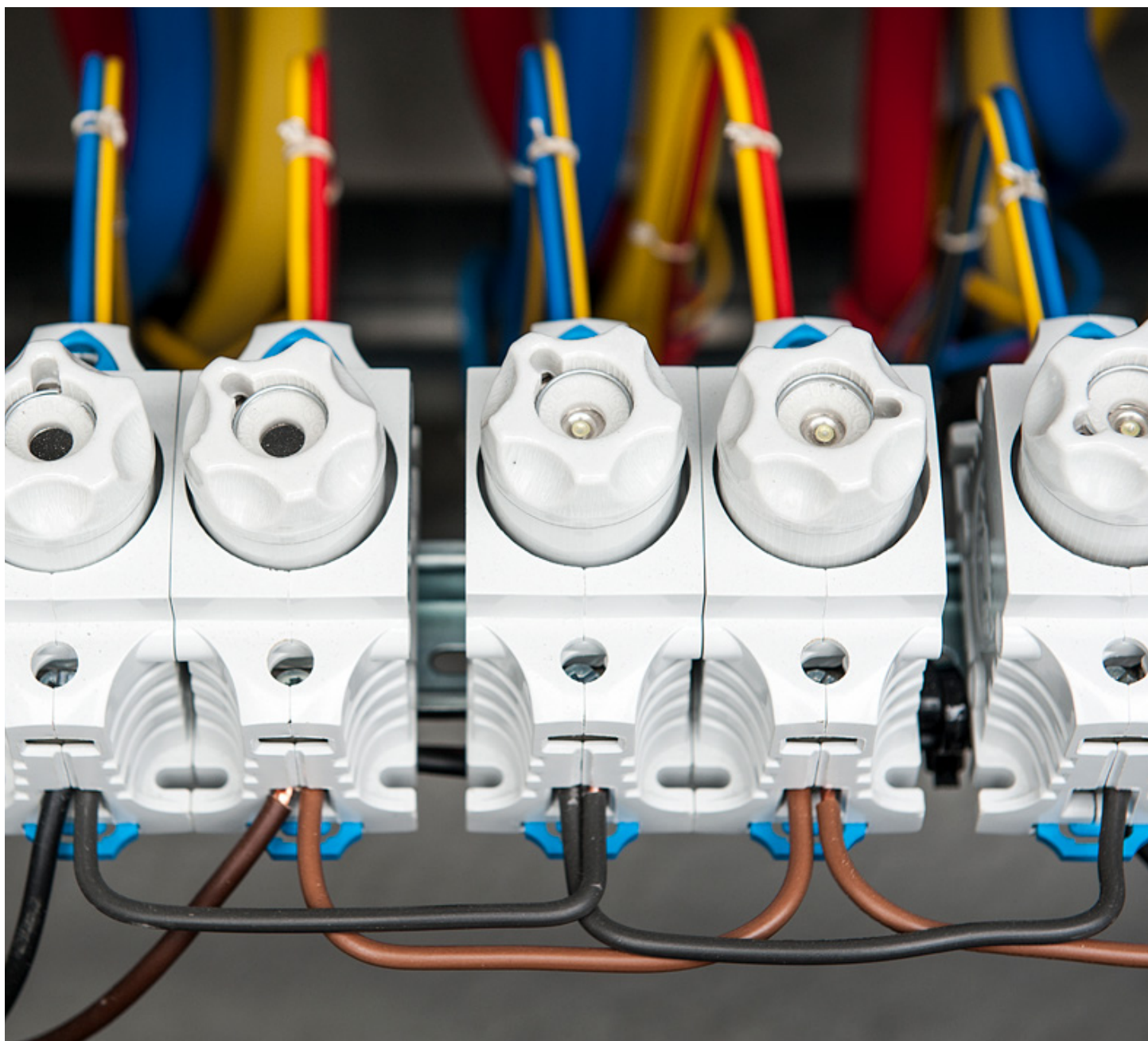
In het kader van het willen verzamelen van metergegevens bij een groep kleinverbruikers om ten behoeve van de allocatie en reconciliatie tot nauwkeuriger verbruiksprofielen te kunnen komen, is geconstateerd dat voor de hiervoor in de Gedragscode opgenomen voorziening geen frequentie voor de toegestane meteruitlezing is opgenomen. Dit is ondervangen door ter zake expliciet de ondubbelzinnige toestemming van de desbetreffende kleinverbruikers te vragen als elders in de Gedragscode bedoeld. Tegelijkertijd is er een voorstel tot aanpassing van de Gedragscode voorbereid waarin deze omissie wordt meegenomen.

Goes, 29 maart 2017

Was getekend

Drs. Ing. E.J. Duim
Directeur

19. Samenstelling raad van commissarissen

De heer ir. drs. G.J.L. Zijl

De heer Zijl is in 2011 benoemd als voorzitter van de raad van commissarissen van Enduris B.V. Hij vervulde een aantal bestuurlijke functies in de energiesector, waaronder directeur van de N.V. Samenwerkende Elektriciteitsproductiebedrijven (1990-1998) en algemeen directeur van TenneT B.V. (1998-2002). Voorts was hij werkzaam als directeur DTe (2003-2005) en als lid van de raad van bestuur van de NMa (2005-2009).

Mevrouw mr. M.A.W. Cremers-Wit

Mevrouw Cremers maakt sinds 2012 deel uit van de raad van commissarissen van Enduris B.V. Zij is Managing Director van BT (Netherlands) Holding B.V. / Legal Counsel Governance & Compliance Benelux, Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk bij British Telecommunications. Daarvoor werkte zij bij diverse grote Nederlandse advocaten- en notarissenkantoren. Mevrouw Cremers is gespecialiseerd in ondernemingsrecht en aanverwante rechtsgebieden. Ze beschikt over een ruime kennis van en ervaring met de energiemarkt en gereguleerde (netwerk)bedrijven in het bijzonder.

De heer drs. F. Verhagen RA

De heer Verhagen maakt sinds 2009 deel uit van de raad van commissarissen van Enduris B.V. Hij is CFO van DELTA N.V. Hij bekleedde vanaf 1993 diverse CFO-functies in Engeland, de VS en Zwitserland. Van 1989 tot 2006 was hij werkzaam bij Reed Elsevier en van 2006 tot 2009 was hij werkzaam bij Essent NV. Sinds januari 2009 is hij in zijn functie als CFO bij DELTA N.V. verantwoordelijk voor alle aspecten van financiën en risicomanagement. De heer Verhagen is tevens commissaris bij Evides Waterbedrijf en hij is lid van de raad van toezicht van het Admiraal De Ruyter Ziekenhuis en de HZ University of Applied Sciences.

Colofon

Dit jaarbericht is een uitgave van Enduris B.V.

Met bijdragen van
diverse medewerkers Enduris B.V.

(Eind)redactie

Afdeling Communicatie Enduris B.V.

Vormgeving

10 uur

Fotografie

Stanowicki Fotografie
Evert van Moort Fotografie
Diverse medewerkers Enduris B.V.

Contactgegevens

Enduris B.V.

Bezoekadressen:

Stationspark 28, 4462 DZ Goes
Anthony Fokkerstraat 8, 4462 ET Goes

Postadres:

Postbus 5013, 4330 KA Middelburg

info@enduris.nl
Tel. 0113 74 11 00

Voor vragen, opmerkingen of suggesties over dit jaarbericht kunt u contact opnemen met de afdeling Communicatie van Enduris via telefoonnummer 0113 88 42 63.

